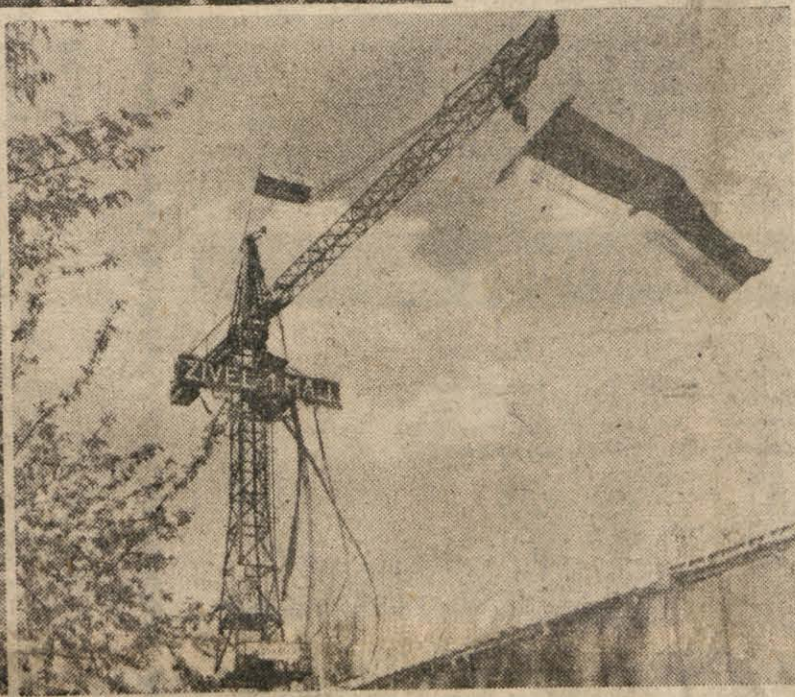

din
20

**TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«**

Trbovlje za prvi maj

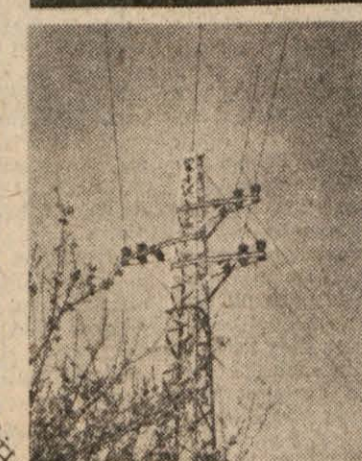
[illegible]

Prvega maja na izlete

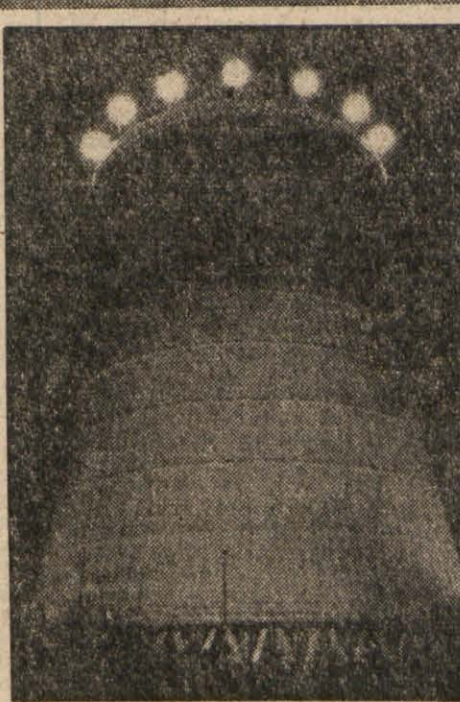
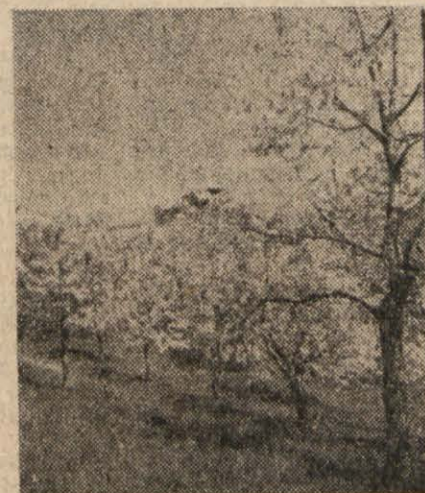
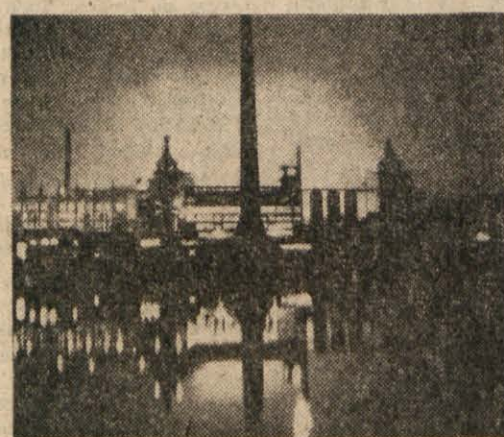
[illegible]

PROSLAVA 1. MAJA V BI

Beograd, 11. aprila: Na današnji dan predviđavaju meštani ovog SDRU, Beograda, na odbojki program prelaze i male. Leksione promare naj bi imale traka: spolne i padele potpuno manifestacije, a naj bi bile u stoku shovmanj podjednaki, bogatih in rasni, kulturni, amnistični, sakriveni in kvirni prireditelji. Velika parada, bi se bila daniel i male na v

PROSLAVA 1. MAJA -
SPLAŠNA LJUDSKA

[illegible]

ŽIVEL 1. MAJ

MED DVE MATECAJEMA

Nogometaš Felix Gaillard

Ko je propadlo poslanstvo ameriških diplomatov Murphyja in Beeleya, ki sta posredovala v sporu med Tunizijo in Francijo, sta dva ameriška novinarja prosila bivšega francoskega ministrskega predsednika za intervju o vzrokih neuspeha. Našla sta ga v podeželskem mestecu Barbazeu, kjer je igral nogomet na nekem travniku. Odgovoril jima je: »Oprostite, ne nadlegujta me zdaj. Saj vidita, da sem zaposlen.«

Zgodovina bo Gaillarda brez dvoma zabeležila kot prvega francoskega ministrskega predsednika, ki je igral nogomet. Ne bo ga pa zabeležila kot igralca, ki strelja v aut namesto v gol.

Recesijsko kosilo

Na neki tiskovni konferenci je ameriški predsednik Eisenhower dal novinarjem izjavo v nenavadni obliki. Rekel je: »Iščite enajsti in dvajseti verz v Visoki pesmi. To naj bo moja izjava.«

Novinarji so se kajpak urno zapirali v sveto pismo. Našli so: »Glej, zime je konec. Beži. Odpira se svetje... vrnili se je čas pesmi in že je slišati grljenje glas.«

No, ameriška gospodarska recesija še ni opravičila takšnega pesniškega zanosa. Prav te dni je prišla neka pekarna v Wisconsinu reklamirati svoj »U-10«. To so hlebčki, ki vsebujejo

Takih je bilo med francoskimi ministrskimi predsedniki že nič koliko.

Srditi Čang

Čangkašjek je spet našel priložnost, da povzdigne svoj glas. V Tokiu namreč čisto res-

no nameravajo normalizirati odnose z ljudsko republiko Kitajske. Prvo diplomatsko predstavništvo, ki bo potovalo iz Pekinga v Tokio, bo trgovinska delegacija.

Čangkašjek je ob tej priložnosti izjavil: »Če bodo kitajskim komunistom dovolili, da bo njihova trgovinska delegacija razobesila v Tokiu svojo zastavo, bo to prvi korak k popolnemu diplomatskemu priznanju komunistične Kitajske. Nacionalistična Kitajska tega ne more dovoliti.«

Kaj bo storila »nacionalistična Kitajska«? Rekinila odnose z Japonsko? Ne, Japonske bi kaj takega najbrž prizadele v dno srca...

veliko proteina. Zatrjuje, da za kosilo zadostujeta dva takšna hlebčka in kak sadež.

Eisenhowerjeva pesniška izjava se zdi ob takšnem »recesijskem kosilu«, kakor ga je duhovito imenoval neki ameriški komentator, precej podobna gruljenju — recesijske grlice.

Nenavadno maščevanje

Cerkovnik cerkve sv. Filipa v Spoletu se je maščeval — čeprav nehoti — za obsodbo škofa iz Prata. Ko je nekega večera zvonil, se mu je odrgal sto kilogramov težak zvon in odletel po zraku naravnost na bližnje poslopje sodišča. Zvon je prebil streho in padel v sodno dvorano. Na srečo na sodišču tedaj ni bilo nikogar. Mračnijaški verski propagandi pa je dogodek dobrodošel — maščevanje nad ustanovo, ki si je drnila obsoditi božjega služabnika.

Napol za šalo, napol zares

V Londonu imajo tudi »Klub svetnikov in grešnikov«. Med njegovimi člani je tudi Aneurin Bevan, zunanji minister laburistične vlade v sen-

ci. Pred nekaj dnevi sta v tem klubu govorila feldmaršal Montgomery in Bevan. Ta je dejal med drugim:

»Bodite prepričani, da briljantni govorniški nastopi zmanjšujejo politiko možnost, da postane minister. Bodite gostobesedni, a nikar ničesar ne povejte! Če boste kar naprej ravnali tako, si lahko zanesete, da boste naredili kariero. Jaz sem se dostikrat trudil z briljantnimi govori, pa sem naredil veliko napako. Zdal sem se odločil, da bom čedalje bolj dolgočasen. Morda bom postal celo vodja laburistične stranke.«

Kandidata Mussolini in Ciano

Oba sta, kajpak, mrtva. Kljub temu pa bosta na italijanskih parlamentarnih volit-

tvah, ki bodo 25. maja, nastopila tudi nekaj Mussolini in neki Ciano.

Fašistična stranka (MSI) kandidira na svojih listah v Neaplju Vittoria Mussolinija. Benitovega sina, v Livornu pa Benitovega vnuka in sina Galeazza Ciana, nekdanjega fašističnega zunanjskega ministra Fabrizia Ciana.

Duceju in Cianu se torej ni treba obračati v grobu.

Razočarani državljani sveta

Garry Davis, državljani sveta št. 1, je prejšnji teden odpotoval iz Neaplja v New York. Poleg želje, da bi dobil spet svoje staro ameriško državljanstvo, je imel še 500 italijanskih lir.

Veteran druge svetovne vojne je novinarjem pri odhodu izjavil, da je dokončno končal svojo kampanjo za odstranitev državljanstva na svetu. Povedal je, da se želi vrniti k svoji stari ljubezni, in sicer v gledališča na Broadwayu.

Davis je imel prvič po dolgih letih pri sebi prave dokumente, in sicer je imel pri sebi potni list, kakršne dajejo ljudem brez državljanstva, v njem pa ameriško vizo. Davis je dobil dokument potem, ko je bil več tednov v nekem italijanskem taborišču za begunce. Izjavil je, da se je že naveličal tega, da ga preganjajo iz države v državo, in da je sklenil, da bo skušal dobiti spet svoje ameriško državljanstvo. Ameriški pravniški pravilo, da bo moral Davis prositi za ameriško državljanstvo prav tako kot vsak tujec, ki se priseli v ZDA. Kljub temu pa je bil Davis mnenja, da deset let, ki jih je preživel kot državljani sveta, ni bilo zaman in da bo morda nekoč njegova ideja je delovala. Novinarjem je povedal, da ima v žepu samo 500 lir in da upa, da mu bodo sopotniki kdaj pa kdaj ponudili kako »cigareto ali pa požirek žganega«.

IZPOSODJENA KARIKATURA

Nove linije na modni sceni

Die Weltwoche, Zürich

Dedič topovskega kralja

Leta 1951 je ameriški visoki komisar obnovil proces, zaplembo so preklicali, Krupp pa je prišel po šestih letih iz zaporu. Krupp in njegovi sodelavci so se torej rešili bodoče žilce dokaj prej kot nekdanji navadni Hitlerjevi vojaki, ki jih je vojna vihra spremenila v ujetnike, zaplene v belgijskih rudnikih in na angleških farmah.

Ko se je Alfred Krupp vrnil, so bile kovnice plemenitih jekel v Borbecku in Wattenstedtu demontirane, livarna jekla v Essenju pa zavržena z zemljo. Navzlic temu je ostalo še mnogo, neskončno mnogo več, kot je javnost vedela, vsekakor dovolj, da si je še vedno z vso pravico lastil vzdevke najbogatejšega med bogatimi v Zvezni republiki. Ni pa vedel, katera podjetja bo po sklepu zahodnih zavetnikov smel obdržati in pod kakšnimi pogoji.

Pogajanja so trajala dve leti, vendar se niso pogajali zastopniki zahodnonemške vlade, marveč Kruppovi pooblaščenec in zahodni visoki komisari. Sestavili so »načrt za cepitev, ločitev in porazdelitev premoženja podjetja Friedrich Krupp v Essen« — tako se koncern še vedno imenuje — ki je v pravnem in materialnem pogledu zares unikum. Pravni unikum zato, ker ga je sklenil zasebnik s pooblaščenec treh velestil, materialni pa zaradi tega, ker ni vseboval ločitve Kruppovega koncerna od premoženjstva, marveč je poskrbel tudi za porazdelitev premoženja med družinskimi člani. Pogodba je določala, da mora Alfred Krupp v petih letih prodati vsa svoja rudna ležišča in premoženja, nekaj tovarov pa brez odškodnine prepustiti najbližjim sorodnikom.

Po zakonu, imenovanem »lex Krupp«, je postal Alfred leta 1943 lastnik koncerna. Zaradi diktature tretjega rajha in zavoljo nacističnih vojnih zahtev so bile njegove pravice do odločanja dokaj omejene, po podpisu pogodbe z zavezniškimi visokimi komisarji pa je imel spet proste roke. Vezala ga niso več niti določila njegove matere Berte.

Ali je to zadnje tolikšnega pomena, da je treba posebej omenjati? Kaže, da je. Prehod največje industrijske lastnine iz rok Kruppov, ki so jo ustvarili, v posest Halbachov, ki so jo upravljali v obdobju enega človeškega rodu, zasluži posebno pozornost. Ded sedanjega Kruppa dr. Gustav von Bohlen je bil badenski ministrski rezident, ki so ga pri štiridesetih letih povzdignili v plemiški stan, njegov stari oče pa je bil kovač na fužini.

Nekateri izmed Alfredovih prednikov so videvali svoj cilj v okviru oblikovanih eksistenc, drugi pa so hrepeli po »daljnem, velikem«. Arnold Halbach, stari oče Gustava Kruppa von Bohlena, se je odpravil v svet in je v Združenih državah iskal svojo srečo — oprostite, reči je treba drugače — srečo očetne hiše tri desetletja je prebil v Philadelphiji. Poročil se je bil s hčerjo veletrgovca, sestro ameriškega generala, ter si pridobil v novi domovini veljavo in moč. Njegov vnuk Gustav, ki je izšel iz družine s številnimi otroki, je opustil uradniški kariero, se poročil z debelo Berto dedinjo Kruppovih milijonov, ter si pridobil bogastvo, industrijski moč in vstop med kronske glave. Kaže torej, da se v

sedanjem Kruppu — pravzaprav Halbachu — menjava dvoje lastnosti: ostajanje v ustaljenih okvirih in težnja, zagrabiti na daleč in na široko. Toda to je le videz, kakaj Arnold Halbach se je vrnil iz Philadelphije v badensko vilsko četr, njegov vnuk Gustav pa je prinesel v zakon z Berto s čednostmi prepletkano, hladno, nedomiselno ozkornost, ki poraja že od nekdaj najlepše sadove na rodovitnih tleh pobožnosti - zvite plosovitosti in vlažno - plesnive samopasnosti.

Alfred Krupp je bil krut patriarh, ki je vthel pastirsko palico kot bojni bil. Bil je prebitan poslovni človek in zloben spletkar. Zgradil je »Krupp-Werke«. Leta 1885 je zapisal: »Rad bi, da bi kdo poučil ljudi in jim dokazal, da le eno vedno pomaga: zmernost in upravljanje in oblačenju in pa varčnosti.« To je bilo preračunano na učinek pri »ljudih«, podanikih njegovega »industrijskega dvora«.

Zase pa je ta »gospodovalna narava dobrega značaja«, kot je označil Alfreda Kruppa družinski kronist, zahtevala od življenja nekaj več kot »zmernost in upravljanje in oblačenju in pa varčnosti«. Zase in za svojo družino je gradil sredi parka celih šest let »vilo Grič«, za kar je moral odstopiti svoje krpe zemlje nekaj ducatov malih kmetov. Po lastnih načrtih je dal sezidati nekaj med postajo in pravilnicno palačo, poslopje, ki je izraz njegove sile po oblasti in moči, grdo, neudobno, pompozno hišo, ki je bila za vse razen lastnike in graditelje ter nekaj ponižnih lakajev grozljiva prikazen iz

DROBNE STVARI OB VELIKEM DOGODKU

Malokateri kongres je svetovni tisk spremljal tako skrbno kot ljubljanski. To, o čemer so govorili in razpravljali v kongresni dvorani, ni zanimalo samo nas doma, temveč ves svet. Jugoslovanski komunisti so znova pokazali popolno enotnost mnenj glede najvažnejših notranjih in zunanjepolitičnih vprašanj, specifičnosti naše poti v socializem in problemov mednarodnega delavskega gibanja. Zato tudi ni slučajno, da so referati, program, razprave in besede, izrečene na kongresu naletale na tako velik odmev po svetu. Na nekaterih izmed št. novinarjev, ki so obiskali svetovno javnost o poteku kongresa, pa se je naš sodelavec obrnil z vprašanjem, kaj menijo o organizaciji novinarske službe na kongresu.

Dopisnik italijanske agencije ANSA je odgovoril: Redko sem delal na kakšnem kongresu, kjer bi za tuje novinarje, ki morajo po uradni dolžnosti spremljati delo, organizirali službo tako dobro v vseh podrobnostih. Delo brez presledka v teh dneh je bilo zato mnogo lažje in včasih celo prijetno zaradi prisrčne skrbi vseh organizatorjev kongresa, od funkcionarjev tiska, telefonistov, poštnih uslužbencev in sploh vseh, ki so sodelovali na kongresu. Poudariti moram, da ni šlo samo za odlično materialno organizacijo, ampak, da je bila ta tudi prežeta z duhom globokega razumevanja in humanosti.

Poročevalec francoske agencije AFP: Na vaše vprašanje zelo rad odgovorim. Vsem svojem dolgoletnem službovanju, ki me je vodilo po različnih mednarodnih konferencah, sem se redko počutil pri svojem delu tako dobro kot na tem kongresu, predvsem zaradi odlične organizacije v vseh podrobnostih. Se posebej sem bil presenečen zaradi spontane ljubeznivosti vseh, ki so bili z nami v stikih na kongresu, od telefonistov do ljudi, ki so nam stregli v bifeju. To sem povedal iskreno.

Predstavnik agencije Nova Kitajska in dopisnik pekinškega lista Zen Mi Zi Bao: Mislim, da je bil kongres zelo dobro organiziran, kar je delo novinarjem silno olajšalo. Biro za tisk na kongresu je bil zelo uspešen. Uslužbenici so delali zelo pridno in smo tako vedno pravočasno dobili gradivo. Zadovoljni smo bili tudi, ker smo dobivali gradivo istočasno v različnih jezikih. Telefonske zveze so bile zelo nagle.

Dopisnik sovjetske agencije Tass: Biro za tisk na kongresu je bil zelo dobro urejen. Od nas ljudi je bil zelo korekten in kulturn. Bili so pazljivi in so napravili vse, kar je bilo mogoče, da bi pomagali pri delu tujim in jugoslovanskim novinarjem. Zahvaljujem se vsem, ki so delali v biroju za tisk.

Poročevalec poljskega partijskega lista Tribuna Ludu: Po mojem mišljenju je bila organizacija zelo dobra. Telefonske zveze so bile odlične in vse gradivo je prihajalo pravočasno. Vsi uslužbenici, s katerimi smo prihajali v stik, so se vedli do nas prijateljsko ter so nam na vsako prošnjo skušali čimbolj ustreči.

Predstavnik angleške agencije REUTER: Organizacija za tisk je bila brez dvoma brezhibna. Doslej še nisem doživel tako dobre organizacije na takih prireditvah. To mislim o PTT, informacijski službi in sploh o celotni organizaciji.

Dopisnik lista Unita, glasilo italijanske komunistične partije: Doslej sem bil kot dopisnik na raznih mednarodnih konferencah in tudi na konferenci štirih zunanjih ministrov v Berlinu leta 1954. V primerjavi s to konferenco je bila novinarska služba na tem kongresu organizirana odlično. Vse je šlo gladko in hitro. Članki, ki jih pišemo za liste, so vedno podpisani od tistih, ki jih pošiljajo. To se mi pa zdi nekoliko nepravilno, kajti treba bi bilo omeniti tudi druge osebe, ki so sodelovale pri članku: to so prevajalci in drugo tehnično osebje.

S. Lenardič.

Prisluhnili smo stalni želji naših bralcev, ki bi radi imeli čimprej novo številko našega tednika, in zato boste lahko odslej kupili TT ob torkih. Da nam je to uspelo, se imamo zahvaliti uredništvu Slovenskega poročevalca, ki je moralo preložiti izdajanje svojega lista od srede na četrtek.

Odslej naj torej velja: TT v torek, Slovenski poročevalec v četrtek!

sanj, hišo, ki je zbuja občutek dušljivosti in strahu. Vsekakor so ljudje vedeli, pri čem so, kadar so ob pogledu na to poslopje prav kot v sopari pred nevihto na poti iz livara in rudnikov bežali v zatisej in varnost svojih teniških izb, v društvene prostore in k stalnim omizjem. Prej ko prej so skušali ulti iz neposrednega okrilja simbola objestnega poruškega samosilnika, ki si je na griču postavil velikanstvo poslopje s širokim razgledom daleč nazokoli.

Z Gustavom von Bohlen in Halbach, Berlinim možem, ki je s posebnim cesarskim dovoljenjem ustanovil legendo o nadaljnem obstoju Kruppovega rodu in imena, pa je bilo drugače. V mladih letih je bil tisti »zlati fant«, ki je pogljal očeto v menice, tetkine zlate lise in kredit v gostilni in pri kraljicah, hkrati pa zastopnik tiste mladine, ki si zna poceni pridobiti družabni ugled in uspeh. Tako se ni zavedal, da niti kot »Krupp«, ki čigar ustvaritvi ni bilo treba »klicati« na pomoč gozdnih vil in drugih čarobnih bitij, marveč je zadostovala le kasno spregovorjena cesarska beseda o povišanju navadnega zemljana v plemiški stan, ni bil zlato, niti osemkarnato ne, marveč le »dubles«, skozi katerega tenko zlato plast se je takoj motno zasvetilak navadni baker, baker plemiških kovancev, s katerimi je v glavnem barantal. Bil je zviti, trmast branjevec, ki se mu je zdelo kavališka gesta predraga. Kratkazgodba o tem:

Nekemu kölnskemu plemiču je preostalo po različnih homatjah in umah le še vinograd, na katerega pobočjih je uspevalo najboljše rensko vino. Ko je prišla svetovna kriza med obema vojnama, je bil neuki vinogradnik tudi v vinogradu pri kraju. Pa se je spomnil, da je po svoji ženji pravzaprav s Kruppi v

IDEALNA POSTAJA ZA POPRAVILNO PR

DUŠAN DOLINAR

Hrabra, zavedna, neustrašna, neuklonljiva, včasih pa tudi hudomušna, takšna je bila v minulosti vojna okupirana Ljubljana. Ni je ni moglo steti. Se tako hude grožnje, še toliko strelcev. Na vsak udarec fašistov je odgovorila z novo akcijo. Prezirala je okupatorja in se borila proti njemu. Vse mesto je vstalo proti fašizmu. Ne samo tisti, ki so bili z orožjem, vsak zavedni prebivalec je prispeval svoj delež v tej veličastni borbi. Na racije, internacijo, streljanje talcev, lakoto, blokado in naposled še žico krog in krog mesta, je Ljubljana odgovarjala z borbo. Koliko junastev — velikih in malih — je v teh štirih letih zabeležila kronika. Kljub najhujšemu terorju so bili okupatorji v se prej kot varni med ljubljanskimi židovi. S sabotažami, demonstracijami in najrazličnejšimi drugimi akcijami je Ljubljana aktivno posegla v NOV.

Italijanski in kasnejši nemški okupatorji so naposled morali odnehati. 9. maja 1945 je nad slovenskim glavnim mestom spet plapolala belo-modro-rdeča trobojnica. Rdeča zvezda v njej pa je napovedovala boljše in srečnejše čase...

Okupirana Ljubljana je postala simbol. Simbol svobodoljubja in borbenosti. Lani so Ljubljani tistih let postavili spomenik. Ne mrtev, v kamen klesan, marveč živ, kakor je živa tudi Ljubljana.

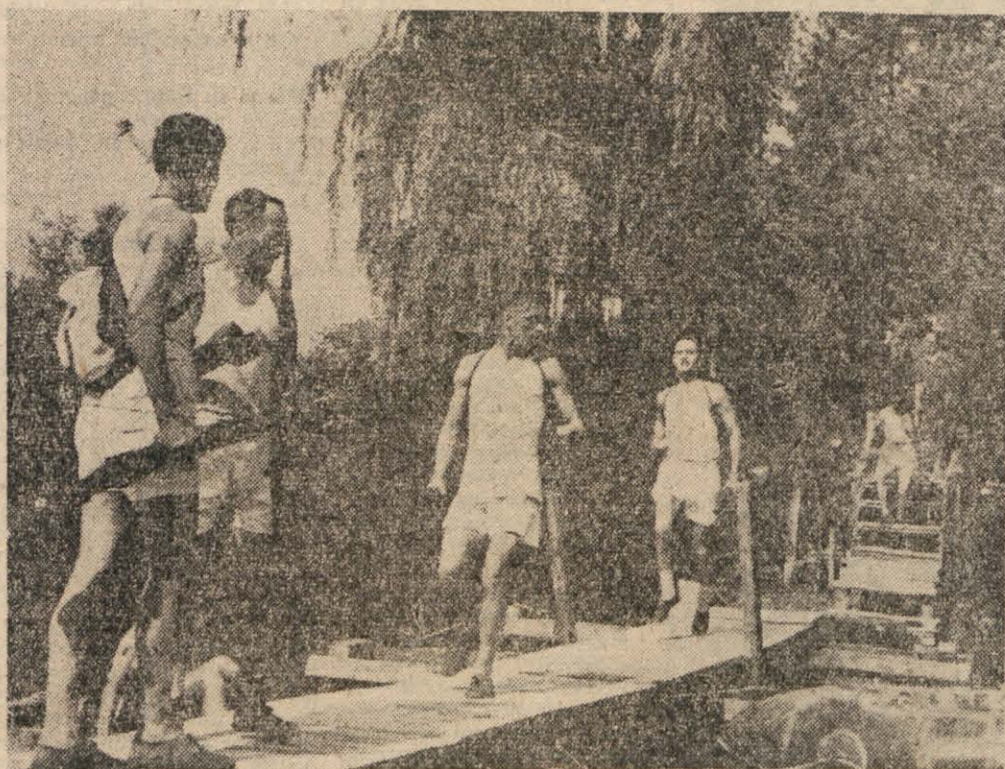
To je poseben spomenik. Spomin na vsa velika junastva pa tudi na vsako tako drobno, a vendar pomembno dejanje, ki je prispevalo k zmagi. To je tekma, ki pa vendar presega ozki okvir športnega merjenja sil. To je preizkušnja telesne izvežbanosti, hkrati pa tudi volje. To je manifestacija, pri kateri so najpomembnejše prav odlike, s kakršnimi se je ponašala okupirana Ljubljana. Požrtvovalnost, vztrajnost, tovarištvo: vsi za enega, eden za vse! To je spomin, hkrati pa zmeraj novo doživetje!

To je partizanski pohod ob žici okupirane Ljubljane.

Ze lanske prvi pohod je bil vsestransko navdušujoč. Kot uvodna prireditev prvega festivala slovenske telesne kulture je odlično uspel. Udeležba je bila velika, konkurenca močna, tekmovalci borbeni. Najrazličnejše organizacije so jih prijavile: ZB, športni klubi, partizanska društva, JLA, LM, delovni kolektivi in mnoge druge. Letos bo udeležba še večja, saj bo pohod v pravem smislu besede pohod, in ne tek, kakor je bil lani. Tako bo lahko nastopalo še več ljudi, ki sicer redno ne trenirajo.

Tako je bilo tudi nekega jesenskega dne. Kot že velikokrat dotlej, je tudi tokrat spretno odgrebla prst. Segla je v zakopano staro kanto in iz nje vzela revolver. Skrivoma ga je položila na dno skleda, čez nabrala solate

pa je prišel, je vedela, da bodo šli njeni fantje spet v akcijo. Spravljala je orožje in ga snajila. Iznajdljivo je prenašala vse, kar je bilo treba skrivoma prenesti, čeprav je imela takrat še nekaj čez šestdeset let. Izkazala se je kot

LETOS — REKORDNA UDELEŽBA

Po najnovejših podatkih organizacijskega komiteja za letošnji pohod ob žici okupirane Ljubljane, je doslej pravilno prijavljenih 255 ekip. Po posameznih skupinah so razdeljene tako: ZB — 27 moških in 7 žensk, JLA in predvojska vzoja — 45, LM — 7, družbene organizacije — 134 moških in 53 žensk, ekip. Delovne brigade se niso poslane poimenovali prijave.

Za tek mestnih reprezentanc so se zdaj prijavili: Ljubljana I in II, Beograd (z Mihailcem), Celje, Kranj, Koper, Novo mesto, Split in Kragujevac (moški) ter Novo mesto, Celje in Split (ženske).

Jo. Fomen preizkušnje pa bo večji tudi zategadelj, ker bodo nastopili tudi dolgoletni specialisti, vendar v posebni kategoriji ter v obliki štafete 5x7 km (oziroma za ženske 5x2 km).

Misli nam uhajajo nazaj... Leto dni. Spominjamo se jutranje megle, v kateri je približno 100 ekip startalo v Tolstojev ulici. Postave v belih vojaških majicah, modrih miličinskih in najraznovrstnejših športnih oblačilih so se izgubljale po poljski poti. Spominjamo se tudi lovcev, planincev in še prav posebno jeseniške ekipe, ki je bila skupno 208 leti najstarejša med vsemi. Tovarištvo je bilo odločno. Sibijskim tovarišem iz ekipe so močnejši nosili puške. Vojski so onemoglega člana ekipe celo podpirali in vlekli z vrvi. Med seboj so se bodrili in jim pomagali, kakor tedaj med vojni prebivalci in borci v okupirani Ljubljani.

Pa se spominamo še dogodka iz tistega časa.

NEVARNOST NA PRAGU

V Šiški zraven šole je hiša. Taka, kot jih je še nekaj v Ljubljani in drugod. Za šolskim zidom je vrt. Natanko tak, kot jih je na stotine v Ljubljani. In na tem vrtu je v dneh, ko je bila onstran zidu italijanska kasarna, utripalo Staderjeve mame. Prav srce Staderjeve mame. Prav srce, kot je v tistih hudih dneh utripalo tisoče src ljubljanskih mamic.

Ob zidu, ki se je za njim na drugi strani dan za tmem mazišila z briljantno laško solateska, je imela Staderjeva mama med salato skladišče orožja. Najprej pištolo, nato dve, potem pa vsak dan več. S sinom Francijem o tej stvari nista veliko govorila. Le kadar je šel v akcijo, jo je pred poprosil, naj mu pripravi orožje.

in poravnala gredico. Povsem mirno je odšla v stanovanje. V kuhinji je položila skledo na zaboj za premož in previdno segla pod solato. Ker je bila torbica vlažna, jo je skrila pod štedilnik. S samokresom pa je smuknila v sobo tako neopazno, da so jo otroci, ki so se igrali pod oknom, komaj

sila spreten organizator. Zato ji je vodstvo VOS zaupalo. Najrazličnejši šišenski aktivisti so prihajali v njeno stanovanje. S Sercejevo mamo sta se tiho sporazumevali z enakim utripom srca. Materinska ljubezen ne pozna ovir. In to ljubezen je Staderjeva mama nesebično delila lastni družini.

Za "TT" pripovedujejo: ANTONIJA ŠADLER, ANTON BIZJAK in KRISTIJAN RIBNIKAR

opazili. Spretno je privzdignila krilo in naglo spustila pištolo v žep, prišit nalašč v te namene na dvojno spodnje krilo.

Komaj dobro si je popravila krilo in stopila v kuhinjo, ko so se iznenada sunkoma in z vso silo odprla vrata. V spremstvu dveh italijanskih vojakov z naperjenimi puškama je stal na pragu črnolasi laški podoficir. Stopil je naprej in se pri vratih razkoračil. Z dvema samokresoma v rokah je spustil skozi zobe: — Mani in alto! — Staderjevi mami je zastal dih.

V žilah ji je zaledenela kri. Rok ni mogla dvigniti. Le za štedilnik se je utegnila prijeti. Pred očmi se ji je zamagljilo.

Nas je kdo izdal? Jo je prvi hip prešinilo. Potem so se v delcu sekunde pred njenimi očmi zvrstili dogodki kot na filmskem platnu.

Franci je med prvimi v Šiški zagrabil za orožje. Najprej je živel z borbeno skupino, potem z varnostno službo, nazadnje pa je bil komandant Narodne zaščite v Ljubljani. Redkokdaj je bil doma. Kadar

zdaj že pokojnemu narodnemu heroju Francu Ravbarju-vitez-u in vodilnemu šišenskem ilegalcu Zvonetu Runku, ki je velikokrat tudi prespal pri Staderjevih. Vse to ji ni bilo težko, saj se je že zgodaj sprijela z življenjem in iskreno gojila simpatije do delavskega razreda.

In zdaj, ko je fašist nameril vanjo samokres? Je mar vsega tega konec?

Fašist je pregledal skromno stanovanje, notem pa surovo uprašal: — Kje je Karel Ozebek? — Karel je bil šišenski aktivist, ki je stanoval nadstropje višje. Fašisti so se zagnali po stopnicah navzgor. Staderjevi mami je odleglo in hipoma je postala otročje vesela, saj je vedela, da Ozebka ni bilo doma.

Nevarnost je spet minila

Prvi del proge — večinoma ravninski — tekmovalcem sicer ni delal posebnih preglavic. Bil pa je nevaren, ker je prav njegova preglednost zapeljala marsikatero ekipo, da je na prvih kilometrih pretiravala. Mnogi so ves ta del proge pretekli (letos

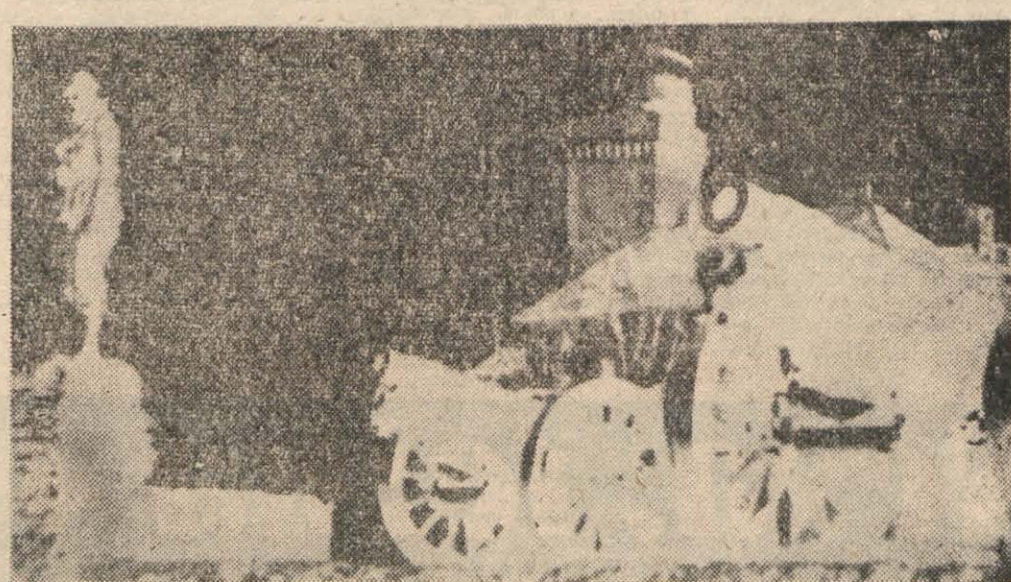
bi bili za to kaznovani z izključitvijo), kar je bilo mnogo moči.

Eno takih ekip smo srečali na Brdu. »Čez smo,« so skoraj zavpili že precej utrujeni tekmovalci, ko so po stezi mimo hiše, v kateri je bila med okupacijo tiskarna Podmornica, dosegli najvišjo točko in se je začela proga spet spuščati navzdol.

Spomini: ilegalna tiskarna Podmornica!

DOGODEK PRED SELITVIJO

Od tistega fašarskega dne dvainštiridesetega leta naprej, ko so Italijani napeli žice in postavili blok sredi Ceste na Brdo, tik pred ilegalno tiskarno, je bilo življenje v »Podmornici« iz dneva v dan težavnejše. Ilegalna tiskarna je bila tako rekoč odrezana od sveta, saj sta ostali znotraj bloka glavni jarki pa tudi skladišči za papir — gostilni Pirnat in Novak.

NEGATIV IZ TEŽKIH ČASOV: ITALIJANSKA STRAZA NA LJUBLJANSKEM GRADU

Oficir, ki se mu je vse početje vendarle zdelo preumerno, je telefoniral na letališče, kjer so potrdili, da je streljal italijanski sofer.

Vseh osem ljudi so spustili, čez dva dni pa požgali Brdo. Pred ilegalno tiskarno so položili lesen plot in posekali vseh osemnajst kostanjev, ki so toliko časa dajali tako prijetno in »arno senco.

Potem s: je tiskarna presešla v Kozarje.

Tu, blizu opekarne pa pohod seveda še ni končan. Tisti, ki so v zaostanku, imajo še mnogo priložnosti, da nadoknadijo izgubljeno, in tisti, ki so v vodstvu, se morajo zavedati da je do cilja še dolga pot.

Tako je bilo tudi lani. Na prehodu preko Tržaške ceste so se med favorizirani ekipe Odreda in LM vrinili reprezentanti JLA. Do Dolenjske ceste se je položaj spremenil le toliko, da je Odred povečal svoj naskok za celih pet minut.

Pri vzponu na Golovec pa je prišlo skoraj do preobrata. Odredovci so zgrešili neko kontrolo in šele pri naslednji opazili, da jim manjka potrebni podpis. Kaj storiti? V hipu se je bilo treba odločiti. Medtem ko so preostali člani ekipe počasi nadaljevali pot, jo je Janko Svetina ubral

večerno veselje Italijanov, ki so se v Narodnem domu hrešče zabavali.

Delo pri sestavljanju temperirane bombe je bilo zapleteno. Ključavničar Zontar v Wolfovi ulici je mojstrsko zvaril železno pušo, ne da bi vedel, čemu bo ta stvar služila. Inženir Kregar iz nekdanjega Higienkega zavoda pa je prispeval razstrelivo in električno vžigalo, ki so bila sicer namenjena razstreljevanju skal pri gradnji vodovodov.

Zataknilo se je pri vprašanju, kako zakamuflirati bombo. Kot že velikokrat je iz zagate tudi to pot pomagala steklenica, ki ji je Feliks odgubljeno, in tisti, ki so v vodstvu, se morajo zavedati da je do cilja še dolga pot.

Tako je bilo tudi lani. Na prehodu preko Tržaške ceste so se med favorizirani ekipe Odreda in LM vrinili reprezentanti JLA. Do Dolenjske ceste se je položaj spremenil le toliko, da je Odred povečal svoj naskok za celih pet minut.

Pri vzponu na Golovec pa je prišlo skoraj do preobrata. Odredovci so zgrešili neko kontrolo in šele pri naslednji opazili, da jim manjka potrebni podpis. Kaj storiti? V hipu se je bilo treba odločiti. Medtem ko so preostali člani ekipe počasi nadaljevali pot, jo je Janko Svetina ubral

vogali in srečavali laške partizane. Zato so prišli z zamudo pred Narodni dom. Ura je bila deset minut pred sedmo. Čas jim je pokazal fige. Mudilo se je.

Jože se je iznenada obrnil.

»Kaj je?«

»Vrata so zaprla!«

»Poglejmo — druge strani!«

»Nemogoče. Lahki so med vrati.«

Kot bi trenil, so se vrnili in zavili po promenadi. Načrt je padel v vodo. Kazalec na uri se je bližal sedmi. Bomba lahko vsak hip eksplodira, saj se ni moglo zanesti na točnost stare ure. Feliks je mrzlično in nervozno predeval težko steklenico iz roke v roko. Kam odložiti bombo, da bo imela učinek, je bila prva misel, ki je prešinila vse tri glave na-

OKUPATOR JE SIKAL VSE, SOD, TUDA V MISLI IN SRCA NAM NI MOGL PRODRITI

usa stvar videti kar se da nedolžna, je na vrh nalipl pot kozarca mleka in tako pripravljena bomba je bila podobna steklenici mleka.

Naslednji večer so se zbrali pri Milanu v Florjanski ulici. Zaskrbljeno so se spzplazili v klet in tamkaj preizkusili električno vžigalo. Stara žepna ura ni zatajila. Kazalec je ob kontaktu na naprej odrejeni minuti brezhibno vžgal.

S silnim zaupanjem vase so se lotili dokončne sestave bombe in naravnani uro tako, da bo bomba eksplodirala pet minut čez sedem.

Ura v šentjakobskem zvoničku je udarila pol sedmih, ko so tri senice izginile za Ljubljano.

»Na Suštarskem mostu so rade kontrole,« se je pri starih narnicah za hip ustavil Feliks in razporedil:

»Zato boš, Jože, hodil spredaj, ti Milan zadaj, jaz pa bom nosil bombo. Če ne bo nevarnosti, se bo Jože na vogalih, useknil, v naravnem primeru pa obstoj in pogled na uro.«

Toda nič takega se ni zgodilo, kar bi jih odvrnilo od namere. Suštarski most je bil prost, v Zidovski ulici pa sta dva italijanska podoficirja pri puškariju Sevkicu gorečo občudovala ribiški vrbor. Prvič jim je zastal korak in zledenela kri za univerzo, od koder je prihajala patrulja. Jože je obstal in napravil vse tako, kot so se zmenili. Toda bilo je prepozno. Feliks se ni mogel obrniti nazaj. Zato je skrbneje stisnil steklenico k sebi in se pripravil na najhujše. Italijani pa so šli mirno mimo.

Kri je še nekajkrat zastala v žilah, ko so se ustavljali pred

enkrat.

S pospešenim korakom so se pridružili tistim, ki so zapuščali promenado, saj je bilo tistega dne za to uro napovedano demonstrativno izpraznjenje ulic.

Šli so vstric in s pritaženim glasom ugibali:

»Kam sedaj?«

»Kje odložiti bombo, ki lahko vsak trenutek poči?«

Odgovora ni bilo.

Nikjer v bližini ni bilo primerne mesta, kamor bi bilo vredno odložiti bombo. Napetost se je stopnjevala z vztrajnim tiktakanjem ure v steklenici. Odslužene zaprte ure, ki bo vsak hip sprožila eksplozijo.

Prišli so na tromostovje. Čez senj so ovirali pot španski jezdeci, pred Majerjem je stala gruča Italijanov, pri Pershovem spomeniku pa karabinjerji. Na koncu španskega jezdec, tam, kjer so bile običajne kontrole, pa ni bilo nikogar.

Tja na vogal jo postavimo! so bili vsi trije iste misli.

Milan je previdno prijel »klenico, krenil čisto v tisto in ne da bi se zmenil za kogar »oli, drzno postavil s klenico ob zid in si obrisal potne dlani.

Komaj so dobro odnesli ne-te, je temno noč prepal blisk, ki mu je sledila oglušujoča detonacija. Bomba na tromostovju je eksplodirala. Vojaški rešilni avto in obupni laški vzklili so potrdili, da je akcija uspeša.

Zadnji kilometri so se najbolj vlekli, čeprav so vendarle minili najhitreje. Spomenik NOV v Fužini, Gramozna jama in naposled Titova cesta. Se dobrih tisoč metrov...

Množica na cilju pred Gospodarskim razstavščem je vsaki ekipi pripravila tople sprejem. Obrazi nastopajočih so kljub preostanemu naporu sijali od zadovoljstva. Se posebno so se veselili tisti, ki so dosegli najvidnejša mesta.

Ponosni pa so bili po pravici vsi. Niso se namreč udeležili le velike športne in politične manifestacije, marveč so s svojo udeležbo počastili tudi spomin Ljubljane, ki se je v NOV junastvo borila za svobodo.

In zato je vsakdo tudi rekel ob slovesu: na svidenje drugo leto — na prihodnjem pohodu ob žici okupirane Ljubljane!

POTUJENI SLOVENSKE NAPISI SO BILI TUDI VIR MNOGIH DOMISLIC IN SAL

Vedno težje je bilo spravljati čez blok tiskarski material, črke, kličaje in sporočila. Blok pa je postal čedalje večja ovira tudi za prenos natiskanih lepakov. Najnujnejše stvari so spravljale čez blok po žrtvovalne kurirke, večje pa so potovale po daljši poti, očasih celo z vlakom iz Brezovice v Ljubljano.

Da je bila mera zvrhana, so začeli Italijani oprezovati za košatimi kostanji skrivajočo se prilično hiško, pod katjo se je noč in dan vrtel tiskarski stroj.

Začeli so razmišljati o selitvi. Stiskali so še nekaj letakov, potem pa se začeli pripravljati za selitev. Medtem ko je Bizjakova Pepca nosila v bunker hrano v škafih, kot da bi nesla perilo v pralnico, so stroj popolnoma razstavili in vse pripravili, da je kasneje na novem skrivališču začel brezhibno tiskati.

Tik pred selitvijo pa...

V opekarne čez cesto je pripeljal kamion. Vojaški kamion z letališča. Spremljevalci so odšli v gostilno proti Vrhovcem, sofer pa je ostal pri kamionu. Ko so kamion naložili in se je sofer naveličal čakati spremljevalce, je odpel samokres in trikrat ustrelil v zrak. Spremljevalci so ga slišali in kamion je odpeljal proti mestu.

»Kdo je streljal?« so se takoj za tem z vseh strani nritepli Italijani, ki so tam okoli sekali hraste. Zato ker so se jim zdeli nevarni in ker so ovirali jasen pogled. Med parničnim beganjem se je nabralo nekaj manj ko tisoč vojakov. In vsi so iskali krivca. Blokirali so okolico.

Odrabli so osem ljudi, ki so šli mimo, in jih postavili ob zid.

»Mi nismo streljali. Vaši vojski so bili. Tisti, ki so prišli letališča na opeko,« so se branili ljudje.

EKSPLOZIJA NA TROMOSTOVJU

Tenak pramen svetlobe, ki je uhajal skozi slabo zatemnjeno okno, je izdal, da v podstrešni izbi šempetrske vojašnice kljub pozni uri ni zamrlo življenje.

Za zaklenjenimi vrati z napisom — Klinični laboratorij — se je sloka postava sklanjala nad laboratorijsko stojalo. Feliks je pripravil temperirano bombo. Borbeno skupina, v kateri sta bila še Jože in Milan, si je namreč zadala nalogo, da bo 1. decembra skalila

PREGRADILI SO LJUBLJANO ČEZ IN ČEZ, TUDI TROMOSTOVJE JIM JE BIL NEVARNO

Bosni, deželi zelenih vrhov, nahajamo ostanke evropskih pragozdov: Janj pri Bugonju, Lom med Drvarjem in Srnetico, Župelevo na Konjuhu in Duba pri Zepči. Kraljica med njimi in edini resnični pragozd pa je Perućica. Okrožajo ga številne planine, Snježnica, Miglji, Volujak in Zelengora. Od bližnjih vasj je oddaljena približno deset kilometrov. Tu se pno v nebo debele bukve in jelke, stare tudi 200 do 300 let, visoke nad 50 metrov in s premerom tudi poldrugi meter. Na vsakem izmed njeh 1430 hektarov je moč posekati po 900 prostorninskih metrov lesa...

Perućica ni afriški pragozd z značilnimi lijanami, velikimi skupenjavami, krvoločnimi zvermi in živobarvanimi pticami. Kontinentalno podnebje in dolge zime so tej odročni plodni kotlini podarile gigantske jelke in bukve, ogromno praproto, srne, volkove ter obilico modra-

Edinstveni pragozd v Evropi

PERUĆICA
SE SAMA
BRANI...

sov in medvedov. Ko smo stopili v hlad tega gozda, se nam je zdel pust in mračen, kakor hiša, iz katere so zbežali gospodarji, ko so zagledali vsiljive goste.

Toda ko se človek pojavi v tem gozdu, začuti, da je hipoma izgubil vsak občutek za čas in civilizacijo... Poldan je. Rano jutraj smo se z avtomobilom pripeljali v Tjentište, zgodovinsko mesto ob legendarni Sutjeski. Krenili smo iz Foče, mesteca na Drini, in se pčilo uro poldneve je vzpenjali po grebenih Magliča proti Perućici. Hodili smo po ozki stezi, ki po njej kmetje iz Popovega Mosta ob

Sutjeski gonijo svojo drobnico na letno pašo v podnožje Magliča, v Mrkalj Klada.

Pragozdni mir

Spuščamo se na dno gozdnate kotline. Suho listje, včasih tudi metre na debelo, skrivnostno šušti pod nogami. Polmrak. Visoko zgoraj, v krošnjah, ki jim ni videti vrhov, pojejo skrite drobne ptice. Visoko zgoraj, kajti, kar tu ne zraste visoko, tja do sonca, ne živi dolgo. Edinole praproto in čudno »slepo« grmičje, ki lahko shaja brez svetlobe, usvarja deloma neprehodne zapreke

Cedalje pogostejše vtiskujemo s sekiricami žige na drevje; gozd postaja čedalje gostejši, neba, po katerem bi se lahko orientirali, pa ni videti. Prav od blizu se slišati nenavaden šum. Pohitimo, toda nič. Hitri skoki se oddaljujejo.

»Srne,« je pripomnil sarajevski lovec. »Napačajo jih komarji, pa so neprevide. Drgnejo se ob stebila in jočejo od boli.«

Tod so edini drvarji; vetrovi, gromi, snežne lavine in čas. Debeli stebila, ki so omahnila, umirajo v listju in počasi izginevajo. Mnoga debela so že zgnila in zvišala tla Perućice. Na tleh

leži toliko drevja, da bi iz njega lahko sestavili še en tak pragozd.

Tavamo po pragozdu brez poti, brez oznak. Na sončnem pramenu, ki je tod tako redek, na golem zru-

vo. Boljšega mleka se nisem nikdar pil. Tu smo razpeli svoj šotor, podnetili ogenj in kasno v noč poslušali zgodbe o volkovih in medvedih, ki pogosto pridejo iz Perućice, brž ko zatohne drobnica in ljudi.

seca, ozki pas trave krog nje, poln pisanih kačjih pastirjev. Krog in krog pa so se pele v nebo visoke, deviške jelke, obrasle z majom ter strme skalnate stene, pobarvane z večnim snegom in ledom.

TIHE IN TEMNE VODE SKRIVNOSTNEGA JEZERA

šenem drevesu, se je sončil debel modras. Sonce mu je prišlo. Ko pa nas je zagledal, je siknil s svojim nevarnim jezikom in švignil v listje.

Potem pa spet stebila, zrušena brez reda, pod bremenom zelenega svoda drevesnih krošenj. Ponekod so lavine napravile zmedo, velikansko drevje je pokleknilo, se zmešalo med seboj — in tako živi zdaj dalje.

Daleč naokrog ni ljudi. Nikjer sledu sekire.

Sredi Perućice teče potok, vodena kaša se zvija skozi pragozd, se izgublja v gosti rasti in si krči pot preko hlovov. Nad Potokom so vetrovi stekali slavo- voloke drevja, prave pravcate mostove. (Nekaj dni kasneje, ko smo se bližali Sutjeski, smo uro daleč zagledali majhen slap nepopisne lepote. Z višine štirideset metrov je tanki curek vode padal v ponor. V njem so se čudovito lesketale vse mavrične barve.)

Perućico, največji evropski pragozd, je država uradno zaščitila 1952 leta, vendar se ta pragozd ščiti tudi sam, s svojo divjino in oddaljenostjo.

Volji mukajo v mesec

Ves dan smo križarili po pragozdu, šele zvečer smo s kompasom spet dospeli na njegovo severno rob. Tam blizu je majhna planšarija Mrkalj Klada. Leži kakih 2000 metrov visoko. Hišice so zakopane v zemljo in je njihove strehe videti kot lesene pode. Kmetje so nas sprejeli radovedno in ljubezni-

Volji so zategnjeno mukali vso noč.

Morda so tako odganjali volkove in medvede, ki so jim pazljivo prisluškovali, skriti v pragozdu?

Prelsti skrivnostnega jezera

Biti v območju Perućice pa ne obiskati Trnavaškega jezera, bi bila neodpustljiva napaka. Četudi so nas planšarji iz Mrkalj Klada opozorili, da na jezeru celo meseca julija hipoma zapiha ledeni veter, ki prekrje z ledom vodo in visoko travo in da nas lahko ujamejo neprodni sneženi oblaki, smo naslednjega dne jutraj odrinili proti jugu. Obšli smo Perućico in pod vrhom Magliča stopili v klanec Sušičnega potoka, ki je nekdanji izvir v jezeru. Sedaj pa ta potok izvira znatno nižje, bliže Sutjeski: njegova nekdanja struga — Suha dolina, z gosto visoko travo in grmičjem, polnim raznih žuželk in kač, spominja na skalne globeli Kolorada. Med skalami odmeva žvižg in se nezadržno dviguje proti vrhovom Volujaka. Nehote sem se spomnil Llana Estacada iz romana Karla Maya.

Opolden smo vnovič stopili v eno izmed gorskih vej Perućice. Za orientacijo so nam bile kamnite stopnice slapu nekdanjega Sušičnega potoka. Po pihli uri hoje se je iznenada pred nami prikazala panorama jezera. Bilo je kot prividi: prostrana mirna voda v obliki polme-

Nikjer žive duše, ko smo prišli do obale, smo splašili nekaj kač in velikih, sivih zab. Isti hip nas je napadla vsiljiva jata komarjev. Kopalji smo se. Modra voda ni bila hladna.

Razen na gozdni strani, kjer trohijo v vodi neštevilna stebila, ki so jih zrušila neurja, so jezerski bregovi kamniti in se strmo spuščajo proti dnu. Ko smo si ogledali izohipse na karti, smo sklepali, da smo kakih 2000 metrov nad morjem.

Utaborili smo se na majhni planoti blizu gozda. Čuden občutek je to, če človek ve, da je zelo zelo daleč od naseljenih krajev. V gozdu neprestani šum. Nekaj nezamislivega piše vodo na vzhodnem bregu. Neoprezna divja koza sproži kamen na nasprotni strani.

Naslednji dan ob zori smo streljali na divjo kozo, oddaljeno kakih 700 metrov. Lovca ni zadel. Strel pa je splašal jato divjih rac, ki se je bržčas zjutraj spustila na spodnji breg jezera. Potem smo našli nekaj njihovih gnezd z rdečkastimi jajci. In čudne stopinje, pohojeno travo.

Medtem ko smo sinoči sedeli ob ognju, potem pa spali v skrbno razpetem šotoru, je divjina živela svoje življenje.

Ko se bo tem krajem približal promet, tedaj tod ne bo več tako nevsakdanje, nepopisno lepo in razburljivo. Ne bo več tako, kot se je zdela nam, izletnikom — ki so tako redki v teh odročnih krajih.

Miro Janžić

Noša, težka 40 kg DVE LETI POTRPEŽLJIVEGA DELA

ZABELEŽENO NA CESTI DALEČ OD MESTA

Na skrajnem jugu naše države, v Makedoniji, kmečka žena se danes varuje tradicijo oblačenja. Južno podnebje je prav nič ne moti, saj se je že privadila volnenih oblek. V njeno nošo, ki jo nosi, je vtikanih okoli štirideset kilogramov volne. Po bogastvu in teži so najbolj značilne obleke mladih žena iz okolice Morijova.

Avtobus je zapustil dolino reke Crne. Po daljši vožnji je začel motor »kašljati«. Ustavili smo se. Sofer in njegov pomočnik sta brž začela brkljati po motorju. Izstopili smo, da bi si pretegnili ude. Nasproti je prišel kmet z ženo in otrovorjenim osličkom. Prosil me je za ogenj, da bi prižgal svojo v papir zavito cigareto. Ponudil sem mu skopsko Moravo. Kadili smo in paberkovali o zimi in posevkih in o narasti Crni. In ko smo tako kramljali, smo občudovali zares prekrasno nošo njegove mlade žene. Poročila sta se pred letom dni.

Vsa je blestela od rdeče škrlatne barve, ki je tu in tam prehajala že v vijoličasto. Stojanka, Koletova žena, nam je razkrila svojo skrivnost. Nošo, ki jo je imela na sebi, je s pomočjo tovarišic in domačih tkala cel dve leti. Oče je moral prihraniti kakšnih štirideset kilogramov najlepše volne, da bo njegova hčerka tako lepa...

— To je težko breme dandanes — pravi Stojanka.

— Toda običaj je običaj. Poglejte, samo v tem kitastem »kocljju«, ki je podaljšek rute, je kilogram najfineše volne. V drugem, ki je prišit za ramena in spleten iz črnih jermenčkov, in sega skoraj do pete, je več kot šest kilogramov volne. In vse to je bilo treba splesti.

Stojanka je ponosno pripovedovala o svojem izdelku. Lica so ji žarela od sreče... In prav zares — to je prava umetnost.

Stojankina noša sestoji iz srajce s tričetrtinskimi rokavi, stikane iz domačega platna in bogato izvezene. Pravzaprav ne veš, kaj je lepše ali oprje ali ovratnik ali rokavi ali tisti široki venec na koncu srajce, od koder se s prednjega dela dvigajo vezi v obliki križa. Po pojmovanju tamkajšnjega prebivalstva križ štiti ljubljene pred naravnimi nesrečami in ga obvaruje demonskega vpliva škodoželjnih oči.

Belina prsi se ne sme videti, zato nosi Stojanka podbradek, ki je prav tako čipkasto izvezen. Na njem se vidi vse bogastvo kajmakolastne flore, od modrih zvončkov do spomialnega zajčjega maka.

Nad srajco ima tudi bogato izvezen krajčji »elovnik«. Vse vezenje na noši je izvezeno s tako tanko predeno volno, da se zdi še celo lepša od najlepše svile za vezenje. Okoli pasu ima ovit deset metrov dolg pleten črn pas. Sele nato si nadene krilo. Krilo je gosto tkano in v spodnjem delu nekoliko širše. Krasijo ga razni navšiki, »šljokice« in biseri; čisto na koncu sta pa še dve do tri vrste kratkih škrlatnih

— Vstala je nocoj o polnoči, da bi se pripravila na pot. Nekaj ur se je zamudila, da je spletila te svoje goste lase v teh sto drobnih kit. Videti njene lase — to je prava pesem — je vzhicheno pripovedoval Kole.

Od ljubeznivih, prilicnostnih znancev sem zvedel še tudi tole:

— Volno doma sami barvamo. Kot lahko vidite, je naša barva, četudi je primitivna, mnogo lepša od vsake mestne. Ta ne zbledi. Bolj ko pereš tkanino, lepše barve je. Škrlatnordečo barvo dobimo iz korenine vsaj tri leta starega broča. Izsušene ga stolčemo in ga vsujemo v »barvalnik« (tekočina posebne vrste). Vse to stresemo v glinasti lonec, ki ga zakopljemo v smeti, da bi prevrelo. Bledi mleček daje krasno zelenkasto-rumeno barvo. Korenina paprike in paradiznika pobarva prijetno zeleno, orehovo listje pa rjavo. Namesto vaših kislin, pravi Stojanka, uporabljamo živalski seč. Tako pobarvana volna nam nikoli ne zbledi ali se popacka.

Neki Lozničan je rekel: »Drina in Viskoza sta sili... O njiju ima novinar kaj pisati. Kljub temu, da se, med nama rečeno, tam nič ne dogaja. Skoraj nič...«

Medtem ko je vlak požiral kilometre, sem razmišljala: Drina je divja sila, vsa prežeta s surovno magično lepoto, druga organizirana sila, »Viskoza«, ki jo ljudje izražajo v številkah, pa se je v velikanskem skoku znašla na sodobnem tržišču, ki je polno zahtev in borbe za »državljanske pravice...«

»Da se nič ne dogaja« sem se vprašala, pa brž nato pomislili: »Morda ima človek prav?« Pa se res nič ne dogaja?

Po mestu krožijo govorice. Po ulicah, domovih, kavarnah... »To bo plačal inženir!«

Naša noša je zelo bogata in pestra. Skupaj z nekaterimi variantami je v Makedoniji do danes ohranjenih okoli sedemdeset vrst noš. Med najbolj cenjenimi je tako imenovana mišičasta noša iz okolice Galičnika, ki je vezena z zlatom; odlikuje pa se tudi po čudoviti škrlatni barvi, bogastvom veza in resic v obliki razcvetele potonike. Prilepska in bitolska noša se odlikujeta po bogastvu nakita, medtem ko skopska in tetovska s svojo pestrostjo privlačita poglede. Noša skopske Crne gore se razlikuje od vseh makedonskih noš po preprostosti in eleganci. V vzhodnih krajih Makedonije je noša preprosta, brez okrasov in vezi ter spominja na staro slovansko nošo. Se posebej moram poudariti narodni vez, ki je v Makedoniji najbolj zastopan v narodnih nošah. Odlikuje se z mnogimi skladnimi in lepimi oblikami, kakor tudi z bogastvom motivov iz prirode in živalskega sveta.

Naši narodni vezi predstavljajo vsakdanje življenje. V vsak vez je vtisnjena zgodovina človeka, ki ga je stal. V njih je žena izrazila svoja najintimnejša čustva: veselje, moč, radost, ljubezen, žalost in sovraštvo do zasužnjevalca.

Naši narodni vezi predstavljajo vsakdanje življenje. V vsak vez je vtisnjena zgodovina človeka, ki ga je stal. V njih je žena izrazila svoja najintimnejša čustva: veselje, moč, radost, ljubezen, žalost in sovraštvo do zasužnjevalca.

Rodoljub Stojković

V soboto jutraj, ko so zadnje megle še zmerom plule po Drini, sem stopil v mesto po cesti, koder je stal napis:

»Pozor! Stopite s konj, a vole vodite!«

Nič več. Morebiti zato, da ne bi samo brali, temveč, da bi tudi razmišljali. Morebiti...

Loznica. Mestece in velik tovarniški dimnik, ki visi nad njim. Le-ta je postal njegov simbol. Zaradi tega dimnika »Viskoze« je Loznica znana daleč naokrog.

V mesto sem stopil, kakor pravimo sodobno, obremenjen z vprašanjem, ki mi ga je navdahnil razgovor v vlaku. Tam se je pravzaprav začelo, kakor kasneje, pri tistem napisu.

Neki Lozničan je rekel:

»Drina in Viskoza sta sili... O njiju ima novinar kaj pisati. Kljub temu, da se, med nama rečeno, tam nič ne dogaja. Skoraj nič...«

Medtem ko je vlak požiral kilometre, sem razmišljala: Drina je divja sila, vsa prežeta s surovno magično lepoto, druga organizirana sila, »Viskoza«, ki jo ljudje izražajo v številkah, pa se je v velikanskem skoku znašla na sodobnem tržišču, ki je polno zahtev in borbe za »državljanske pravice...«

»Da se nič ne dogaja« sem se vprašala, pa brž nato pomislili: »Morda ima človek prav?« Pa se res nič ne dogaja?

Po mestu krožijo govorice. Po ulicah, domovih, kavarnah... »To bo plačal inženir!«

Naša noša je zelo bogata in pestra. Skupaj z nekaterimi variantami je v Makedoniji do danes ohranjenih okoli sedemdeset vrst noš. Med najbolj cenjenimi je tako imenovana mišičasta noša iz okolice Galičnika, ki je vezena z zlatom; odlikuje pa se tudi po čudoviti škrlatni barvi, bogastvom veza in resic v obliki razcvetele potonike. Prilepska in bitolska noša se odlikujeta po bogastvu nakita, medtem ko skopska in tetovska s svojo pestrostjo privlačita poglede. Noša skopske Crne gore se razlikuje od vseh makedonskih noš po preprostosti in eleganci. V vzhodnih krajih Makedonije je noša preprosta, brez okrasov in vezi ter spominja na staro slovansko nošo. Se posebej moram poudariti narodni vez, ki je v Makedoniji najbolj zastopan v narodnih nošah. Odlikuje se z mnogimi skladnimi in lepimi oblikami, kakor tudi z bogastvom motivov iz prirode in živalskega sveta.

Naši narodni vezi predstavljajo vsakdanje življenje. V vsak vez je vtisnjena zgodovina človeka, ki ga je stal. V njih je žena izrazila svoja najintimnejša čustva: veselje, moč, radost, ljubezen, žalost in sovraštvo do zasužnjevalca.

Naši narodni vezi predstavljajo vsakdanje življenje. V vsak vez je vtisnjena zgodovina človeka, ki ga je stal. V njih je žena izrazila svoja najintimnejša čustva: veselje, moč, radost, ljubezen, žalost in sovraštvo do zasužnjevalca.

»Ej, če bi bil jaz sodnik — to bi streljali...«

»Zaboga, ljudje, povejte, za kaj gre,« pravim.

In ljudje začno pripovedovati. Glavna arterija sta:

»neki nemški strokovnjak, zaposlen kot inženir v Loznici. Ima dosti denarja, strokovnjak je, dosti dela, in:

»neki naš delavec, prav tako zaposlen v Loznici, ki ima manj denarja, in ni strokovnjak pa tudi marno dela.

Nekoga dne sta se ta dva človeka spila.

Beseda da besedo, olje se vlija na ogenj. Nihče neče popustiti. Beseda da besedo — in tu je razhajenje.

Preprič je doživel svoj finale, ko je inženir izrekel hudo kletev. Kletev, sramotnejšo od besa. Sramotil je delavcu mater, z atributom komunistično...

Tako se je torej začela ta zgodba. A preprič prirota sramotitev? Ta bo dobil svoj epilogo te dni na sodišču: delavec je vložil tožbo, priče ima. Čakajo na povabilo.

Zame pa je važno še nekaj drugega. Delavec se namreč kljub težki sramotitvi ni lotil inženirja. Na kletev je odgovoril z dostojanstvom. Le rekel je: pravijo: »Človek, v tej deželi ni mogoče nezakaznovo kleti in sramotiti...«

Priče to potrjujejo.

Pa recite: mar se v Loznici res nič ne dogaja? Ali se v Loznicih ni nič spremenilo?

Pred nekaj leti je v to mesto prispela skupina humoristov iz »daljnega velikega me-

mestece

v katerem se nič ne dogaja

sta. Tedaj, kakor sedaj, tu ni razlike — dvorana je bila polna. Ljudje so se trgali za vstopnice. Kako se tudi ne bi, saj umetniki ne prihajajo vsak dan. A razen skromnega gledališča to mestoce nima drugega hrama umetnosti.

Neka nadrobnotost s tega gostovanja se je ljudem vtisnila v spomin: pojavil se je človek s povito glavo in rekel: »Tako mi je bilo...«

si poškodoval glavo... Kaj mislite, kje in zakaj?« Dvorana je odgovorila z molčanjem.

... Naj vam povem, kje sem jo poškodoval, hodim in kar nemadoma — bum! Nekaj me udari v glavo. Pogledam in imam sem kaj videti: naša življenjska rana...

... pa sem kot vidite, velik, pa sem z glavo udaril obenj...«

In program se je nadaljeval... Tako je bilo pred nekaj leti v tem mestecu, ko so bile vse naokrog še nezorane ledine.

Danes ni mogoče več hoditi po teh ledinah in travnikih, ali po njih brati žogo — tu so stanovanjski bloki, kot bi stali nekaj sto metrov pred vami razvrščeni vojaki.

Dvoje stvari je potemtakem značilnih:

»neki delavec se je zavedel, da je to njegova dežela, da je njen državljan in da ta dežela štiti njegove pravice;

»neki humorist je bil, vsaj čez leta, demantiran. Demantiral ga je naš razvoj.

Vse to nas prepriča, da se v tem mestecu mnogo dogaja.

To mesto je majhno, zato tem lažje zapazimo, na primer, če neki tujec, čudak po vsej priliki, sredi mesta izvele kup bankovcev in s trideset tisoč dinarji plača voz s sladoledom, sladoled prevrne v jarek, namesto njega pa postavi na voz svojega prijatelja, prav tako šaljivca, in ga lastnoročno odpelje, recimo, proti Banji Koviljači; ali — če novi japonski strokovnjak prvi dan naleti na nesramno prodajalke na trgu in ji za jalec plača sto dinarjev, ker ne ve, koliko velja naš dinar.

To so za marsikoga dogodki, ki se ne pripetijo samo v Loznici, temveč še marsikje drugod. Res je, da je takšno dogodke moč hitro zapaziti. Toda nikaikor ne moremo reči, da bi bili zmerom značilni.

Zabeleženi so bili mimogrede.

Djordje Protić

● Zakaj se določene motnje v organizmu javljajo kot glavobol? Kakšni so uspehi zdravljenja glavobola, ki nastopa v več oblikah in trajajo nepretrgoma od jutra do večera ter tako iz leta v leto?

SASA MIKLAVEC, Ljubljana

V glavnem možgani sami niso občutljivi za bolečino, pač pa so najbolj občutljivi in tako za nastanek glavobola odgovorne, žganske žile. Po raznih, večkrat popolnoma nasprotujočih si teorijah, nastane glavobol zaradi premočnega krčenja ali pa razširjanja krvnih žil, najverjetneje pa zaradi povečane utripnega valovanja njihovih sten.

Tako razlagajo mehanizem glavobola, vzroki pa so lahko številni.

Pri najrazličnejših obolenjih se lahko sproži omenjeni mehanizem kot odraz borbe celotnega organizma proti napadajočim škodljivostim. Tak glavobol je samo spremljevalec drugega obolenja, je torej simptomatski.

Vzrok samo po sebi nastajajočega glavobola še ni pojasnjen, je pa zelo zamotljiv in neenoten. Veliko vlogo igra pri tem neuravnotežen vegetativni (samohotni, samodejni) živčni sistem.

Zanimiva so opažanja, da nastopa migrena pogosteje pri intelektualcih, pri ljudeh, ki se zelo težko prilagajajo okolici, ki so pretrgane kritični do drugih, še bolj pa do sebe, hočejo biti popolni, so občutljivi ali trdoglavni.

In zdravljenje? Kadar ne poznamo vzroka bolezn, navadno tudi nimamo absolutnega učinkujočega zdravila. Se najboljši uspehi so doseženi z različnimi preparati ergotomina, ki delujejo na ožilje. Ob napadu se dajejo večje doze, preventivno, dolgotrajnejše zdravljenje z majhnimi dozami pa omili je ost napadov in zmanjšuje njihovo pogostost. Navadno šele izkušnja pokaže, kakšen preparat komu pomaga. Vsem pa prija mir in ležanje čimprej ob začetku napada.

Vsem, ki bolujejo za kroničnim glavobolom, nekaj nasvetov:

Opazujte točno nastanek in potek glavobola, kdaj nastopa, kakšni so spremljajoči znaki ali razburjanja. Z bolniškimi pregledi se mora izključiti morebitno drugo obolenje. Poleg jemanja zdravil si krepite telesno odpornost z kračinami in vodnimi kopelmi, klimatskimi kuraми v gorah ali na morju, s primerno telovadbo, oziroma letnim in zimskim športom.

dr. MARTA NOSAN, Ljubljana

● Navzlic nenehnemu naraščanju prometa z motornimi vozili na ljubljanskih cestah ni opaziti kakih prizadevanj, da bi sodobno usmerjali promet na križiščih. Kdaj in kako bodo uredili, da ne bo poslasto vraščanje v prihodnjih mesecih prece?

RASA BENEDIK, Samovra 11

Res je, da cestni promet v Ljubljani v zadnjih dveh letih izredno hitro narašča.

Kljub temu pa še vseeno ne moremo reči, da je promet v Ljubljani na splošno gost. Gost je le v prometnih konicah, t. j. predvsem med 13. in 14. uro, ko se 10.000 kolesarjev vrača po končanem delu na svoje domove. Takih konic v motornem prometu še nimamo. To pa je tudi vzrok, da še nimamo toliko tehničnih sredstev za usmerjanje prometa, to je več semafornih naprav. Te naprave drugod uporabljajo v močnejšem, v strožjem mestnem prometu in na takih mestih prometni vozil ni noben enak. Kjer teh pogojev ni, je uporaba avtomatiziranih semafornih naprav bolj ovirajoča kot pa pomoč hitrejšemu in varnejšemu odvijanju prometa. Zato je v Ljubljani pri tej gostoti prometa za zdaj najbolj ustrezen doseženi način urejanja s prometnimi milicijami, ki promet nadzorujejo, v konicah pa ga, po potrebi usmerjajo.

Tako prehodno obdobje je v mestnem prometu sicer najbolj nevarno, ker prav zaradi še nezadostno razvitega čuta samobrambe pri voznikih in peših povzroča polno nevarnih situacij in s tem tudi hušjih prometnih nezgod.

Vendar pa že tudi v Ljubljani postopoma nameščamo semaforne naprave. Tako so začeli delovati semaforji na križišču Miklošičeve z Dalmatinovo ulico. V bodoče ne bomo več uporabljali visokih semaforjev, kakor je sedaj na križišču Prešernove s Celovško ceto (ta je bil le poskusen), ampak stojče, bodo urejali promet vozil in tudi pešcev.

DUSAN MEAK, načelnik prometnega oddelka TNZ Ljubljana

Tehnika v gospodinjstvu - utvara?

Kako razbremeniti ženo-gospodinjko zamudnih in napornih del? — Pota k cilju so različna — Celjski primer: štirje mehanizirani pralni servisi, v nadaljnjih desetih montirajo stroje — Tehnični servis posoja gospodinjstvom sesalce za prah in parketne loščilce za neznatno odškodnino — Mehanizirane pralnice v tovarnah zelo razbremenjuje žene-delavke — Bodoče univerzitetno naselje na Prulah v Ljubljani — Idealni gospodinjstvijski servis s kuhinjo, pralnico, likalnico, šivalnico in krpalnico, hišno pomočjo, domačo delavnico, otroškimi jaslji in vrtcem za predšolske in šolske otroke.

Tudi mnoga podjetja, zlasti tekstilne tovarne, si prizadevajo razbremeniti ženo-delavko, ji olajšati delo in omogočiti večje sodelovanje v družbenem, kulturnem in političnem življenju. Pri tem so nedvomno največ razumevanja pokazale tovarne, ki zaposlujejo večino žensk delovno sil. Sodobno mehanizirano pralnico so na dan žena, 8. marca letos, odprli v tovarni nogavic na Polzeli, osnovali so jo med drugim tudi v celjski »Metki«, do jeseni pa jo bodo pripravili še v ljubljanski Tobačni tovarni. Te pralnice poslujejo tako, da delavke ob prihodu izroče perilo, po končanem delu pa ga opranega odnesejo domov.

Isoč malenkosti je, ki nam delajo življenje bogatejše in udobnejše. Toda več ko je teh prijetnih malenkosti, bolj pozabljamo, da jih imamo in manj smo zadovoljni z njimi. In prav je tako. Tehnika je ustvarjena, da nam lajša delo in življenje in zato si prizadevamo, da bi si njeno pomočjo tudi dom uredili tako, da žena-gospodinja ne bi bila več sužnja kuhe, pranja in pospravljanja.

Toda najnujnejše nabave nam dostikrat prekrizajo račune. Preprečijo nam, denimo, nakup sorazmerno dragih gospodinjstvenih strojev in pripomočkov. Ko tako »šak zase iščemo nova pota in z nabavo te ali one drobnarije stežka izboljšujemo tehnično raven svojega doma, pa neredko pozabljamo na druge možnosti, ki se nam nudijo v okviru novih oblik življenja, v naših najmanjših družbenih enotah, v hišnih in stanovanjskih skupnostih.

Mimo teh pa so še nekateri drugi razlogi, ki nas silijo h kolektivnemu reševanju tega pomembnega vprašanja. Delo v gospodinjstvu se je namreč zlasti s poklicno zaposlenostjo žene-matere in gospodinjke začelo čedalje bolj kopičiti in bremeniti žene. Gospodinjstva dela terjajo neverjetno mnogo časa, o čemer zelo zgornjo pričajo tudi statistični podatki o tekstilnih delavkah v Kranju. Le-te namreč po končanem delavniku v tovarni delajo doma še najmanj 5 ur, medtem ko tiste, ki imajo majhne otroke, delajo doma še po 10 ur dnevno, ker zahtevajo samo nega dojenčka in pranje plenice kakih 6 in pol ur dnevno.

Kje je rešitev? V drobnih, posamičnih nakupih gospodinjstvene mehanizacije? Ali pa nam morda preostane čakanje na boljše prilike, ali morebitno pocenitev pralnih strojev, ožemalnikov in drugih podobnih in dragih strojev? In četudi nabavimo te stroje, mar bomo z njimi res docela razbremenili zaposleno mater, ženo in gospodinjko? Preostanejo namreč še kuha, pospravljanje in druga zamudna dela, ki jih tudi lahko opravijo industrializirani obrati in najrazličnejši gospodinjstvijski stroji.

V dveh, treh izmed možnih rešitev je beseda v pričujočem sestavku. Pota k cilju so namreč številna, kajti ponekod so začeli orati ledino hišni sveti, drugod spet stanovanjske skupnosti. Tudi uspehi so bili različni. Ze samo, če primerjamo Celje z Mariborom, ugotovimo, da j v prvem primeru naprednost gospodinj odločila v prid pralnih strojev in gospodinjstvijske mehanizacije sploh, medtem ko so pri servisu v Mariboru šele začeli stežka u... pot. Pretirana nezaupljivost je namreč velika ovira pri uveljavljanju gospodinjstvene mehanizacije. Gospodinj imajo sprve sto pomislekov: kaj če bo stroj trgal perilo? Ali bo stroj opral tako, kot če bi prale na roko? In kdo ve, kakšne bo cena pranja itd. itd.

Stara navada je pač železna srajca. In tam, kjer imajo tudi likalne stroje, dolgo n'o mogli prepričati gospodinj, da le-ti prav 'ako zlikajo rjuhe, kot bi jih one same. Toda vsak izmed teh robotov ji' zlika tudi do 50 na uro — katera gospodinja se lahko pohvali s tolikšno ročnostjo?

Gotovo se še spominjate razstave »Celje 1957«? Vsaj brali ste o njej. Bila je to revija ustvarjalnosti celjskega okraja, napredka tamnjega gospodarstva. Na razstavi je bilo videti vrsto najrazličnejših strojev od kombajnov, traktorjev pa tja do slamoreznic in plugov. Razen teh strojev pa je bil v nekem paviljonu razstavljen tudi pralni stroj. Sprito drugih gigantskih strojev in naprav, ki so neprestano hrumeli in prikazovali razne delovne operacije, je pralni stroj kar nekam izginil in zbledel. Le malokdo se je ustavil ob njem: kaka gospodinja ali kak predsednik hišnega sveta, ki so ga ženske brčkone že dalj časa pestile, naj vendar že nekaj ukrepe, da hišni svet ne bo sam na papirju in podobno.

Ko je bila razstava zaključena, je vse kazalo, da bodo Mariborčani morali svoj pralni stroj odpeljati do... Podoba je bila, da se nihče ne zanima zanj ali pa, kar bilo še verjetneje, da nihče nima denarja, da bi ga kupil.

Toda pralni stroj je ostal v Celju. Kupil ga je hišni svet iz Malgačeve 6. Zaradi tistega stroja je bila v hiši na Malgačevi 6 pravcata revolucija. Eni so se brez pomislekov vnelali za n... p, drugi spet so dvomili v njegovo rentabilnost. Predsednik je dan za dnevno praskal s svinčnikom po papirju in računal, računal.

Nato je sestel hišni in predsednik

je odločil: »Stroj bomo kupili, toda če hočemo, da se bo amortiziral v desetih, petnajstih letih, mora obratovati najmanj toliko in toliko ur dnevno. Naš blok ga bo zaposlil le pol tega. Potemtakem moramo storiti vse, da bomo navadili prati nanj tudi gospodinjke iz okoliša...«

V CELJU IN MARIBORU »MALI« HIŠNI SVET

V tretjem bloku Malgačeve 6 v Celju je 32 otrok. Potemtakem bi sklepali, da so strah in trepet svoje okolice. Toda ne! Stepe v okoliš: so kakor po čudežu cele, zidovi čisti, gredice s cvetjem nepoškodovane. Tudi takšnega hrupa ne slišajo kakor otroci v drugih hišah — starejši stanovalci si po mili volji lahko privoščijo opoldansko spajne.

Kaj se je zgodilo? So mar sicer živahni otroci bolni?

Nič takega se ni pripetilo v Malgačevi 6. Otroci so zdravi in živahni — toda njihova tvornost — igre in delo — je začel prati kakim letom usmerjati »mali hišni svet«, kakor ga imenujejo stanovalci. Ta svet, ki je bil do nedavnega še predmet šaljecev, je postal torej stvarnost, ki je ne kaže podcenjevati. Njegov predsednik je 13-letni Jože, sin ciklarskega delavca, ki med otroki uživa velik ugled, ker je resen in precej načitan. Obiskuje 2. razred gimnazije in je dober telovadev in smučar.

Mali hišni svet v Malgačevi 6 se navadno sestaja dan za »velikim« hišnim svetom v nedeljo dopoldan.

PREDSEDNIK JOŽE V KROGU NAJMLAJŠIH STANOVALCEV V MALGAČEVI 6 V CELJU

In tedaj je navadno navzoč tudi kdo izmed starejših. Na sestankih pokarajo razgrajajo in poredneže, pohvalijo pa tiste, ki so to zaslužili. Ob takšnih priložnostih se tudi pogovore, kdo bo plet stezice pred blokom in kdo odstranil smeti, kam bodo šli na izlet, nedavno pa so sklenili osnovati tudi pionirski kotiček s knjižnico in delavnico, kjer se bodo po mili volji izživljali z žaganjem in drugimi ročnimi deli.

Počobeni pionirski hišni svet so ustanovili v stanovanjskem bloku podjetja »Beton« v Krekovi ulici v Celju, imajo pa ga tudi v Gosposki ulici 12 v Mariboru. Tam so otrokom prepustili lastne gredice, za katere vzorno skrbijo, v kratkem, ko bo bolj toplo, pa jim bodo oskrbeli še preprosto prho. Tudi v Mariboru bodo osnovali pionirske kotičke, med mnogimi hišami pa bodo podrli ograje, da bodo za več otrok skupaj osnovali nekakšen vrtec na prostem, kjer bo kak odrasel človek za primerno odškodnino čuval otroke v času, ko so njihove matere zaposlene. Tako so torej pionirski hišni sveti postali tudi nekakšen zametek bodočega otroškega varstva, ki bo zlasti zaposlenim materam prihranilo marsikakšno skrb in navajalo otroke k tvornosti in zdravemu razvedrilu.

In gospodinjke so še is dan poskrbele za moralno jamstvo. Ker so si priborile pralni stroj, so tudi jamčile, da mu bodo priskrbele redno delo. Ciklostirale so lističe z vabilom vsem gospodinjstvom v soseski, naj se udeleže poskusnega obratovanja njihovega pralnega stroja. Raznesli so jih pionirji po vseh hišah daleč naokrog.

Drugi dan so v resnici kupili pralni stroj F-06 na zaključeni razstavi. Tretjega dne so demonstrirali pranje. Stroj ni trgal gumbov. Barvano perilo so prali posebej, bilo posebej, 6 kg perila so oprali v polguri uri. Nato je ožemalnik stisnil iz njega skoraj 70% vlage. Potem so na dvorišču, na eliš še vrvi in temeljito ožeto perilo je bilo kmalu suho.

Takšen je bil začetek pralnih servisov v Celju, 13. oktobra 1957.

Odlej so v Celju začeli obratovati nadaljnji trije servisi v Tkalski, Kersnikovi ulici in na Mariborski cesti, v kratkem pa bodo odprli še deset takšnih sodobnih pralnic ne samo v novih blokih, temveč tudi v nekaterih starejših hišah. In ne samo to: v Malgačevi 6 je hišni svet dobil še sesalce za prah in parketni loščilce ter osnoval lastno likalnico. Tudi ta novi servis je na voljo vseh soseski. Izposojnina za salec za prah in parketni loščilce je 10 oziroma 20 din na uro. In ker zgledi vlečejo, je še stanovanjska skupnost s 5 sesalci za prah in 3 loščilci opremila samostojen servis, ki potrebuje vsa mesta, občina pa nabavila 2 pralna stroja

ter 9 centrifug in bojlerjev za potrebe hišnih svetov oziroma stanovanjske skupnosti.

Dobiček, ki ga ustvarjajo uslužnostni servisi celjske stanovanjske skupnosti, je namenjen za opremo novih obratov. Tako je skupnost nedavno bila še 10 pralnih strojev po 400.000 din, ki t do mnogo gospodinj razbremenili nedvomno najtežjega domačega dela.

V ilustracijo še podatki o štiri in polmesečnem obratovanju, a nega servisa v Malgačevi 6: ta pralnica je od ustanovitve, 15. oktobra lani, do konca januarja letos opravila 387 pranj, pri čemer je pralni stroj opral 1322 kg suhega perila, v 408,5 urah. Če bi žene prale na roko, bi trajalo eno samo pranje z namakanjem, sušenjem itd., najmanj 8 ur in bi to količino perila prale vsaj 3100 ur. Potemtakem je samo ta pralni servis prihranil gospodinjstvom 2615 dragocenih ur... Pranje 6 kg suhega perila pa stane pičlih 150 din...

Prednosti takšnega pranja so torej očitne: Prihranek časa, truda, zmerna cena usluge.

Celjski primer je vsekakor zgleden. O tem pričajo, med drugim, tudi obiski delegacij celjski stanovanjski skupnosti iz 47 drugih jugoslovanskih mest. Toda v tamkajšnji praksi so se pokazale tudi hibe, ki so značilne še za mnoga druga naša mesta. Izkazalo se je namreč, da morajo biti uslužnostni servisi čim bliže potrošnikom, kakor tudi, da je v prid stanovanjski površini treba graditi servise centralno, se pravi, v samostojnih stavbah. Na račun steno in tla, ki jih ustanavljajo posamezni hišni sveti, je namreč moč pridobiti prav toliko sob, če ne celo stanovanj. To pa je sprito današnje stanovanjske stiske izredno važno.

Naključje je hotelo, da sem za konec sestavka pripravil tudi nekaj, česar še ni in kar bi lahko imenovali »vizijo bodočnosti«. Toda hkrati moram dodati, da to pravzaprav ni vizija, marveč zelo stvaren program z naslovom »Gospodinjstvijski servisi bodočega univerzitetnega naselja na Prulah« in mnogo obetajočim geslom »o razširjeni družini oziroma razširjenem gospodinjstvu«.

V čem je ta program, ki ga bom bežno prelistal, vizija, in v čem stvarnost?

VIZIJA:

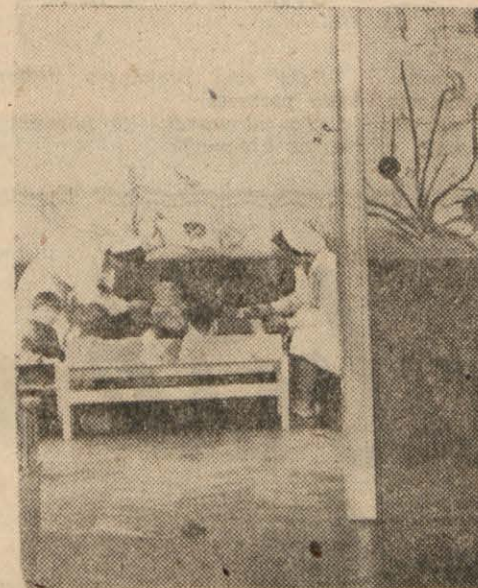
prvo moderno naselje s projektiranimi lastnimi otroškimi jaslji, vrtcem in gospodinjstvijskim servisom, katerega kuhinja bo pripravljala na pol izgotovljene in gotove jedi. Dalje bo tu krpalnica in šivalnica, likalnica in »hobby« prostor, v katerem bodo stanovalci lahko opravljali manjša popravila... Mar ni to mamljiva slika bodočnosti, zelo blizu idealu?

STVARNOST IN PERSPEKTIVE:

možnosti za takšna sodobna naselja Primer: bodoče naselje na Prulah. Idejna osnova: razbremeniti gospodinjko s prenosom nekaterih gospodinjstvenih del na industrijo in na uslužnostne obrate. Vse to izvesti v okviru tako imenovanega razširjenega gospodinjstva, v okviru ustreznega oblikovanega naselja oziroma stanovanjske skupne kar ustreza perspektivam socialističnega razvoja naše družbe. Takšen način omogoča racionalnejše izkoriščanje gospodinjstvene mehanizacije in materiala.

DOKAZNO GRADIVO:

delež delovnega časa, porabljenega za delo v gospodinjstvu, znaša tretjino celotnega sklada delovnega časa FLRJ. Na prvem mestu je delež, ki ga ima delo v kmetijstvu, na drugem delež, ki ga doprinesejo gospodinjke. V Zahodni Nemčiji so na primer ocenili delo ključavničarja-odradjarja s 370 točkami, medtem ko so delu gospodinjke prisodili 410 točk. Pomen gospodinjstvenega dela je razviden tudi iz naslednjih tevkil, ki pričajo, da so naša gospodinjstva ogromne predelovalne tovarne, saj predelajo oziroma porabijo letno 6.500.000 ton živil, 11.500.000 ton drv in 4 milijone ton premoza. Kakšne so potem šele količine vode, ki jih čisto prenešajo gospodinjke same? Pri kolektivni

SKLOPNA SPALNA LEŽIŠKA ZA MANJŠE OTROKE KAKOR BODO REJENA TUDI V BODOČEM OTROŠKEM VRTCU NA PRULAH

organizaciji gospodinjstva, tako sodijo strokovnjaki, je mogoče vsaj za 10% racionalneje izkoristiti, na primer, živila, ki jih, kot je dokazano, porabimo brez potrebe itd. itd.

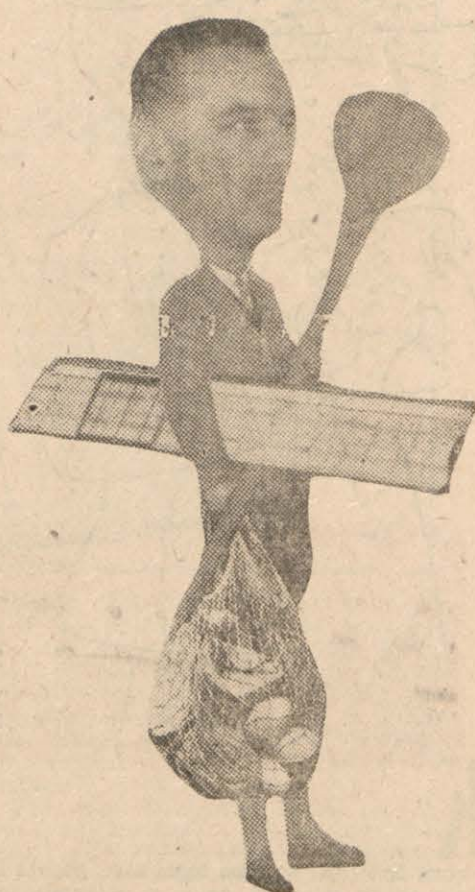
Listi elaborata odkrivajo še druge »skrivnosti«:

● da bo gospodinjstvijski servis v bodočem univerzitetnem naselju obsegal kuhinjo, pralnico, krpalnico, šivalnico, hišno pomoč in domačo delavnico (hobby prostor);

● da bo kuhinja, opremljena z najsodobnejšimi stroji in napravami, po želji pripravljala izgotovljene ali pa pol izgotovljene jedi. Zlasti priprava slednjih bo prihranila slehernemu gospodinjstvu mnogo časa, hkrati pa omogočila končno prireditelj hrane po okusu posameznika;

● tehnični servis bo skrbel za mehanizirano pranje, sušenje in likanje perila v vsem naselju. Pod strokovnim nadzorstvom bodo žene lahko tudi same prale in kr pale ali šivale v krpalnici, kjer bo po možnosti tudi poučni tečaj;

● pri tehničnem servisu bodo tudi hiš. pomočnice za čiščenje skupnih prostorov in za pomoč gospodinjstvom pri velikem čišče-

INŽ. BOGDAN JARC JE ZASNOVAL GOSPODINJSKI SERVIS V BODOČEM UNIVERZITETNEM NASELJU NA PRULAH

nju in pospravljanju. V ta namen bo servis opremljen s sesalci za prah, parketnimi loščilci in podobno;

● ves gospodinjstvijski servis bo nameščen v posebni stavbi, na račun pralnice, ki bi jih sicer moral imeti vsak blok, pa so projektanti pridobili prostore za otroško varstvo, za jaslji in vrtce v pritličju bloka št. 2;

● jedilne liste bo kuhinja sestavljala vnaprej, da bodo naročniki lahko pravočasno naročili potrebne obroke. Upoštevalo bi ugod-

INŽ. ARH. JANJA LAP: »VODILA NAS JE OSNOVNA MISEL: RAZBREMENITI GOSPODINJO IN ZAVAROVATI OTROKE V ČASU, KO SO NJIHOVE MATERE ZAPOSLENE.«

nosti, ki bi jih servisu namili grosisti, bi tedenski obroki hrane stali predvidoma okrog 88 din na dan, na pol izgotovljena hrana pa povprečno 60 din obrok;

● tudi cene drugih uslug bodo zmerno. Splošnina za parketne loščilce bo glede na naglo amortiziranje takšnih aparatov pri 14 dnevnem čiščenju komaj kakih 10 t, od 50 kvadratnih metrov stanovanjske površine.

Kot projektantko otroškega varstva v naselju na Prulah navaja elaborat inž. arh. Janjo Lap.

Zakaj, sem se domislil, je ne bi poprosil za mnenje o lastnem projektu, o njegovih značilnostih in podobno?

Na vprašanje, kakšna načela so jo vodila

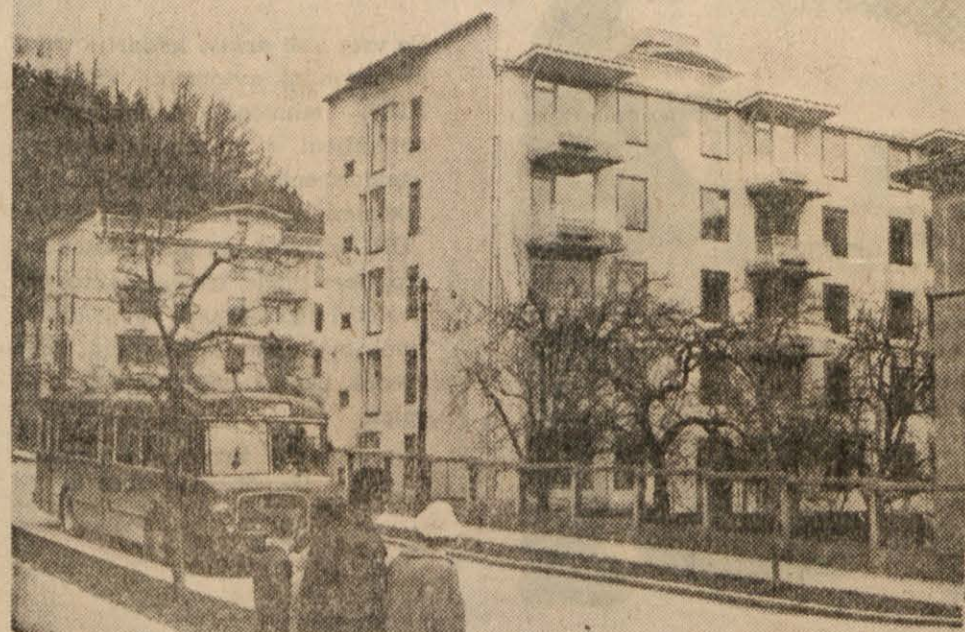

pri projektiranju prostorov z otroško varstvo, je odgovorila takole:

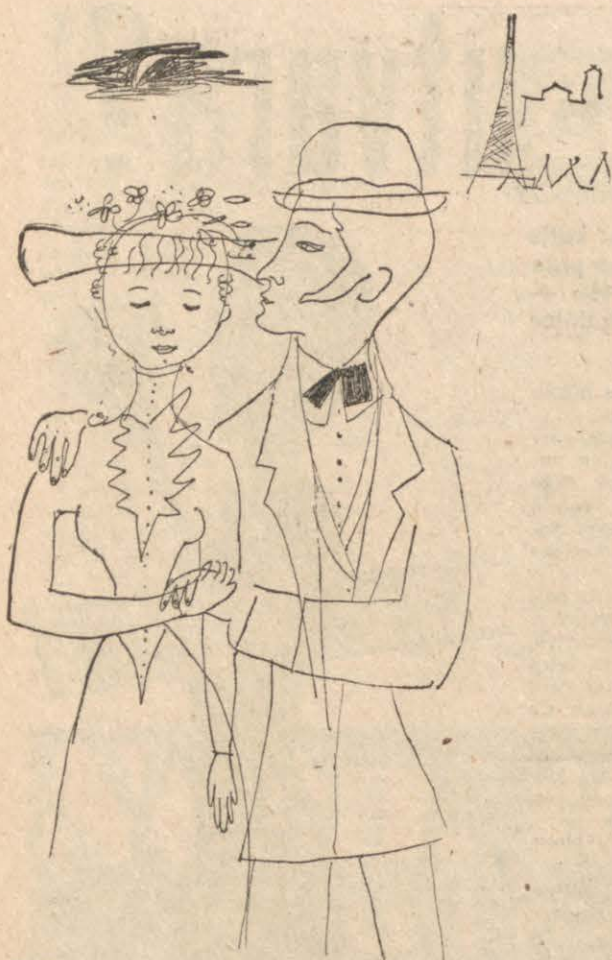
»Vodila nas je osnovna misel, razbremeniti gospodinjko in zavarovati otroke ter jim nuditi kolektivno življenje v času, ko so njihove matere zaposlene. Značilnost projekta pa je, da obsega jaslji za otroke od 14 mesecev do 3 let in vrtce za predšolske in šolske otroke. Potemtakem so v okviru otroškega varstva obsežne vse starostne skupine otrok, kar pri nas sicer ni v navadi. Prostori za otroško varstvo bodo uporabljali že obstoječe instalacije v blokih; tisto, kar je potrebno, so ločene vhode, vendar pa ju je smatrati za isto ustanovo glede na to, da bodo vanju matere oddajale otroke različnih starosti.«

Celje, Maribor, Ljubljana. Troje mest, troje različnih poti k istemu cilju. Troje močnih hotenj, da bi gospodinja ne bila več sužnja svojega dela in da bi tehnika v gospodinjstvu ne bila zgolj utvara. Njihove poti niso shojene, zato so tem težje. Toda, kar je najvažnejše: ta pota smo vendarle utrlji in zdaj bomo, tako kaže, po njih čedalje trdnije, čedalje varneje hodili...

NANDE ŽUŽEK

DVA IZMED DOGOTOVLJENIH BLOKOV BODOČEGA UNIVERZITETNEGA NASELJA NA PRULAH, MED VII. KONGRESOM SO V NJIH STANOVALI DELEGATI

postelji. Toda ko se vrne pomlad z zelenjem in cvetjem, s svojimi toplimi in uspavajočimi vonjavami, z dihanjem polja, ki prinaša s sabo skrivni nemir, ginjenost brez vzroka, tedaj ni nikogar blizu, ki bi stopil k vam in vam rekel: 'Dragi gospod, bodite previdni pred ljubeznostjo! Zdaj preti namreč povsod, po vseh kotih pretkano vam nastavlja zanke, njeni noži so že nabrušeni, vse njeno satansko prostaštvo je na pohodu! Pazite se je! Nevarnejša je od nahoda in vnetja rebre mrene! Spomladi zavaja ves svet v objestnost, ki je potem v mrazu ni mogoče popraviti. Neusmiljena je, kruta! Dragi gospod, menim, da bi morala vlada vsako leto nalepiti na zidove daleč vidne pozive, ki bi se glasila: 'Pomlad je tu. Državljeni Francije, pazite se ljubezni! prav tako, kakor piše na vežnih vrati: 'Pozor, sveže pobarvano!' — Ker pa se vladi ne zdi vredno, se ponudim jaz namesto nje in vam kličem: Pazite se ljubezni! Ker že steguje kremleje po vas, je moja dolžnost, da vas v zadnjem trenutku posvarim. Morda veste, da na Ruskem po stari šegi vsakogar posvarijo, ko mu začenja zmrzovati nos...'.

Silno presenečen sem stal pred tem čudnim tujcem in rekel potem zviška: »Spoštovani gospod, zdi se mi, da se vmešavate v stvari, ki vam res niso nič mar.«

Togotno je zamahnil in odvrnil: »O gospodi! Dragi gospod! Če zagledate nekoga, ki plava proti nevarnemu toku — ali smete molčati? Ga smete pustiti, da se utopi? Dovolite, da vam povem svojo zgodbo in razumeli boste, zakaj sem se drznil tako govoriti z vami.«

Bilo je pred letom osorej. Morda vam smem poprej še povedati, da sem uradnik v ministrstvu mornarice, kjer so naši predstojniki, komisariji, tako zaverovani v svoje pavove oficirske našivke, da ravnaajo z nami

Ko se je vrnila, ladje ni bilo več. Spremljal sem jo in začeljen zrak naju je tako prevzel, da sva jela vzdihovati.

Najlepše b. bilo v gozdu, sem ji rekel.

Odgovorila je: »O ja!«

»Bi šli malo n. sprehod, gospodična?«

Ošinila m.: je od pete do temena, kot bi hotela oditi, kaj nameravam z njo; potem po kratkem oklevanju, je privolila. In tako sva hodila pod drevesi drug poleg drugega. Poj še nesklajeno listnato streho se je v soncu kopala visoka, gosta, kot s tinto polita bleščeča zelena trava. Sama zaljubljena bitja so tavalala mimo naju in vsepovsod je odmevalo pitje zgojenje. Mojo spremljevalko je prepoji vonj gozda, začela je tekati in poskakovati, jaz, jaz pa sem tekal za njo in skakal z njo. Časih smo pa res osli, dragi gospod!

Na je pela vse mogoče pesniice, operne arije, Musettino pesem! Musettina pesem, kako preporna poezije se mi je zdela takrat! Jokal sem skoraj Same norčije, ki nam meglijo razum! Za božjo voljo, ne oženite se z žensko, ki poje na deželi, in nikakor ne s tako, ki poje Musettino pesem!

Potem se je utrudila in sedla na travnato vzpetino in jaz sem sedel k njenim nogam in vzel njene roke v svoje, o tiste tanke prstke, prebodene od šivanke: in ti vbodi so me globoko ganili.

Potem sva se dolgo gledala v oči.

Oh, žensko oko, kakšna čarobna moč je v njem! Kako te zmede pritegne, zgrabi in obvlada! Kako globoko se zdi, polno obljub, polno neskončnosti! Temu pravimo, da gledamo v dno duše! O dragi gospod, o kakšna laž! Če bi le pravočasno pogledali v to tako imenovano dušo, pa bi bili ozdravljeni, resnično.

SPOMKLADI

kakor s kuliji. — No, predaleč sem zašel. — Torej, nekega dne sem iz svoje pisarne odkril kosček sinjega neba, koder so se spreletavale lastovke, in objela me je želja, da bi zaplesal sredi svojih žalostnih, pustih papirjev.

Tolikanj sem koprnel po svobodi, da sem šel k staremu, navzlic odporu, ki sem ga čutil do njega. Veste, to je majhen, zmeraj razkačen godrnjač. Rekel sem mu, da sem bolan. Zlobno je pomežiknil in zarenčal: 'Ne verjamem vam, gospod. Toda poberite se! Nikar pa si ne delajte utvar, da more pisarna s takimi uradniki vzdržati red!'

Potuhnil sem se in stekel k Seini. Vreme je bilo takšno kot danes; vedro in veselo. Vkrcaj sem se na Gobo, da bi se odpeljal v Saint-Cloud.

O, dragi gospod, ko bi mi bil predstojnik tedaj le dovolil dopusta!

Bilo mi je, ko da se mi srce širi in širi. Vse me je navduševalo, parkir, obrežje, drevesa, hiše, sopotniki naokoli, vse. Vse bi lahko objel in vendar nisem vedel kaj: to je bila ljubezen, ki je že razpela svoje mreže.

Na Trocaderu je vstopila mlada dama; v rokah je nosila zavežek in sedla mi je nasproti.

Bila je ljubka, o ja, dragi gospod, neverjetno, kako se ženske v zgodnji pomladi polepšajo! Tedaj je v njih nekaj opojnega, ja, omamnega, skratka: v njih je tisti čisto poseben Nekaj. Kot bi si zalili z vinom, mimo-grede rečeno.

Gledal sem jo, vračala mi je poglede — ampak samo kdaj pa kdaj natanko tako, kot vaša malo prej. — Potem, kot se spodobi, sem menil, da se dovolj pozna za pogovor; ob kratkem, nagovoril sem jo. In je kramljala z mano. Bila je mična v vsem, oh! Kaj hitro me je ogrela, spoštovani gospod! V Saint-Cloudu je izstopila — jaz pa za njo. Opraviti je morala neko naročilo.

ANEKDOTE

Montaigne je pripovedoval naslednjo grozotno anekdoto:

Neki zločinec je stal že na najvišji stopnici pod viskami. Tedaj so mu, kakor je bila šega, pokazali zelo hudo in grdo žensko; če bo privolil v poroko z njo, mu bo življenje darovano. Možakar je nekaj časa molče opazoval žensko. Potem se je obrnil k rablju in rekel: »Obesi me!«

x x x

Tristan Bernard je bil kot kritik na neki generalni. Po drugem dejanju je vzel svoj plašč in hotel oditi.

»Ampak, dragi prijatelj,« je rekla njegova sosedka, »delo še ni pri kraju. Saj ima tri dejanja!«

»Vem,« je odvrnil Bernard, »ravno zato pa grem.«

x x x

Neki zelo prekanjen diplomat se je nenadoma hudo postaral.

»To mi smrdi,« je posumil Talleyrand, »le kaj ima za bregom?«

Naposled sem bil tako daleč, namreč zateleban. Hotel sem jo stisniti k sebi, toda kriknila je: 'Tace proč! Za tem sem pokleknil pred njo in ji odprl svoje srce. Pred njenimi koleno sem razgrnil vse svoje hrepenenje, svojo notranjost ki me je skoraj dušila. Zdelo se je, da se čudi mojemu spremenjenemu vedenju. Gledala me je od strani, ko da bi si rekla: Aha, takole te je treba prijeti; lepo. Pa poskusiva. V ljubezni, dragi gospod, smo zmeraj razsipni, ženske pa trgovke. Verjemite! Lahko bi si jo bil vzel, brez dvoma; te neumnosti sem se kasneje zavedel, toda takrat si nisem požel tega, želel sem si idealne ljubezni; naslajal sem se s čustvi, medtem ko bi bil čas lahko boljše izkoristil.

Ko ji je bilo dovolj mojih zagotavljanj, je vstala; vrnila sva se v Saint-Cloud. Ločila sva se šele v Parizu. Na povratku je imela potr obraz. Vprašal sem jo, kaj ji je. Odgovorila je: 'Razmišljam o tem, da so dnevi, kakršnih ti življenje ne podari mnogo. — Srce mi je pri tem tzeu razbijalo, kot bi hotelo počiti.

Drugo nedeljo sva se spet sešla, potem naslednjo nedeljo in vse naslednje nedelje. Peljal sem jo v Bougival, Saint-Germain, Maisons Laffitte — vsepovsod. Ženska je zabrenkala zdaj na vse strune in se delala strastno. Končno sem popolnoma izgubil glavo. Tri mesece kasneje sem se z njo oženil. Kaj hočete, dragi gospod, človek je uradnik, osamljen, brez družine, brez nekoga, ki bi mu lahko svetloval! Zamišljaja si, da bo življenje z ženo čudovito! In tako se torej oženi!

Zdaj pa te zmeraj od jutra do večera, ne razumeš, ne zna nič, neprestano klepeče, na ves glas prepeva Musettino pesem (oh Musettina pesem, neprepeljiv močnik!), se pretepa z nosačem premoga, razlaga vratarici družinske skrivnosti, zaupa sosedovi varuški posteljne intimnosti, poniža svojega moža pred trgovcem in ima, dragi gospod, pri vsem tem polno glavo tako bedastih zgodb, je tako neumno domišljaja, tako smešnih nazorov, strašnih predsodkov, da začnem jokati od malodušja, brž ko odpre usta.

Utihi! je, malce zasopel in zelo razburjen. Pogledal sem ga. Ker se mi je ubogi tepček zasmilil, sem mu naglo rekel še nekaj prijaznih besed. Takoj za tem je ladja pristala. Bili smo v Saint-Cloudu.

Deklica, ki mi je vnela srce, se je dvignila, da bi šla na kopno. Prišla je tik mimo mene in me ošinila s kratkim smehljajem, čudovitim smehljajem, da bi ponorel; potem je skočila na pomol.

Pognal sem se za njo, toda moj sosed me je čvrsto držal za rokav. Iztrgal sem se s krepkim sunkom; zgrabil me je in me vlekli nazaj, pri čemer je neprestano ponavljal: »Nikar ji ne sledite! Nikar ji ne sledite!«, in sicer tako glasno, da so vsi ljudje gledali k nama. Zaslišal sem kroh in tako sem stal otrpel, besen od jeze in kot ohromel v tem smešnem položaju in se nisem ganil.

Parnik je spet odpeljal.

Deklica, ki je obstala na pomolu, je razočarano gledala za mano, medtem ko si je možakar mel roke in mi zadovoljno režal se šepetal na uho: »Kar dobro je tako. Ravnokar sem vam napravil zelo zelo veliko uslugo.«

Ilustrirala Lidija Oster
Prevedla Olga Rafej

Yolka Milic BERNARD

Prišel je v mojo sobo. Moža ni bilo. Brala sem v postelji. Prišel je v pidžami. »Cvetka iz zraka,« sem pomislila. Tanka svila se je nežno oprijemala njegovega vitkega, komaj doraslega telesa. iz njegovega vel poseben, neopredeljiv, skoraj »razumljiv« čar. Svežina adolescenta morda, ki se ga vrah vsakdanjosti še ni dotaknil. Sedel je na rob postelje, molče. Tišina je zabrnela v sobi kot zlata nabrekla muha. S tišino je potrkal na okna dež. Deževalo je ves dan, a šele sedaj sem začutila njegov vonj. On ga je moral imeti polne nosnice. Rekel je: »Dež je čudovit, kajne?« (Mož, njegov brat bi rekel: »Posli so bili čudoviti, Adela. Sprehajal bi se gor in dol po sobi in koval »čudovite« načrte.) Oporekala sem mu, ne vem zakaj, morda prav zato, ker sem delila njegov okus: »Dež je voda.« »In voda ni čudovita?« me je vprašal, mehko. »Utegne biti,« sem mu pusto odgovorila: »Seveda, če je nimaš polne čevlje.« Nasmehn! se je in nemoteno, kot da ni opazil osti opazke, nadaljeval: »Tebi bolj ugaja v dlaneh kot v čevljih? Kaj? Na vratu morda? Reci. V laseh?« Nisem mu odgovorila. »Norčuje se iz mene,« sem pomislila in pogledala drugam. Listi knjige so zašelesteli pod mojimi prsti. Vzel mi je knjigo iz roke in jo začel porušiti. »Kaj?« »Če zas me je vprašal: »Hočeš, da ti preberem pesem?« Ne da bi čakal odgovora, je začel brati s prijetnim, nekoliko hripavim glasom neznanatno japonsko liriko. »Tin, tin... dežek škreb-lja, šepče pred vrati, tin tin. Pesem dežja je trepetala v sobi, vsa srebna. Dobri ljudje, brž odprite. Zebe me. Prosim, odprite. Odprite, odprite. Tin, tin. (Silil je noter, med nas, začutila sem vso njegovo svežino.)

Svečka ob kamini medli, kot vrbček trepeče, solzi se, (to smo pa mi — sem se zamislila, on — tudi jaz — ljudje pod steklom.)

»Tin, tin, zunaj je mrz...« je nalašč nostalgичno bral... »Zunaj je... tin tin tin.«

»Niso mu odprli,« je zaključil, »a on še vedno trika. Naslov pesmi je »Berač in gospodična«. Ti ugaša?« je po premolku vprašal.

»Ni napačna,« sem medlo odgovorila, tudi po premolku.

»Prej bi umrla, kot pa priznala, da ti je zelo všeč kajne?«

Pogledala sem ga. »Otroki!« sem razneženo rekla: »Otroki! Ostani vedno tak.«

»Pozno je, Bernard,« sem se nazadnje le odločila. »Spat pojdi, Ne moti me več.«

Ni se premaknil. Zaprla sem knjigo in se ulegla. »Pojdži že. Spala dom.«

»Naj ugasim luč?«

»Le ugasni, prosim...«

Vstal je in povlekel za vrstico. Tema je zablislila bolj slepeče od svetlobe in poplavila prostor.

Le cestne svetilke so risale drobne svetlobne rože

na polzastirta okna. Kapljice dežja so drsele po šipah in kopnele kot utrinki v avgustu.

Dež je zares čudovit, sem se vsp radostna domislila njegovih besed.

»Kajne, da je čudovit, predraga?« je rekel mehko. (Predraga! Tašča je tudi rekla: »Spoznaj ga, predraga, a kako drugače!«)

»Čudovit je,« sem proti svoji volji »riznala, s spremenjenim glasom: »Pa kaj bereš misli?«

»Lahko noč,« je zamrmral v odgovor, pri vratih. (Zdaj gre, sem nenadoma, sebi nakljub, obžalovala.)

»Gre...« A še preden sem se dohodra zavedela, sem začutila njegov obraz na svojem vratu in njegove poljube v svojih laseh ter njegovo telo slabotno in nežno kot trs, tesno ob svojem.

»Bernard,« sem se preplašena branila. »Bernard, si znorel?«

»Nisem,« mi je dahnil v uho z otroškim glasom: »Zeliš, da znorim?«

»Pijan si, Bernard,« sem ga odrivala od sebe.

»Pijana sva, Bernard,« sem mu pol obupano polvdano ponavljala med poljubom in poljubom, ko je priplaval na površje moja vrt — bedna naplavina.

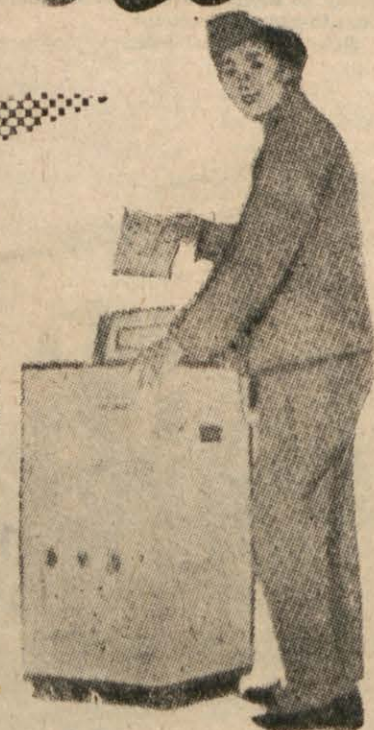
»Spat pojdi... pusti me... Bernard« sem se mu brez prepiranja izmikala. Dejanjsko nisem storila ničesar, da bi ga streznila. Bila sem — bila sem — groza — srečna, omamljena. Pomagala sem mu nazadnje zadušiti vse kriške svoje »konvencionalne« vesti (kot bi rekel Andrej, moj mož, o moji neelastičnosti pri njegovih poslih), ki so se njegovim poljubom in nežnosti še količkaj upirali.

Ilustriral Stefan Planine

Povabite nas v goste

in mi bomo v vaše mesto, v vas trg ali vas poslali našo propagandno ekipo, ki bo kar pri vas učila uporabljati detergente vse gospodinje, udeleženke gospodinjskih tečajev, kolektive tovarnih bolnišnic, domov in vse, ki se zanimajo za sodobna pralna sredstva: detergente.

Po vsej naši državi križarijo trije propagandni avtomobili »SAPO-NIE«, tehnično najmodernejše opremljeni, z ekipami strokovno usposobljenih instruktorjev. S takšnimi ekipami ne želi »SA-ONIA« samo okrepiti tržišče za svoje proizvode, temveč predvsem doseči dvig higienske ravni naših ljudi in s tem seveda tudi napredek našega gospodinjstva nasploh.

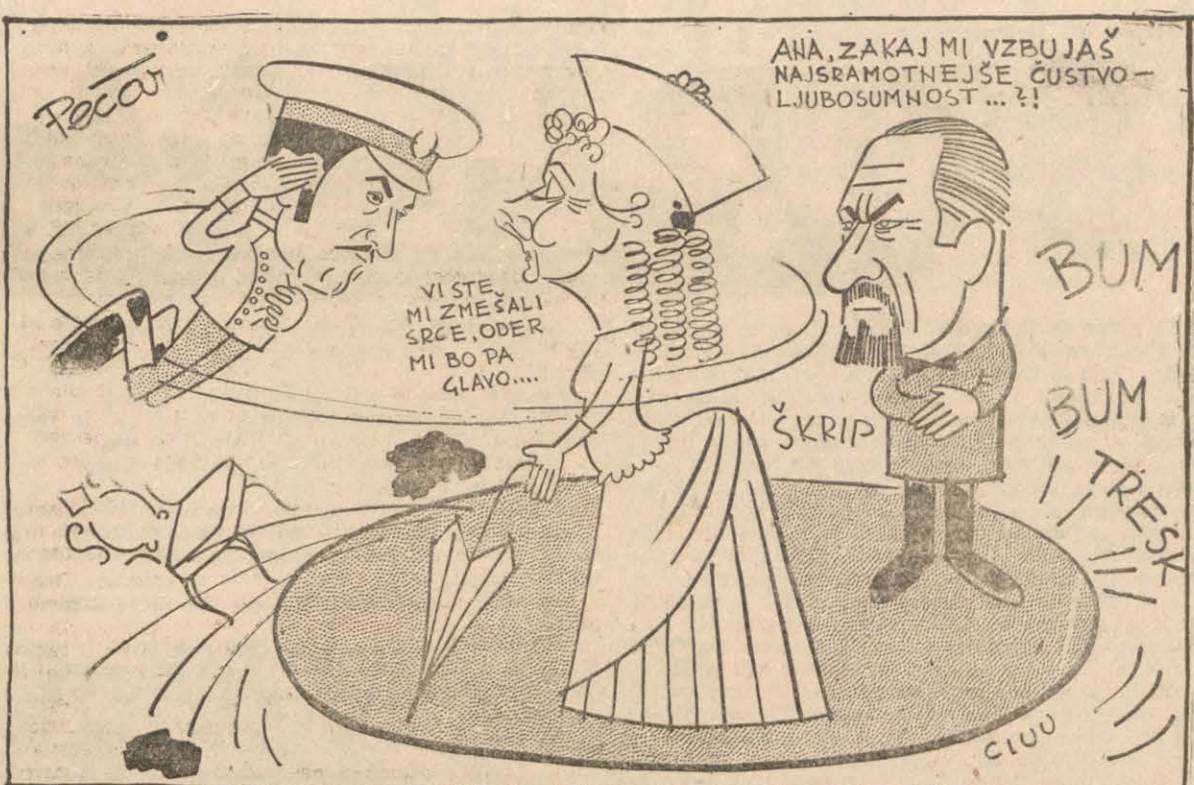
Kolektiv tovarne »Saponia«, Osijek, M. Gubca 2.

Slovenska književnost v prevodih

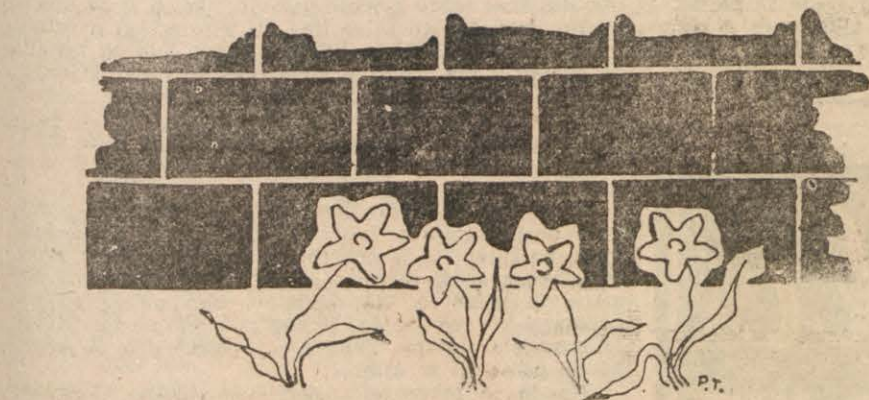
Pri Slovencih, ki so bili dolgo časa politično, gospodarsko in kulturno »zamučniški« narod, bi pričakovali, da se tudi njihova književnost ni mogla kve kaj uveljaviti v svetu. To pa ni povsem tako. Proti pričakovanju namreč vendarle lahko ugotovimo, da so se dela iz naše literature v razmeroma zadovoljivi množini in dovolj zgodaj prevajala v tuje jezike, samo da nad njimi doslej nismo imeli zadostnega pregleda. Pravzaprav so se slovenske leposlovne stvaritve po malem prevajale od samega vznika našega umetnega slovstva. Sicer je bilo to prevajanje splošno nesistematično, včasih celo slučajno, ker je nastajalo iz najrazličnejših pobud. Dogajalo se je tudi, kar je bilo in še v navadi pri majhnih narodih, ki se ne morejo v svetu dovolj uveljaviti, da pesniki in pisatelji sami prevajajo svoja dela v tuj jezik, kakor se je n. pr. primerilo s Prešernom, ki je objavil nemške prevode svojih pesmi v »Illustriertes Blatt«. Dostikrat,

posebno v novejšem času, pa prevodi nastajajo pod vplivom političnih zblizanj in so tako nekaki prvi glasniki medsebojnega prijateljstva dveh narodov. Posebej Slovenci pa se moramo kot majhen narod še zlasti trdo boriti za priznanje v svetu, ki zaradi te majhnosti ne pozna dovolj tudi naše književnosti. Ob prevodih iz slovenske književnosti pa se pokaže še neka značilnost: po večini so izhajali in še izhajajo ne toliko iz samostojnih celotnih zbirkah, temveč se v pretežni večini objavljajo v raznih zbornikih, cvetnikih in antologijah, še večkrat pa posamez ali v manjših skupinah po raznih tujih časnikih in časopisih, kjer ne pridejo do primerne veljave. Takega gradiva se je nabralo že dokaj veliko, saj njegov sistematični zbiratelj dokaže že razporeda s 5000 do 6000 bibliografskimi podatki iz okoli 30 jezikov, v katere so se slovenska dela prevajala in ti podatki naraščajo iz dneva v dan. Pri tem je bilo mogoče ugotoviti, da je danes

LJUBLJANSKA DRAMA JE PRAVAKRUPRIZORILA DRAMATIZACIJO ZNAMENITEGA TOLSTOJEVEGA ROMANA »ANA KARENINA«. V GLAVNIH VLOGAH SO NASTOPILO: BORIS KRALJ, SAVKA SEVERJEVA IN STANE POTOKAR.

NOVELLEN

NORVESKI PREVOD CANKARJEVE NOVELE »OTROCI IN STARCI« V LITERARNI REVILI »KONTAKT«, KI IZHAJA V OSLO

BARN

OG GAMLE MENNESKER

Av Ivan Cankar

Her kveld pleidde barna sitte og prate sammen før de la seg. Der de satt sammenpresset oppe på den brede ovenn, plapret de ut med alt den kvelden hadde noe ukjent nådd dem fra ukjent sted, brutalt trengt inn i denne skinnende verden og rammet ubarmhjertig

* * * KNJIGE N LUDJE

Oskar Davičo: RESNICNA UMETNOST

Oskar Davičo je človek, ki ti ostane v spominu, pa čeprav bi ga samo enkrat srečal: preveč drugačen je od drugih, da bi ga mogel še kdaj zgrešiti ali pozabiti. Oskar Davičo je pisatelj, ki ti ostane v spominu, pa čeprav bi prebral eno samo njegovo knjigo: preveč je drugačen od drugih, da bi ga mogel pomešati v galeriji spomina. Oskar Davičo je pesnik... je esejist... da: sleherni njegovi dejavnosti lahko pripisemo oznako: drugačen od drugih.

OSKAR DAVIČO, AVTOR ROMANA »BETON IN KRESNICE«

se z njo spopada brez uspeha, tako da jim literarna kritika težko prizna kaj več kot dobro voljo. Ta zvrst je celo tako zelo diskreditirana, da večina bralcev že ve ne verjame, da bi se s takimi tematiki sploh dalo kaj prid napisati. Ta sicer aprioristični, kakršni se že dolga desetletja sprejajajo po literaturi; njegovo klesanje je res podobno kiparstvu: delo: šele ob zadnji potezi diča je lik dokončen in zaokrožen v svoji enkratnosti. Ker je to življenje samo in ne opisovanje življenja, pisatelj ne dela koncesij bralcu, reči hočem: ne pomaga mu že v prvih poglavjih ugihati o nadaljnjem razvoju in poteku, ker bi to bila negacija njega samega. Ker tudi življenje ne razkriva svojega jutrišnjega obraza, vsaj v celoti ne. Zato bo kdo po prvih straneh, celo po prvih poglavjih morda malce zmeden, jmariskaj se mu bo morda zdelo nejasno, toda težko si predstavljam bralca, ki bi mu bilo po prebrani knjigi še kaj nejasnega, tudi iz prvih poglavij. Rekel pa sem že, da za duhovno leno Davičovo pisanje ni.

Mimo samega načina pisanja resnično stvarni podobi človeških odnosov v nekem velikem delavskem kolektivu, je ta roman zanimiv že zaradi figure osrednjega lika, že dvakrat omenjenega Vuka Ršavca. To je veličastno tragična podoba predvojne mladine: revolucionarja, partizana, med vojno, ki pa se po vojni demobilizira samo zato, ker se hoče še naprej boriti, ker čuti nepremagljivo notranjo potrebo po nadaljevanju v vojni začete boji. Po njegovem trdnem prepričanju in prav tako trdnem čustvovanju se je ta boj spremenil same v obliko in imenu sovraznika: prej okupator, zdaj človeška neumnost in zaostalost. Mimo tega pa je Vuk Ršavec obdan še s silno voljo, energijo in breznegovno, skoraj že patološko požrtvovalnostjo. To je nadvse zanimiva podoba človeka, ki je hkrati napredni in nazadnjaški, podoba človeka, ki je v eni in isti osebi, celo v enem in istem dejanju dober in slab zgled svojim sotovaršem. S svojo silno, že nečloveško voljo in energijo ter požrtvovalnostjo prehlata svojo okolico in, če hočemo, tudi

francoski prevod iz slovenščine je Val Vodnika »Ilirija oživljena« (L. Leger, 1873), ki se je kasneje še večkrat prevedela. Okoli 1900 je izšlo nekaj Prešernovih in Zupancičevih pesmi, nato pa skoraj do konca prve svetovne vojne nič. Nekaj malega se je prevredlo ob propagandi za ustanovitev stare Jugoslavije (M. Ibrovac, Meurville), kasneje pa je opravila pionirsko delo naturalizirana Slovenka Sidonie Jerns; ta je prevedla Cankarjevega »Hlapca Jerneja« (1926), ki je izšel v Franciji, in izdala izbor iz njegovih črtic, ki je izšel doma (1931). Prevedla je tudi »Hlapce« za pariško predstavo ljubljanske drame. Dobro je zastopana slovenska poezija v skupni jugoslovanski pesniški antologiji, ki jo je 1935 izdal v Parizu M. Ibrovac. Razen tega je v francoskem prevodu izšlo nekaj Finžgarjevih črtic, Jurčičev »Jurij Kozjak« v treh izdajah (Kolednik) in obsežen izbor iz Zupancičev in Teslićevih monografij o tem našem pesniku. Slabša je stvar s španščino. Menda je prvi korak napravil Meško z nekaterimi črticami v časopisu »La Prensa« (Buenos Aires) med obema vojnama. Drugače pa je vsa iniciativa za španske prevode slonela na ramah naše predvojne emigracije v južnoameriških državah. V raznih revijah

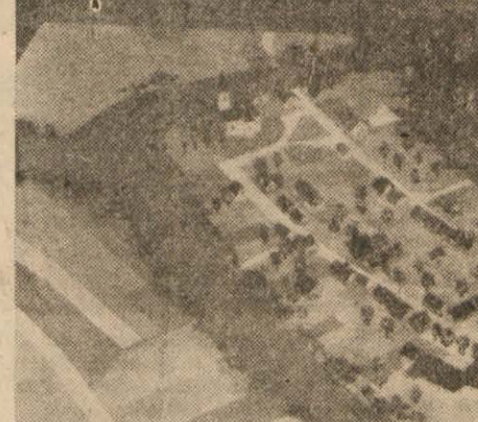
人民文学出版社
一九五七年·北京
老管家耶尔奈
〔南斯拉夫〕察卡尔著
黄星圻 郭开闢译

我在如实地把这个故事告诉你 把里面的一切不公道的东西，一切悲惨的事情都告诉你，在这个故事里，你决不会找到任何荒唐的浪漫，你也不会找到任何感伤的描写。

和路耳地方的人吓坏了，都低着他们的头，因为一个奇怪的现象，像巨影般出现在他们的头上，山头上，伸展到了山谷，头是一片乌云，脚是山谷里的高大的白桦，肩膀上还伸着一根明亮光亮的铁杆，远远地放着光，一直照到波希米亚那。

NASLOV IN ZAČETEK KITAJSKEGA PREVODA CANKARJEVEGA »HLAPCA JERNEJA«

je izšlo V. pogl. Cankarjevega »Moje življenje«, njegov »Simen Sirotnik« v celoti, odlomek iz Levstikovega »Martina Krpana«, neka Erjavčeva črtica, odlomek Finžgarjevega romana »Pod svobodnim soncem« in Prešernova »Vrba«. Zanimivo je, da je ta »moja« revija, ki je izšla v Beogradu Ramiro Hernandez Portela. Menda je edina knjiga s španskimi prevodi iz slovenske književnosti zbirka pesmi pod naslovom »Recuerdos de Eslovenia« (Buenos Aires, 1954), v kateri je nekaj Prešernovih, Gregorčičevih, Askercievih in narodnih pesmi. V pravi Španiji pa je doslej izšlo le nekaj narodnih pesmi, in ena Cankarjeva in ena Pregljeva črtica. Imed romanskih narodov imajo največ prevodov iz slovenske književnosti naši zahodni sosedi Italijani. Vendar

KOSTANJEVICA IZ ZRAKA: NE SAMO MAKETA TEGA PRIJETNEGA IN ZANIMIVEGA KRAJA NA DOLENJSKEM, KI SO JO IZDELALI MILARJI SLOVENSKE GEOGRAFI IN MED DRUGIMI SVOJIMI STVARTIVAMI POKAZALI NA SVOJI RAZSTAVI V KRIZANKAH, PRIREDJENI V CAST VII. KONGRESU

pa od 1878, ko je izšel kot eden prvih prevodov Jenkov »Naprej«, pa do konca prve svetovne vojne so pomembni samo tisti, ki jih je objavil Ivan Trnko in pa Pirman v svoji antologiji, ki je 1894 izšla v Trstu. Po prvi vojni pa je nastopila cela plejada italijanskih slavistov, kakor so bili: Wolfgang Gusti, Arturo Cronia, Bartolomeo Calvi, Umberto Urbani, Enrico Danilani, zlasti pa še Luigi Salvini, ki so prevedli lepo število slovenskih leposlovnih del, posebno Cankarja.

Pot v skandinavse dežele je bila za slovensko literaturo zelo težavna posebno zaradi neznanja jezikov. V finščini je izšla kot doslej edini prevod Cankarjeva povest »Martin Kačur«, v švedščini pa najprej

precejšnji izbor iz Prešerna (1895) in Askercer ter dve Cankarjevi pesmi, kot samostojna zbirka pa Askercerjeve pesmi (1901), kar je bilo vse delo švedskega slavista Alfreda Jensena. V norveščini je doslej izšla ena sama Cankarjeva črtica »Otroci in starci« (1949), katere odlomek »Prinašamo v faksimilu«, v lanščini pa sta menda izšli le ena Cankarjeva in ena Tavčarjeva novela.

Med vsemi slovanskimi narodi so Čehi prvi in skoraj istočasno z Nemci začeli prevajati iz slovenske literature, saj so Celakovske prevodi slovenskih narodnih pesmi že iz leta 1822. Prevodili so pa tudi največ. V glavnem imajo vse naše pesnike in pisatelje vsaj v izboru, predvsem pa Cankarja, čigar pomembnejša dela so vsa izšla v češčini. Slovaki so že v 60 letih prevajali posamezne pesmi in sestavke, celotne knjige pa šele med obema vojnama, še bolj pa po drugi svetovni vojni (Cankar, Tavčar, Prežih). Posamezni ruski prevodi so iz 50 let preteklega stoletja, medtem ko so celotne knjige precej rodnice (Prešeren, Cankar, razne antologije). Ukrajinci so do 1929 prevedli 11 slovenskih stvari, od katerih sta najvažnejša Cankarjeva »Ottakring« in izbor iz Prešerna. Poljaki so sicer že od 80 let nazvzgor objavili nekaj pesmi, v celoti pa imajo doslej le eno samo knjigo, izbor iz Cankarjevih novel (1931). Tudi Bolgari imajo samo nekaj pesmi po raznih slovenskih antologijah ter nekaj posameznih novel in črtic, kar pa imajo eno samo (Prežihov Dobrodo). Lužiški Srbi imajo nekaj Meškovičih in Cankarjevih novel v svojem prevodu. Kar pa se tiče Srbov in Hrvatov, imajo prevode že iz 80 let prejšnjega stoletja nazvzgor, a njihova prevajalska dejavnost se je zlasti razširila po osvoboditvi, tako da imajo slovenskih prevodov že za majhno biblioteko.

Od neslovanskih narodov imajo pomembnejše prevode Madžari, posebno iz Cankarja (Hlapca Jernej, Na klanec, Póteph, Marko in kraj Matjaž) ter manjše število pesmi (Prešeren, Askercer, Zupancič) in novel.

Novost v slovenski prevodni književnosti, ki jo je prinesel čas po drugi svetovni vojni, so prevodi v azijske jezike: kitajščino, hindu, bengalsčino in malajščino. Zboljšanje političnih odnosov z ljudsko republiko Kitajsko pred nekaj leti je dobilo svoj odmev tudi v literaturi. Tam so po angleškem in deloma po ruskem prevodu izdali najprej izbor iz Prešerna (1956), nato pa je 1957 izšla antologija jugoslovanske proze pod naslovom »Jugoslovanske povesti«, v kateri zastopajo Slovence štiri Cankarjeve črtice in po ena novela Tavčarja, Bevkova, Prežihova in Kosmačeva. Delane so po angleškem prevodu prof. Balda Soljana iz Zagreba. Prav tako v Pekingu je 1957 izšel v celoti Cankarjeva »Hlapca Jernej«, po kitajsko: Lao khuan kia je 60 nai. Prevajalca sta dva: Huang Sing Chi in Kuo Khai Lan, katerih imena v slikovitem kitajskem izražanju pomenita: Območje rumene zvezde in Orhideja predmetne ravnice. Zanimivo je, da tudi ime Cankar nekaj pomeni v kitajščini, namreč posestnika povabilne karte. Knjiga je prevedena po drugi izdaji angleškega prevoda iz 1946, tudi ilustracije Nore Lavrinove so prevzete v kitajski prevod. »Hlapca Jernej« pa je prav tako izšel v hindu jeziku, v katerega ga je prevedel Ram Pal Sing z uvodom srbskega književnika Minderovića. V bengalsčini, za katero se pripravlja tudi prevod »Hlapca Jerneja« kot prevod že v 16. jeziku, je priredil prav lep izbor iz Prešerna prof. Sisir

ALI ŽE POZNATE PLAMA IZDELKE

IZDELUJEMO: VENTILATORJE, CR-PALKE, NAPRAVE ZA ODVAJANJE AGRESIVNIH PLINOV, RAZNE POSODE IN BREZŠTEVILA DROBNIH PREDMETOV ZA ŠIROKO POTROŠNJO. PRIPOROČAMO SE ZA NAROCILA.

OB PRAZNIČNI DELA — 1. MAJU — PODRAVLJAMO NAŠE POTROŠNIKE.

Industrija za predelavo plastičnih mas
»P L A M A«
PODGRAD NA PRIMORSKEM

Tako samosvoja, da smo Slovenci že kar dolgo tipali okrog njega, preden smo se odločili, da ga posredujemo tudi našemu bralcu: Cankarjeva založba je namreč v prevodu Marjana Javornika izdala pred kratkim njegov zadnji roman »Beton in kresnice«. Predlanskim, ko je to delo izšlo v srbsčini, je bil roman ocenjen in nagraden za najboljši prozni tekst leta v jugosloviji. Zlirja — ki najbrž si niti ni bila edina — je imela v tem primeru srečno roko: »Beton in kresnice« to priznanje povsem zasluži, težko bi si mimogled tega teksta tudi če bi ocenjevalno razdobje razširili na dokaj več kot samo na eno leto jugoslovanske prozne produkcije. Vsakdo med nami ima nedvomno vrsto prijateljev, ki pa bi morda kaj težko shajali skupaj. Takšen odnos ima najbrž tudi vsak od nas do knjige in do umetnosti sploh. In če se povr-nemo k prijateljem: Davičo je eden tistih, s katerimi sedemo za mizo prej za to, da se bomo z njimi možgati pogovorili (ali jih morda tudi samo poslušali, kakor pa zaradi prijateljske klepete, ki naj bi nam pomagali pregnati dolgečas. Ne, za duhovno lenega človeka Davičo ni: niti za kavarnsko mizo niti v knjižnici. Ko sa od njega posloviš ali njegovo knjigo zapreš, si morda celo malce utrujen, ker je pisatelj vse preživljal v nekonvencionalno misleča osebnosti, da bi ga lahko spremljal (za miva ali v knjižnici) v poetični izraznosti svojih možgan. Tudi z »Betonom in kresnicami« je tako. Toda kakor nam ni žal pametne pogovora s prijateljem, tako bomo zadovoljni predvsem sami s seboj (ne samo sami v sebi), če bomo segli tudi po tej Davičovi knjigi.

In kakšen je roman »Beton in kresnice«? Predvsem: sodoben in moderen. Da oboje. Sodoben po vsebini, moderen v realizaciji. Davičo je pri nas prvi zaoral ravno in ne sesipajoče se brazdo v tematiko, s katero se večina naših pisateljev ne upa spopasti ali pa

vendar — zaradi številnih slabih izkušenj — ne povsem neupravičeno predsodek bo matrikaterga bralca najbrž odvrnil tudi od Davičove knjige, ko bo slišal, da »gre za opisovanje gradnje neke hidrocentrale«. Pretirano nezaupeanje ni dobro. V primeru »Betona in kresnic« pa se prav gotovo ne. Največja vrednost našega pisatelja je prav v tem, da je pisatelj znal tega neukrotljivega zrebca, ki je že prenekega našega pisatelja tako grdo obrcal, ukrotiti, privržati sedlo na njegov deviški hrbet in ga ponosno zajahati.

Rej je: če ne bi bilo to področje, kot rečeno, že tako diskreditirano, bi mirne duše lahko zapisali: v »Betonu in kresnicah« se dejanje odvija na gradbišču neke naše hidrocentrale. Prav v tem našem času. V najnovejšem. Toda veliko bliže resnici bi bilo, če bi zapisali, da je Davičov roman živ in podoba krčevito oblikujoče se duhovne, moralne in družbene ti-zogomene graditve, neke hidrocentrale. In še bliže resnici, če rečemo: živa analiza duhovne podobe nas samih.

Takoj pa je treba pribiti, da je šel pisatelj še dlje od tega: živo, skoraj človeško je oživil sleherni stvar, sleherni predmet, sleherni pojav v tem življenjskem betonu. Eden glavnih junakov romana, veliki antagonist Vuka Ršavca, ni niti njegova žena Rana niti kateri izmed delovnih tovaršev, temveč — rekel — ta je tako živo in plastično upodobljena, da je v knjigi ne čutimo več kot ogromne gnote valčevih se voda, temveč kot čustvovanje in zavestno brutalno slovenski delanja, dejanja katerih včasih neopazno preselamo — skupaj z glavnim junakom Vukom Ršavcem — skoraj že v luči moralne odgovornosti, ali vsaj zavesti: Namočena sem rekla, da je reka upodobljena, ne opisana ker je vse Davičovo pisanje pravzaprav unodoblanje, klesanje živga v živo. To ni nizezanje dogodkov, niti parada zlikanih in uniformiranih človeških likov,

SOPLESALEC

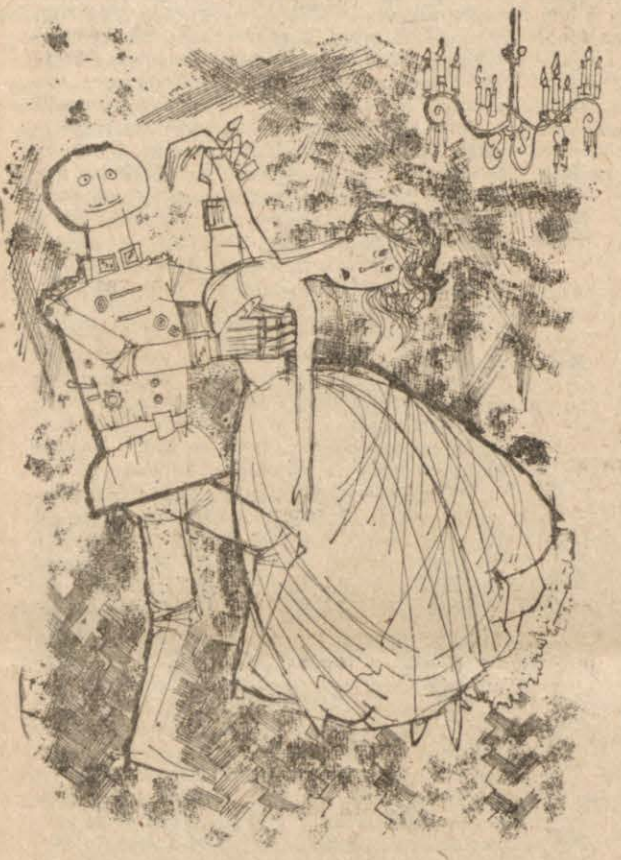
»Ta stvar se je zgodila v Frutwangenu, majhnem mestu v Črnem lesu.« Je začel pripovedovati MacShau gnassy. »Tam je živel prav imeniten star mož. Nicholas Geibel po imenu. Izdeloval je mehanične igrače in s tem svojim delom zaslovel skoraj po vsej Evropi. Delal je zajce, ki so se prikazovali iz zeljnate glave, migali z ušesi, si vihali brke in spet izginjali, mačke, ki so se umivale in mljavkale tako naravno, da so jih psi včasih zamenjali s pravimi in se zakadili vanje, lutke, v katerih so bile skrite naprave za govorjenje, tako da so se odkrivala in pozdravljale: Dobro jutro, kako vam gre? Nekateri pa so celo prepevali pesmice.

Toda bil je več kot samo mehanik; bil je umetnik. Naravnost strastno je bil zavzet za svoje delo. Njegova trgovina je bila napolnjena z vsemi mogočimi čudnimi stvarmi, ki ne bodo in sploh ne morejo biti prodane; naredil jih je bil iz čistega veselja nad delom. Izmisli si je mehaničnega osla, ki je s pomočjo nakopičene elektrike lahko hodil dve uri in po vrhu stolpa še hitreje kot živ, ne da bi ga jezdeci moral tako priganjati kot živega, ptico, ki je švignila v zrak, v krogu letala naokoli in se spustila na isto mesto, s katerega je bila vzletela, okostnjak, ki je podprt z železnim drogom, plesal mornarski ples, žensko lutko v naravni velikosti, ki je igrala violino, in vtollega možakarja, ki je kadil pipo in je lahko spil več piva kot trije povprečni nemški študentje skupaj, in to ni tako malo.

Zares, v mestu so bili prepričani, da stari Geibel lahko sestavi moža, ki bo sposoben narediti vse, kar se sme zahtevati spodobnemu možu. Nekega dne pa je sestavil moža, ki je naredil celo več. Zgodilo se je takole:

Mladi doktor Follen je imel otroka in otrok je praznoval rojstni dan. Ob njegovem prvem rojstnem dnevu je bila hiša doktorja Follena nekam zbegana, ob drugem pa je žena doktorja Follna privedla v proslavo dogodka ples. Med gosti sta bila stari Geibel in njegova hči Olga.

Naslednjega dne so prišle k Olgi tri ali štiri prijateljice, ki so tudi bile na plesu, da bi malo poklepale o njem. Kajpada so začele pretresati moške in zabav-

ljati čez njihovo plesanje. Stari Geibel je bil v sobi, toda kazalo je, da je zatopljen v časopis, in deklice se zanj niso menile.

»Kaže, da je na vsakem plesu čedalje manj moških, ki znajo plesati,« je rekla ena od njih. »Takihi, ki postavajo pa ne,« je dejala druga; »prav milostno te včasih zaprosijo.«

»In kako neumno govorijo, je pristavila tretja. »Vedno eno in isto: Kako krasni ste danes.« Ali hodite pogosto na Dunaj? Oh, morali bi, tako zabavno je!« »Kakšno sijajno obleko imate,« »Kakšen vroč dan je!« »Ali imate radi Wagnerja?« Ko bi si vsi že izmislili kaj novega!

»Oh, prava reč, kako govorijo,« je rekla četrta. »Če moški dobro pleše, je zaradi mene lahko bedak.«

»Saj navadno tudi je,« je pripomnila nekam zaničljivo suha deklica.

»Na ples grem zato, da plešem,« je nadaljevala prejšnja, ne da bi se zmenila za pripombo. »Vse, kar zahtevam od soplesalca, je, da me trdno drži, da se neutrudno vrti z mano in da se ne upeha pred menoj.«

»Figurica pri uri bi bila zate,« je rekla deklica, ki jo je bila prej prekinila.

»Bravo!« je vzkliknila neka druga in zaploskala. »Kakšna imenitna misel!«

»Katera misel je imenitna?« so vprašale druge.

ANEKDOTE

Maršal de Roquelaure je pozval neko mesto, naj se preda. Odgovorili so mu, da se ne marajo predati. »Prav,« je rekel maršal, »pa nič!« In je marširal dalje.

x x x

V francoski zbirki anekdot iz leta 1859 je nastajena tale prigodica:

Dama: »Iščem stanovanje.«

Hišni lastnik: »Morda bi se kaj našlo. Toda... ali vas smem vprašati: imate otroke?«

Dama: »Tri. Na pokopališču so.«

Lastnik si otre solzo: »Revica! Pridite, pokažem vam stanovanje.«

Dama: »Stanovanje mi ugaja. Pa najemnina?«

Lastnik: »Sest sto frankov na leto. Tu 'e formula. Boste podpisali?«

Dama: »Rada... tako, to je opravljeno. Zdaj pojdem pa po otroke!«

Lastnik: »Kaj!!! Misliš sem, da so na pokopališču!«

Dama: »Seneda so. Na tetinem grobu. Toda mišim, da so bili že dovolj na zraku.«

x x x

Madame Second-Weber je s svojo igralsko skupino gostovala na podeželju. Po predstavi Cornellovega »Horaca« se je pojavil agent avtorske agencije in zahteval tantijeme.

»Le kaj vam pade na misel!« se je razburila madame, »avtor je vendar mrtev. Nič vam nisem dolžna.«

»Tako, tako,« je menil agent in žalostno vzdihnil. »Mrtev je dobri mož?«

»Menda. Umrl je pred dvema stoletjema!«

»Česa ne poveste!« je prepadeno vzkliknil agent, »kako mine čas.«

»No, plesalec kot figurica pri uri oziroma, še bolje, tak plesalec, ki ga poganja elektrika in se ne bi nikoli utrudil.«

Dekleta so se navdušeno oprijela te misli.

»Oh, kakšen krasen soplesalec bi bil to,« je rekla ena; »nikoli te ne bi brnili ali ti stopil na nogo.«

»Nikoli ti ne bi strgal obleke,« je rekla druga.

»Nikoli ne bi prišel iz takta.«

»Nikoli se mu ne bi zvrtilo in ne bi se obešal nate,«

»In nikoli se mu ne bi zahotelo, da si z robcem otare obraz. Res je zoprno, če vidim, da moški 'la to 'o vsakem plesu.«

»In ne bi mu bilo do tega, da ves večer presedi v jedlinici.«

»No in če bi imel v sebi skrito ploščo, da bi oddrdrala vso zalogo opazk, ga ne bi bilo mogoče ločiti od živega možkega,« je dejala deklica, ki je bilo prvo pri na to misel.

»O, pač, bil bi veliko prijetnejši,« je reklo suho deklica.

Stari Geibel je odložil časopis in je prisluhnil z obema ušesoma. Ko pa je neko deklico pogledalo proti njemu, se je spet urno skril za časopis.

Ko so dekleta odšla, je izginil v delavnico; Olga je slišala, kako je tam hodil sem in tja in se zdaj pa zdaj prijetno zahehtal; in tisti večer je z njo kar naprej govoril o plesu in plesalcih — spraševal je, kaj navadno govorijo in delajo, kateri plesi so najbolj priljubljeni, kakšni so plesni koraki in še marsikaj podobnega.

Potem je nekaj tednov kar naprej tičal v delavnici, bil je ves zaskrbljen in zaposlen, čeprav se je včasih čisto nepričakovano mirno in prijetno zasmeljal, kot da se zabava ob šali, ki jo pozna samo on.

Cez mesec dni je bil v Frutwangenu spet ples. Tega je prirejal stari Wenzel, premočni lesni trgovec, v proslavo zaroke svoje nečakinje in Geibel in njegova hči sta bila spet med povabljenici.

Ko je prišel čas, da se odpravita, je šla Olga iskat očeta. Ker ga ni našla v hiši, je potrkala na vrata delavnice. Prikazal se je brez suknjice, bil je videti razgret in kar sijal je.

»Nikar ne čakaj name,« je dejal, »kar pojdi, bom že prišel. Nekaj moram še skomčati.«

Ko se je obrnila, da bi ga ubogala, je zaklical za njo: »Povej jim, da bom pripeljal s sabo mladega moža — zelo prijetnega mladega moža, izvrstnega plesalca. Vsem dekletom bo všeč.« Potem se je zasmeljal in zaprl vrata.

Njen oče ni navadno nikomur razlagal, kaj dela, toda dovolj določno je sumila, kaj namerava, in tako je mogla vsaj nekoliko pripraviti goste na to, kaj se pripravljajo. Bili so zelo radovedni in so željno pričakovali slavnega mehanika.

Končno so se zunaj zaslišali koraki, sledilo jim je veliko razburjenje na hodniku in v sobo je planil sam stari Wenzel, od razvnetosti in zadržanega smeha rdeč v veseli obraz, in zelo glasno naznanil:

»Gospod Geibel — in njegov prijatelj.«

Gospod Geibel in njegov prijatelj sta vstopila; pozdravili so ju vzkliki, smeh in ploskanje; napotila sta se na sredo sobe.

»Dovolite mi, gospodje in gospe,« je rekel gospod Geibel, da vas seznanim s prijateljem, poročnikom Fritzom. Dragi Fritz, prikloni se gospem in gospodom!«

Geibel je hrabreče položil roko na Fritzovo ramo in poročnik se je globoko priklonil ter pospremil to dejanje z rezkim škripanjem v grlu, ki je neprijetno spominjalo na smrtno rožljanje. Toda to je bila le malenkost.

»Malo trdo hodi,« (Stari Geibel ga je prijel za roko in stopil z njim nekaj korakov. Zares je hodil trdo.) »Toda saj hoja ni njegova močna stran. On je človek za ples. Do zdaj mi ga je uspelo naučiti le valček, toda pleše ga brez napak. No, kateri od deklet ga lahko predstavim kot soplesalca?« Dovršeno se držal takta; nikoli se ne utrudil; ne bo vas brnili ali vam stopil na obleko; držal vas bo tako trdno, kot boste le hotele, in bo plesal tako hitro ali tako počasi, kot boste želele; nikoli se mu ne zvrtil; in nikoli mu ne zmanjka snovi za pogovor. Daj, kar sam spregovorim, fant moj!«

Stari gospod je pritisnil na enega izmed gumbov na hrbtu njegovega suknjice in Fritz je nemudoma odprl usta in nenadoma spregovoril s tenkim glasom, ki se je zdel, kot da prihaja iz njegovega zatilja: »Ali smem prositi?« nato pa hlasno zaprl usta.

Poročnik Fritz je napravil na družbo močan vtis, o tem ni bilo nobenega dvoma, vendar ni kazalo, da bi bilo »kako deklo voljno plesati z njim. Po strani so pogledovale voščeni obraz in razprte oči ter se stresale od groze. Končno je stari Geibel stopil k dekletu, ki si je bilo izmislilo vse to.

»To je naša lastna predlog, dobesedno izveden električni plesalec,« je dejal Geibel. »Dolžni ste dati gospodu priliko, da se izkaže.«

Bila je bistro, drzno dekletce, prijateljica vsakršne šale. Tudi gostitelj jo je poprosil in pristala je.

Gospod Geibel je pritrtil lutko nanjo. Plesalčeva desna roka se je ovijala okrog njenega pasu in jo trdno držala; njegova nežno razčlenjena leva roka se je dala pritrčiti na njeno desno. Stari izdelovalec igrači ji je pokazal, kako lahko uravnava plesalčovo brzino in kako ga lahko ustavi, da si bo odpočila.

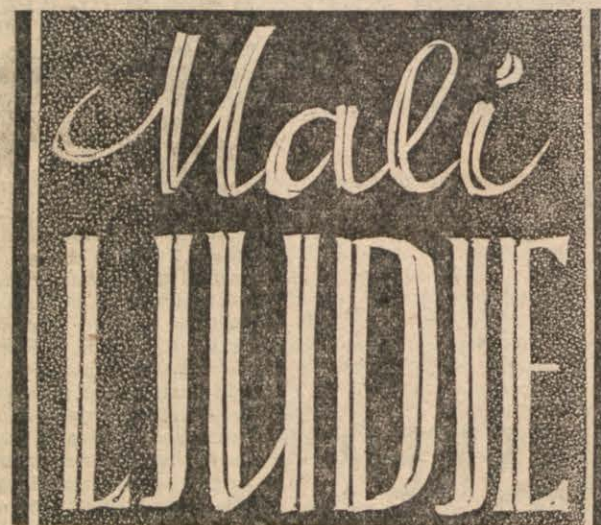
»Plesal bo z vami v popolnem krogu,« je pojasnjeval; »pazite, da se kdo ne zadene v vas in ne spremeni njegove smeri!«

Godba je zaigrala. Stari Geibel je pognal mehanizem in Anette in njen čudni soplesalec sta zaplesala.

Nekaj časa so vsi stali in ju opazovali. Umetni plesalec se je dobro obnašal. Natančno se je držal takta in korakov in stiskal malo soplesalko tesno privito v trdnem objemu, neprenehoma se je sukal in se obenem neprestano cvileče pogovarjal ter vmes zdaj pa zdaj mučno ohmolnil.

»Kako krasni ste danes,« je rekel s tenkim, oddaljenim glasom. »Kakšen lep dan je danes! Ali radi nlešete?« Kako dobro se ujemava! Saj boste še plesali z mano, kajne? Oh, nikar ne bodite tako kruti! Kakšno stajajo obleko imate! Ali ni prijetno plesati valček?

ALFRED POLGAR:

Medtem ko se zmečča vsako t-pilo, ki drži svet skupaj, ko se zrahljajo vse vezi, ko se novo in 'aro križem podira, ko se družbeni redi zadirajo drug v drugega kakor vagoni iztirjenega vlaka in docela prevrnjeni razgaljajo svoj goli mrtvi mehanizem. gre življenje vendarle dalje.

Sposobnost malih ljudi ustvarja ta čudež.

Pometak skrbno pometi blato v kanalski eb, prižigalec čisti stekla svoje svetilke, spreodnik se stiska skozi nejevoljno gnečo potnikov in luknja vozne listke na pravem mestu, snažilka leži vso potna na kolenih in riba stopnice, dimnikar plesa po dimnikih, da je ves črn, natekar prinaša nesramnemu gostu juho, ne da bi prej pljunil vanjo, pismonoša vlači svojo torbo gor in dol po stopnicah, čeprav bi prav lahko, mar ne, polovico pisem zavrgel, da bi si prihranil pot. Zakaj tega ne stori?

Sveto samodejnost malih ljudi svetovne zmešnjave prav malo motijo. Kakor bi sledile večnim zakonom, krožijo male dejavnosti in male dolžnosti.

Človek-mravljica teka, vlači, koplje, čeprav godovina uničuje njegovo zgradbo in zmečka milijone gomazetič. Glejte, kako krožijo dalje drobne, zidajo.

Tisočere roke, ljudje, ki visijo na njih, ostanejo neopazni, znova in znova tkejo in krpačo platno, v katero veže »kultura« svoje zapletene vzorce. Individui umirajo, roke ostanejo.

Od milosti malih ljudi živimo. Njihova neomajna poštenost je podobna soncu: zagotavlja prapogoje socialne biti. Vsako jutro vzhaja znova. V slepi zanesljivosti, ki je nič ne zmoti, služi pravici in krivici. Brez nje bi i pahnjeli svet v temo in mraz. Rajši bom postavil na pisalno poprsje svojega pismonoše kakor lapoleonovo.

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Lahko bi kar naprej plesal — z vami. Ali ste že večerjali?

Ko se je deklica privadila nenavadnega bitja, se je otreslo nemira in se začelo zabavati.

»Oh, ali ni srčkan,« je vzkliknilo med smehom. Lahko bi vse življenje plesala z njim.

Zdaj se jim je pridružel par za parom in kmalu so se vsi plesalci vrteli po sobi za njima. Nicholas Geibel je stal in gledal in žarel od otroškega veselja nad svojim uspehom.

Stari Wenzel se mu je približal in mu nekaj zašepetal na uho. Geibel se je nasmešnil, mu priklimal in oba sta se mirno napotila k vratom.

»Naj se nocoj tu zabava mladina,« je dejal Wenzel, »brž ko sta bila zunaj, midva pa si v miru privoščiva pipo tobaka in kozareček renskega vina v blagajniški sobi.«

Medtem je ples postal hitrejši in bolj divji. Mala Annette je zrahljala vijak za uravnavanje soplesalčeve hitrosti in vrtela sta se čedalje urneje. Par za parom je izčrpan omagal, onadva pa sta plesala vedno bolj naglo, dokler nista končno ostala sama na plesišču.

Valček je postal vedno bolj blazen. Godba je zastala; godbeniki ju niso mogli več dohajati in so prenehali igrati; sedeli so in strmeli. Mlajši gostje so ploskali, starejše obraze pa je navdala skrb.

»Ali ne bi rajši prenehala, dragica,« je rekla neka ženska, »preveč se boš utrudila.«

Toda Annette ni odgovorila.

»Gotovo se je onesvestila,« je vzkliknilo neko deklico, ki ji je pogledalo v obraz, ko je švignila mimo.

Neki možki je skočil naprej in »grabil umetnega plesalca, toda njegov zagon ga je vrgel na tla, in njegove z jeklom okovane noge so mu odrgnile lice. Kazno je bilo, da se stvor ne misli tako na lahek način ločiti od plesa.

Ko bi bil kdo obdržal mirno kri, bi bilo umetnega plesalca brez težav mogoče ustaviti, človek si ne more misliti drugače. Ko bi se dva ali trije moški načrtno lotili stvari, bi lahko vzdignili njegovo telo od tal ali ga stisnili v kot. Toda le malo ljudi je v razburjenju zmognih obdržati mirno kri. Tisti, ki jih ni bilo zraven, mislijo, kako so morali biti neumni tisti, ki so bili; tisti ki so bili prisotni, pozneje premišljajo, kako preprosto bi bilo ukreniti to ali ono, ko bi se je bili domislili o pravem času.

Zenske je zajel preplah. Moški so drug drugemu vpili nasprotujoča si navodila. Dva sta se nespretno vrgla na lutko; to je povzročilo, da je krenila iz svojega kroga sredi dvorane in se začela zaletavati ob stene in pohištvo. Na dekletovi beli obleki so se prikazale krvave lise, kri je kapljala celo na tla. Stvar je postajala strašna. Zenske so vresčeč drle iz sobe. Moški pa so šli za njimi.

Nekdo je predlagal nekaj pametnega: »Poščite Geibla — najdite Geibla!«

Nobeden ni vedel, kako je odšel iz dvorane, nihče ni vedel, kje je. Nekaj ljudi ga je odšlo iskat. Drugi so bili preveč razburjeni, da bi se vrnili v plesno dvorano, in se zgrnili zunaj okrog vrat ter prisluhli. Lahko so slišali neprenehno topotanje nog po zglajenem podu, ko se je stvor kar naprej vrtel naokoli, zamolke udarce, ko se je zdaj pa zdaj s svojim bremenom vred zaletel v kak predmet, ki mu je bil napoti, potem pa se odbil v novo smer.

In venomer je govoril s tistim tenkim, strahotnim glasom, kar naprej je ponavljal isto besedilo: »Kako krasni ste danes! Kako lep dan je! Oh, ne bodite tako kruti! Lahko bi kar naprej plesal z vami. Ali ste že večerjali?«

Starega Geibla so kajpak iskali povsod, samo tam ne, kjer je bil. Pogledali so v vsako sobo v hiši, cela truma ga je šla iskati na »stanovanje in je izgubila nekaj dragocenih minut, preden je zbudila njegovega starega gluhga hišnika. Končno se je nekomu iz družbe posvetilo, da tudi starega Wenzla ni nikjer, nato je nekomu prišla na misel blagajniška soba na dvorišču in tam so ju našli.

Prebledel je, vstal in odšel za njimi; s starim Wenzlom sta se prerila skozi gručo gostov, ki so bili zbrani zunaj, stopila v sobo in zaklenila za sabo vrata.

Iz notranjčine se je razlegel pridušen zvok prita-jenih glasov in naglih korakov, zmeden hrup boja, nato je vse utihnilo in spet so se zaslišali prita-jeni glasovi.

Cez nekaj časa so se vrata odprla in tisti, ki so stali blizu njih, so pritisnili naprej, da bi vstopili, toda Wenzlova široka ramena so jim zaprla pot.

»Vas potrebujem — in vas, Bekler,« je rekel in se obrnil k dvema starejšima možema. Njegov glas je bil miren, toda njegov obraz smrtno blede. »Vsi drugi pa, prosim, pojdit — spravite ženske proč kar moč hitro!«

Od tistega dne naprej se je Nicholas Geibel omejil na izdelovanje mehaničnih zajcev in mačk, ki mijavkajo in se umivajo.

Prevedla Vlasta Pacheiner

Ilustrirala Melita Vovk

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

Prevedla P

ALEKSANDER BELIAJEV

CLOVEK DVOŽIVKA

11

Toda Ihtlander je z nizko sklonjeno glavou nadaljeval svojo pot. Guttierre ga je dohitela, ga prijel za roko in mu pogledala v obraz. Po licu so mu tekale solze. Prej nikoli ni jokal in zdaj se je čutil, zakaj je vse, kar vidi, nekam mračno in megleno, ko da plava brez naočnikov pod vodo.

»Oprostite, razžalila sem vas,« je reklo dekle in ga prijel za obe roki.

ZURITOVA NESTRPNOST

Po tem dogodku je Ihtlander vsak večer priplaval k obali blizu mesta, vzel med skalama skrito obleko, se oblekel in odšel k skali, kamor je prihajala Guttierre. Sprehajala sta se vzdolž obale in se živahno pomenkovala. Kdo je bil novi Guttierin prijatelj? Tega dekleta ne bi moglo povedati. Bil je bistroumen, vedel je marsikaj, česar Guttierre ni vedela, hkrati pa ni razumel tako preprostih stvari, ki so bile znane slehernemu mestnemu fantiču. Kako naj si to razlaga? Ihtlander je nerad govoril o sebi. Govoriti resnico, ga ni mikalo. Dekle je zvedelo samo to, da je sin zdravnika, očitno zelo bogatega moža. Oče ga je vzgajal daleč od mesta in ljudi in poskrbel je, da je bila njegova vzgoja svojevrsna in enostranska.

Včasih sta dolgo sedela na obali. Pred njima je šumela plima. Na nebesu so migljale zvezde. Kramljanje je potihnilo. Ihtlander je bil srečen.

»Čas je, da greva,« je govorilo dekle. Ihtlander je vsakokrat nerad vstal in jo spremil do predmestja, potem pa se je naglo vrnil, slekel obleko in odplaval domov.

Zjutraj, po zajtrku, je vzel velik hlebec belega kruha in odplaval v zaliv. Tam je sedel na peščeno dno in jel krmiti ribice s kruhom. V jatah so se zbirale okrog njega, mu švigale med rokami in jemale zmnožen kruh, kar iz njih. Včasih so vdrle

v jato velike ribe in se pognale za malimi. Ihtlander je v takih primerih vstal in odganjal roparice z rokami, ribice pa so se skrile za njegov hrbet.

Začel je zbirati bisernice in jih odnašati v podvodno votlino. Delal je z zadovoljstvom in kmalu je nabral cel kup najlepših bisernic.

Ne da bi se tega zavedal, je postal sčasoma najbogatejši človek Argentine — morda tudi vse Južne Amerike. Če bi hotel, bi postal tudi najbogatejši človek sveta. Toda na bogastvo ni mislil.

Tako so minevali mirni dnevi. Ihtlandru je bilo samo žal, da živi Guttierre v prašnem dušljivem, hrupnem mestu. O, ko bi mogla živeti pod vodo, daleč od hrupa in ljudi! Kako lepo bi bilo! Pokazal bi ji nov neznan svet, čudovite barve podvodnih poljan. Toda Guttierre ne živi pod vodo. On pa ne more živeti na suhem. Saj že tako preživi preveč časa na zraku. In to rodi neprijetne posledice: čedalje pogostejše ga bole boki, ko sedi z dekletom na obali. Pa tudi če postanejo bolečine neznošne, ne zapusti dekleta, dokler sama ne odide. In še nekaj vznemirja Ihtlandra: o čem je Guttierre govorila z velikanom? Vsakokrat jo namerava vprašati, pa se boji, da bi jo razžalil.

Nekega večera je deklo povedalo Ihtlandru, da je drug dan ne bo.

»Zakaj pa ne?« je vprašal razočarano. »Opravke bom imela.«

»Kakšne?«

»Človek ne sme biti tako radoveden,« je odgovorila smeje se. »Ne spremljajte me,« je pripomnila in odšla.

Ihtlander se je potopil v morje. Vso noč je ležal na kamnih, poraščenih z morskimi mahom. Tesno mu je bilo pri srcu. Brž ko se je zdanilo, je odplaval domov.

Blizu zaliva je opazil ribiče, ki so iz čolna streljali delfine. Velik delfin, ranjen od kroglice, je skočil iz vode in padel nazaj.

»Leading!« je zašepetal Ihtlander z grozo.

Eden izmed ribičev je bil že skočil k delfinu. Ihtlander je pohitel prijatelju na pomoč. Delfin se je še premetaval in zvižgal, toda že ga je ribič zgrabil za plavut in potegnil k čolnu, ker so mu bile moči odpovedale.

Ihtlander je plaval pod vodo, dohitel ribiča in ga vgriznil v nogo. Mislil je, da ga popade morski pes, je začel ribič obupno otepati z nogami. V obrambi je kar na slepo srečo udaril sovražnika z nožem, ki ga je držal v drugi roki. Zadel ga je v vrat, ki pa je bil zavarovan z luskami. Ihtlander je izpustil ribičeve nogo in ribič je odplaval proti čolnu. Ranjeni delfin in Ihtlander pa sta odplavala proti zalivu. Fant je namignil delfinu, naj mu sledi, sam pa se je potopil v podvodno votlino. Voda je segala samo do polovice votline, skozi razpoke je pronicel zrak. Tu si je lahko delfin na varnem oddahnil. Ihtlander je pregledal njegovo rano. Bila ni nevarna. Kroglja je prodira pod kožo in običajna v masti. Ihtlandru se je posrečilo izdreti jo kar s prsti. Delfin je potrpežljivo prenašal bolečine.

»Rana se bo zacelila,« je rekel in prijazno potrpežljivo svojega prijatelja po hrbtu.

Zdaj je moral misliti tudi nase. Hitro je odplaval po podvodnem predoru, se vzpel na vrt in odšel v belo hišico.

Kristo se je ustrašil, ko je zagledal svojega varovanca ranjenega.

»Kaj pa je s teboj?«

»Ranili so me ribiči, ko sem branil delfina,« je odgovoril Ihtlander. Toda Kristo mu ni verjel.

»Ali si bil že spet v mestu brez mene?« je vprašal nezaupljivo, ko mu je prevezoval rano. Ihtlander je molčal.

»Privzdigni svoje luske,« je rekel Kristo in odgnil Ihtlandrovo rano. Na njej je opazil rdečkasto liso. Ob pogledu nanjo se je ustrašil.

»Ali so te udarili z veslom?« je vprašal in otipal njegovo rano. Toda oteklina ni bilo. Očitno je šlo za vrojeno znamenje.

»Ne,« je odgovoril Ihtlander.

Fant je odšel v svojo sobo, da bi si odpočil, stari Indijane pa si je podprl glavo z rokami in se zamislil. Dolgo je sedel, naposled pa je vstal in odšel iz sobe.

Kristo je odhitel v mesto, ves zasopel vstopil v Baltazarjevo prodajalno, se ne

»Čuj, morskega vraga! nisem mogel prignati, ker pogosto hodi doma in ga ves dan ne vidim, kakor ti ne vidiš Guttierre. V mesto pa noče z menoj. Nič več me ne uboga. Zdravnik me bo zmerjal, da sem tako slabo pazil na Ihtlandra.«

»Ihtlandra bo treba torej čimprej zgrabit ali ugrabit, ti zapustiš Salvatorja, preden se vrne in...«

»Počakaj, Baltazar. Ne segaj mi v besedo, brat. Z Ihtlandrom se nam nikamor ne mudi.«

»Zakaj se nam ne mudi?«

Kristo je vzdihnil, ko da se ne more odločiti, da bi prišel s svojim načrtom na dan.

»Hm, veš...« je začel.

Toda tisti hip je prišel nekdo v prodajalno in zaslišala sta rohneč Zuritov glas.

»No, še tega je treba,« je zamrmral Baltazar in vrgel biserje v korito, napolnjeno z vodo. »že spet oni!«

Zurita je jezno odprla vrata in vstopil v laboratorij.

»Vidim, da sta oba brata tu. Ali me mislite dolgo vleči za nos?« je vprašal in

zaupljivo ozrl na Guttierre, sedečo za pultom, in vprašal:

»Je oče doma?«

»Tamle je,« je odgovorilo dekle in pokazalo na vrata v drugo sobo.

Kristo je vstopil v laboratorij in zaprl vrata za seboj.

Brata je našel pri retortah, v katerih je izpiral bisere. Baltazar je bil razdražen kakor privkrat.

»Se zmešalo se mi bo med vami,« je jel godrnjati. »Zurita se jezi, zakaj še nisi prignal »morskega vraga«, Guttierre pa hodi nekam in ves dan je ne vidim. O Zuriti niti slišati noče. Odgovarja samo: »Ne! Ne!« Zurita pa kar naprej goni svoj: »Naveličala sem se čakati. Kar nasilno jo odpeljem. Malo se bo cemerila, potem bo pa vse dobro.« Mož je vsega zmogel.»

Kristo je poslušal bratove pritožbe, potem pa rekel:

se ozrl najprej na Baltazarja, potem pa na Krista.

Kristo je vstal in dejal ljubeznivo nasmejan:

»Storil sem vse, kar sem mogel. Potrpite. »Morski vrag!« ni navadna ribica. Iz tolmuha ga ne potegnesh na mah. Enkrat se mi je posrečilo privedi ga sem, — pa vas ni bilo: »vrag!« si je ogledal mesto, pa mu ni ugajalo in zdaj noče več priti sem.»

»Če noče, pa ni treba. Naveličala sem se čakati. Sklenil sem ta teden urediti kar dve stvari. Ali se Salvator še ni vrnil?«

»Te dni ga pričakujejo.«

»Treba je torej pohiteti. Pričakujejo goste. Izbral sem zanesljive ljudi. Ti nam odpreš vrata, Kristo, jaz pa opraviš z ostalimi sam. Baltazarju povem, ko bo vse opravljeno...« In obrnjen k Baltazarju je rekel: »S teboj pa se pomenim še jutri.

Pornni samo, da je to najin zadnji pogovor.«

Brata sta se molče poklonila. Ko jima je Zurita obrnil hrbet, je ljubezniv smehljaj izginil z njegovih obrazov. Baltazar je tihotajski Kristo pa je menda nekaj preudarjal.

V prodajalni je Zurita tiho spregovoril nekaj besed z Guttierre.

»Ne!« sta slišala brata Guttierin odgovor. Baltazar je ves obupan zmajal z glavo.

»Kristo!« je zaklical Zurita. »Pojd z menoj, danes te bom potreboval.«

NEPRIJETNO SREČANJE

Ihtlander se je počutil zelo slabo. Rana na vratu ga je bolela. Mrzlca ga je tresla. Na zraku je težko dihal.

Zjutraj pa je vzdih temu odšel k skali na obalo na sestanek z Guttierre. Prišla je šele opoldne. Pritiskala je neznošna vročina. Od vročega zraka in drobnega belega prahu se je Ihtlander kar dušil. Rad bi bil ostal na obali, pa se je Guttierre mudilo, ker se je morala vrniti v mesto.

»Oče odide po opravkih in jaz moram ostati v prodajalni.«

»Če je tako, vas pa spremim,« je rekel fant, in odšla sta po prašni cesti proti mestu.

Od druge strani je prihajal Olsen z globoko sklonjeno glavou. Videti je bil zelo zamisljen in šel je mimo, ne da bi Guttierre opazil. Toda dekleta ga je poklicalo.

»Samo dve besedi mu moram reči,« je dejala Guttierre, obrnjena k Ihtlandru. Obrnila se je in pristopila k Olsenu. Tihotajski in naglo sta o nečem govorila. Kazno je bilo, da ga dekleta nekaj prosi.

Ihtlander je hodil nekaj korakov za njima.

»Ze prav, danes popoldne,« je slišal Olsenov glas. Velikan je stisnil dekletu roko, pokimal z glavo in naglo nadaljeval svojo pot.

Ko je Guttierre pristopila k Ihtlandru, so mu lica in ušesa kar zarela. Rad bi se bil napovedal pogovoril z Guttierre o Olsenu, pa ni našel pravih besed.

»Ne morem,« je začel in takoj mu je zaprlo sapo, »zvedeti moram... Olsen... neko skrivnost mi prikrivate. To noč se morate sestati z njim. Ali ga ljubite?«

Guttierre je prišla Ihtlandra za roko, ga prijazno pogledala in vprašala smeje se:

»Ali mi verjamete?«

»Verjamem... saj veste, da vas ljubim,« zdaj je Ihtlander poznal to besedo.

»Toda jaz... meni je tako hudo.«

Govoril je resnico. Mučila ga je negotovost, toda tisti hip je še čutil v bokih skelečo bolečino. Sapo mu je zaprlo. Rdečica je izginila z njegovih lic in zdaj je bil njegov obraz blede.

»Saj vam je videti, da ste bolni,« je reklo deklo zaskrbjeno. »Pomirite se, prosim vas. Moj ljubi dečko. Nisem vam hotela povedati vsega, toda da bi vas pomirila, vam povem. Poslušajte.«

Jezdec je zdiral mimo, pa se je ozrl na Guttierre, naglo obrnil konja in prihajal k njima. Ihtlander je zagledal zagorelega, že priletnega moža s košatimi brki in s kozjo bradico.

Nekje, nekdo je že videl tega človeka. V mestu? Ne... Da, tam, na obali.

Jezdec je švrlnil z bičem po škornju, se nezaupljivo in sovražno ozrl na Ihtlandra in segel Guttierre v roko.

Smešne debate — vse zaradi denarja! Virolet je obračal proti »krivicu« svoje dlani, kakor ta bi ga hotel udariti s svojim fluidom in z grmečim glasom je govoril: »Za nas, stare zdravitelje s položaji, je neznosno, da vidimo med seboj nekega novinca, nekega priselika — barve njegove kože niti ne omenjam — ki si dovoljuje ta luksuz in ozdravlja mrtve — nič manj kot to, dame in gospodje! Pri vsem tem pa se najmočnejši in najboljši nadarjeni med nami ne držejo, kaj pravim ne držejo, naravnost prepovedujejo si, zavestno, da bi se lotili na primer raka, ali ni tako? Odidite, gospod Sinégave! Zapustite deželo; Vi boste diskreditirali naše društvo!«

Simon bi lahko, če bi hotel, odgovoril zelo ostro in pri tem navajal premier Yvonne Le Flochoue, rakaste bolnice, ki je bila neozdravljiva in ki jo je ravno »častivredni« Virolet prepustil strašnim bolečinam.

A samo nasmehnil se je.

Saj ni bilo važno! Mislil je na Françoiso in samo na Françoiso.

Prav tako se je Simon samo nasmehnil, ko je prejel obvestilo, da zaseda društvo zdravnikov, in to na iniciativo neznošnega doktorja Voisina. Voisinova fiksna ideja je bila, da je treba sprožiti sodno razpravo proti dinamskemu »črnemu Kristusu«.

Pri vsem tem pa je bil Voisin še besen, žolčen in strupen in obupaval je, ker se njegov šef, profesor Châtagnier ni strinjal z njim.

Kaj je to Simona brigalo? François je ostal... *

Smrt malega Jérôma je vrgla mater v nevrotično nepresijo, posledica tega pa je bil hud glavobol. Simon je bil magnetiziral čelo in sence. Njegovi prsti, ki so bili nekaj centimetrov oddaljeni od njenih las, so dolgo dolgo ostajali nepremični.

— Vaše roke... tako dobro mi denejo, je mrmrala François. To je čudovito! Imela sem strašno migreno. Čutim, kako odhaja... *

dr. Voisin, in ki je pokazal uspehe šele, ko ga je Simon magnetiziral.

Kdaj pa kdaj je torej Le Goff prinašal Simonu posodico s kaolinom, ki ga je kupoval v lekarni, in Simon jo je vpljudno opremil z dobrodejnim žarčanjem. Oba moža sta nato vstopila v delovno sobo.

— Saj ste popolnoma izčrpani! je rekla François nežno in vznemirjeno.

— Res, je rekel Simon, danes je bilo več kot dve sto bolnikov.

Yvon je stal za pisalno mizo, držal v rokah volneno cunjno in brisal prah s hrbtov knjig, vezanih v usnje ali platno. Bile so to pretežno znanstvene medicinske razprave. Zakaj, vraga, si je gospod Simon nakopil vso to znanstveno neumnost? Saj je vendar v njegovih dlaneh tisočkrat več moči, kakor na vseh teh tisoč in tisoč potiskanih straneh!

Françoise je postregla z nekaj pijače, Simon pa je raztreseno vzel v roke »Zdravniški list«, ki je ležal na mizi. Pri tem se je nasmehnil.

— Zakaj se smeje? ga je vprašala François.

— Spomnil sem se na nekega zdravnika, ki sem ga poznal, je odgovoril. Bil je dober zdravnik... A bil je reven in umiral je od lakote. Imel je samo enega bolnika in še tistemu ni ničesar računal.

— Enega samega bolnika? To pomeni, da si ni znal pridobiti naklonjenosti.

— Kaj? je rekel Simon prizadeto.

— Gospodična François hoče reči, da ni bil vam niti najmanj podoben, je rekel Le Goff.

— Ne vem, je rekel Simon. Ne vem, če me imajo ljudje zares radi. Vsekakor se za njihovo ljubezen nisem trudil. Res pa je, da pa še kako res, da mi tisti zdravnik ni bil prav nič podoben! je zaključil z grenko ironijo.

Françoise mu je smeje se potegnila iz rok »Zdravniški list«.

— Bolje bo, če tole preberete!

In podala mu je neki pariški tehnik.

Tudi Le Goff se je pri tem pretikano smejal.

In celo Yvon se je mizal iz svojega kota.

— Kaj pa vam je, vsem trem, da ste tako skrivnostni?

Bil je to tehnik, ki je imel nenavadno tendenco, da je vsepovsod videl čudežne ozdravitve in pogosto je

Nekoč so se Simonove dlani nehote dotaknile Françoisinih las. Takoj je umaknil roke.

Naslednjega dne se je njenih las spet dotaknil, a zdaj že nalašč in tokrat ni več umaknil rok, ampak pustil, da so nežno drsele po njih.

Vrgla mu je živahen pogled, v tem pogledu je bilo nekaj radovednosti in morda tudi čustva, a jeze ni bilo. Tako je nezaznavno od magnetiziranja prehajal k nežnosti.

In tako je tudi François začela čutiti, kako prijeten je pest, v katero se je dala rade volje ujeti.

Nekega večera je Simon zapustil posvetovalnico v družbi kapitana Le Goffa. Bilo je že davno, odkar je kapitanov gastritis »odšel, ne da bi pustil naslov,« kakor je govoril. Simon je samo zahteval, da bi Le Goff še naprej zaužival tisti beli prah, po katerem mu ni bilo »niti toplo niti hladno,« ki mu ga je predpisal že

objavljal slavospeve o padarjih. Simon je nenadoma nagrbnatil čelo.

Na prvi strani je zagledal svojo fotografijo. Tu je bil tudi patetičen članek o njegovem »daru« o moči njegovega fluida, o »magičnih skrivnostih«, ki jih je baje podedoval od svojih prednikov in naštetje so bile številne senzacionalne ozdravitve.

Pobudnik te zadeve je bil seveda Le Goff, ki je na krovu svoje ladje pripovedoval nekemu pariškemu reporterju o Simonu — seveda brez njegove vednosti François je dala fotografijo, Yvon je pripeljal k Simonu reporterja in ta se je predstavil kot bolnik. In Simon ga je, ne da bi kaj hudega slutil, magnetiziral (tisti hip je medrebrna nevralgija, ki je mučila žurnalista, izginila).

Poglavitna senzacija članka pa je bil spet seveda slavni »Čudež-Meriadece«.

Upam, da je to prijetno presenečenje, ali ne? je zmagovalno vzdiknil Le Goff.

— Strašno! To je strašno! Sinégave je s tresočimi ustnicami in drgetajoč po vsem telesu besno zmečkal časopis in ga togotno vrgel v kot.

— Lahko bi me vprašali, kaj mislim, preden ste dali mojo fotografijo tem bedakom! Kar pa se tiče »obuditev« Meriadeceve mame, imam tega že tri klastre čez glavo! Je jutri zjutraj bom poslal popravke. Pri-segam vam!

— Tega ne smete storiti! Nimajte te pravice! je zakričala François.

— Nimam pravice?

— Pomislite na vse te bolnike, ki prihajajo k vam prav zaradi tega čudeža in ki jih vi ozdravljate. In pomislite še na vse tiste, ki bodo prišli!

— Kaj pa vsi ti rakasti bolniki? In vsi ti tuberkulozni, ki se raje v vozovih vlačijo po cestah, obiskujejo šarlatana za šarlatanom, in ki zaradi tega poginjajo! Namesto da bi šli v bolnico ali v sanatorij, kjer bi jih lahko rešili! Na to pomislite vi!

Le Goff iz Yvon sta bila kar okamenela in sta se tiho izgubila iz sobe.

— Oh, ti časopisi so lahko ponosni na svoje senzacije in te svoje »legende o padarjih«. To je samo za lahkoverneže, k jim dvigajo naklado! je kričal Simon. Neumnost! je znila François, saj govorite kakor kak zdravnik!

Pokazala mu je »Zdravniški list«.

— Moral bi se paziti: ti časopisi bodo zaradi vas postali popolnoma brezpomembni.

Zmignil je z rameni. Potem se je začel smejati in njegov smeh je prešel v krahot, ki je bil grenak in ta! sovražna, da tega ni mogla več prenašati.

— Molčite! Tak molčite vendar!

»Zrpana« se je zgrudila na stol in zakopala obra v dlani.

Stopil je k njej. Nežno je dvignil njen drobn obrazek. V njegovih očeh so se svetile solze. Sklonil se je k njej. Naslonila je glavo na široke Simonove prsi. Njen obraz je bil obrnjen navzgor in ustnice so ponujale poljub.

— Legenda o padarjih... je mrmrala. Saj »bro vemo, Simon, da veliki možje niso bili nikoli v resnici tako »veliki« in celo svetniki niso bili nikoli prav zares »sveti«, kakor pripovedujejo legende. Toda legenda, ki

je spletena okrog njihovega imena, je kakor svetloba, ki prodira skozi cerkveno okno, topla in mehka. Zaradi te legende jih bolj ljubimo..., medtem ko zdravniki..., pa to je ravno tisto, kar jim manjka: da bi okrog njih krožile legende.

Zivahnj je protestiral.

— Znanost ne mara legend!

— Da, a zaradi tega jo samo občudujemo, nikakor pa ne ljubimo, je odgovorila.

— Znanost se poživlja na to, da bi bila ljubljena, je rekel še bolj suho.

— Tem slabše zanjo! je zakričala.

Vstala je, se naslonila na steno in ga izzivala na vse ostrejši prepir.

— Kakor vidim, govorite vse bolj in bolj kakor kak zdravnik!

Z enim samim korakom je bil pri njej.

— Čuj... Bilo je prvič, da si je dovolil tikanje.

Položil je svoje ogromne šape na drobna Françoisina ramena.

— Čuj... Njegove poteze so se napele, njegov pogled je otrdel.

— Pridi! je rekel ukazovalno. Pokazal ti bom, kako sem »obudila« Meriadecevo mamo!

Potegnil jo je k mizi in zgrabil tisto nenavadno torbo iz krokodiljega usnja s črnimi in belimi kvadrati. Tu je bila celotna padarska oprema, lepo urejena, vsak kos natančno na svojem mestu.

— »O je »Bobby-trap«, je rekel Simon in se režal. To je past za tepke!

Potem je odstranil ves predal, v katerem je bila ta »čudežna orožarna« in pokazal je neke vrste dvojno dno, kjer je François začudena zagledala celoten zdravniški pribor.

— Pogled! je rekel. Tisti čudež sem napravil s tem tu!

In pokazal je brizglo in ampulo.

— In s tem zdravilom: z adrenalinom! Poslušaj sem srce gospe Meriadeceve s stetoskopom. Napetost njenih žil sem izmeril s tem aparatom.

Françoise je razočarana vzdiknila: ne, ne, ne!

— Zahteval sem, da so me z »umrlo« pustili sagemega. Dal sem ji intrakardialno injekcijo. Injekcijo adrenalina v srce. François! To sem storil skrivaj, kakor tat. Nisem hotel, da bi me družina presenetila: takemu početju bi se gotovo uprla! In gospe Meriadeceva bi zares umrla! In tedaj bi ne bilo na vsem svetu nobenega »magičnega fluida«, ki bi jo bil vsem lahko obudil!

In spet je zlagal zdravniški pribor na mizo, ji kazal medicinske aparature, auskultacijski aparat, kladivo za preizkušanje refleksov, čelno svetilko za otorinolaringološke pregled.

— Ti si pametna, François! Ti moraš tudi razumeti! In razlagaj ti je farmacevtske posebnosti: sulfamide, penicilin, aureomicin, vabain morfin, novokain...

Vse te instrumente, vsa ta zdravila, ki po vsem svetu dan za dnem pomagajo tolikim zdravnikom, da lajšajo trpljenje in rešujejo stotisoče bolnikov...

— To François, to so resne stvari! To je resnično! To so stvari, ki držijo! Medtem ko vse ono...

Zdaj je začel razkazovati dekorativne pripomočke »čudežnih« ozdravitve: nihalo, obroček, ojačevalec valov, sintonizator, katodne cevi...

— To, to pa je iluzionizem! To je pesek v oči šarlatanstvo! Prosim te François, ti mi moraš verjeti! Jezusček, to je lepa pravljica, ampek...

Prekinil se je. Moral bi reči: »To je lepa pravljica, ampak... samo za otroke.« Saj prav zaradi tega, ker je

STEREATRONIKA - znanost bodočnosti

Obisk v hiši leta 1980

Dokaj čuden bo pogled na Ivanovo ali Johnovo hišo čez 25 ali še manj let. Vodov, ki dovalja električni tok, ni nikjer videti, pa tudi kablov ni, ki bi oskrbovali hišo s tokom izpod zemlje. Rajši zaprosimo domačino, da nam dovoli ogled stebre. Opozoril nas bo, da si jo lahko ogledamo, vendar ne smemo stopiti na štirinoglate pravokotnike, podobne opetkam. Dodal bo še, da tega ne smemo storiti, ker bi lahko položili posamezne dele njegove električne centrale. Ah, seveda! Vsa stropa je ena sama sončna baterija z več celicami, ki ob lepih dnevih pretvarjajo sončno energijo v električno in jo shranjujejo v majhnih akumulacijskih velikih kapacitetah — torej lastna elektrarna. Podobnim čudežem kmalu ne bo ne konca ne kraja.

Ko stopite v dnevno sobo, pritegnejo našo pozornost stene iz na videz navadnega

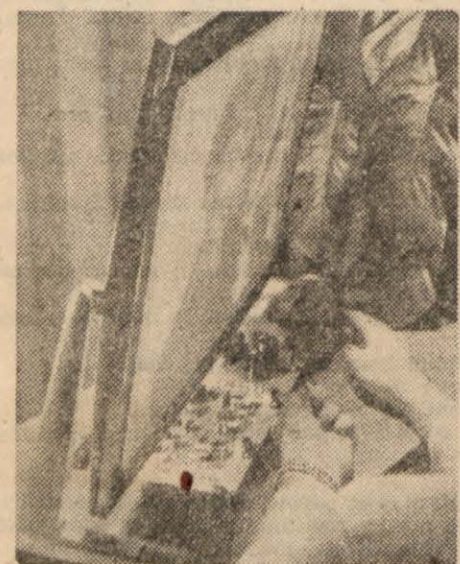

CE POMISLITE, DA JE TO BATERIJSKI RADIOSKI SPREJEMNIK S TRANZISTORJI. SI LAHKO PREDSTAVILATE, KAKŠEN NAPREDEK JE NAPRAVILA RADIOTEHNIKA, OKAR SE JE VMESALA STEREATRONIKA

stekla. Steklo ima vlogo oken le iz notranjosti. Nepoklicani tujec zunaj hiše vidi okna kot motno maso. Z zahajajočim soncem dobijo okna novo vlogo ter osvetljujejo sobo z prijetno belorumenim svetlobo, ki je najmočnejša ob nastopu popoldnega mraka. Razpolaga pa tudi z drugim virom svetlobe, ki so tokrat stene. Zastojne pritisk na tipko in stene bodo zažarele v topli luminescenčni svetlobi. S številčnico podobno telefonski lahko izbira primerno barvo; soba žari zdaj v modrikasti svetlobi, naslednji trenutek pa je že lahko rdeča.

Obiskovalec z darom za opazovanje nikjer ne vidi peč ali radiatorjev. Toda gostitelj tolmač z gibom roke zavrti neki kazalec in že čez nekaj minut je v sobi prijetno toplo.

Presenečen v dnevni sobi pa še vedno ne zmanjka, 100x100 cm velika plošev predstavlja televizijski sprejemnik. Povedali smo pa premo: v Moskvi lahko vidimo programe TV postaj, ravno tako iz New Yorka, Melbourne, Londona in Buenos Airesa. Pomislili boste, kakšna škoda je, da kakšen program, ki nam je posebno pri srcu, ne

BODOČNOST NAM OBETA TAK TELEVIZIJSKI ZASLON. NIC DEBELEJSI NI OD SLIKE, KI JO OBESIMO NA ZID

moremo posneti drugače kot na magnetofon. Zaupati vam moramo, da je vaša želja uresničena, saj lahko poljuben program posnamete na poseben trak in si ga pozneje po želji predvajate.

Knjige za okrasek

Tudi knjižnica se razlikuje od današnjih. Če je mož ljubitelj starin — knjige, kakršne imamo danes, bo tudi imel, seveda samo za okras, dočim bodo najnovejše novice v prgišču mikrofilmov, ki jih bere z vstavljanjem v projekcijski aparat. Skoraj bi pozabili omeniti, da ima od starejših nam že znanih naprav tudi odlični gramofon. Vse te naprave so pri izboljššanem zvoku trklrat manjše.

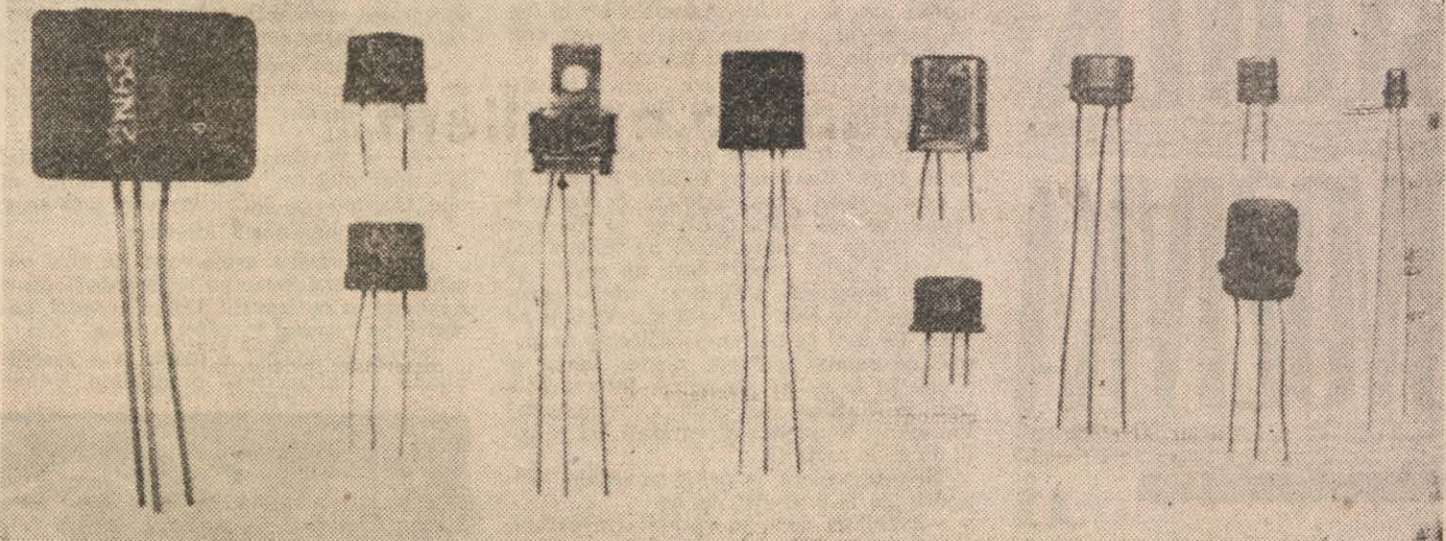
Pogovor pretirga nežen ženski sopran za vašim hrbtom. Dvignete se in ozrete, da bi pozdravili soprog gostitelja, toda te ni nikjer. Vodnikova roka pa vam pokaže še en TV sprejemnik, ki ste ga do takrat imeli za sliko. Njen prijeten glas, ki nima nobene kovinskega prizvoka, vas vabi v kuhinjo, ker vidi, kako vas zanimajo vse te pridobitve. Spreleti vas strah, češ saj v tej hiši berejo celo moje misli. Toda ne. Posamezni prostori so povezani z internim TV sistemom, ki se po želji vključuje ali izključuje in tokrat je vključen.

PREDMETI NA SLIKI SO STEREATRONI. NISO PREPROSTI LE ZA OKO, TUDI V RESNICI SO MED NAJPREPROSTJEJŠI IZDELKI INDUSTRIJE ELEKTRONIK. NAPRAVE, POSTAVIL SO NAM VSE VELIKE TEHNIČNE IZUME ZADNJIH STIRIDESETIH LET OD ELEKTRONIK DO PRALNIH STROJEV

Odpravimo se v kuhinjo. S prijaznim nasmehom bo vloga dosedanjega vodnika prevzela gostiteljica. Prav pri vratih bi se skoraj zaletel v belo lakirano omaro, za katero vam gospodinja pove, da je ultrazvočni hladilnik. Celi dve steni kuhinje zavzemajo predali, polni električnih naprav in kombinacija ultrazvočnega pomivalca in sušilca. V steno je vgrajena smetalsnica, ki vse odpadke spremeni v prah. Gostiteljica prekine pojasnjevanje in vstopi k ultrazvočnemu pralnemu stroju, ki pere s pomočjo zvoka in perilo takoj tudi posuši. Pritisnila je na gumb, pri čemer se je v infrardeči pečki prižgala luč. Zajeten kos mesa, ki ga je dala pred sedmimi minutami v peč, je bil že pečen in zato je zdaj peč izključila. Še zadnji pogled na TV sprejemnik ji pove, da najmlajši otrok pridno spi v svoji postelji. Ob prehodu skozi hodnik vas gostiteljica opozori na celico s TV telefonom, ki v njem lahko vidite sliko človeka, s katerim govorite. V spalnici prijetne pozornosti naprava, podobna mikrofonu za katero vam povedo, da je ultravijolični sterilizator, ki ga vključijo, ko zapustijo sobo. Lahko ga pa tudi uporabljajo kot umetno sonce.

Samo še dve malenkosti: električne odeje se avtomatično izključijo, ko je dosežena primerna toplota; nadzorovalni TV aparat,

TO SO TRANZISTORJI. NAŠA SLIKA JIH KAZE V NARAVNI VELIKOSTI IN S TEM GOVORI: SAMA DASE, POIZKUSITE SI ZAMISLITI, KOLIKŠNE SO OBICAJNE ELEKTRONKE.

s katerim dobite vpogled v sleherni prostor stanovanja.

Čutite se nadežnega, toda radovednost je večja od priučen vpludnosti in tako ogledujete dalje. Na dvoriščni steni je spet neizogibna omara z gumbi. S pritiskom na enega izmed njih se začne gibati in kosti travo v določeni višini in smeri kosilec, ki mora ubogati ukaze majhnega radarja.

Sinu, ki se je s trokolesom preveč pri-

so nekatere elektrone komaj centimeter velike pri istih ali celo boljših lastnostih — pa so še vseeno prevelike. Povprečni elektronski možgani obsegajo področja več m², imajo več 10 kilometrov žice ter 18—20.000 elektronskih. Vzemimo sedaj stereatron — recimo tranzistor, ki lahko po svoji vlogi zamenja elektrono, porabi pa neprimerno manj energije in je teoretično vsaj neuničljiv. Verjetno je, da se ne bomo dolgo obnavljali in uporabljali tranzistor, čeprav moramo priznati, da znanost še vedno ne ve, kako deluje. Ne smemo pa pozabiti tudi na osnovno prednost, da se z uporabo tranzistorja občutno zmanjša tudi prostor.

Rusi so nedavno sporočili, da so izdelali prve elektronske možgane na svetu le s tranzistorji in da je naprava trklrat manjša, kakor če bi bila z elektronskimi.

In dosedanj uspehi stereatronike? Nekaj odgovorov:

● Američani, Rusi, Japonci izdelujejo nekatere »žepne« sprejemnike samo s tranzistorji. Ti sprejemniki so bolj priročni, lažji in rabijo manj energije, čeprav so nekoliko dražji.

● Naprave za naglušne — vključno z baterijo — so vgrajene v očala, ki se tesno oprijemajo lobanje ter prenašajo skozi njo zvok. Prav poraba tranzistorjev je omogočila to estetsko rešitev.

● Televizijski sprejemniki so mnogo cenejši, kot so bili pred leti.

● Pocenili so se tudi magnetofoni. Pred 15 leti je bilo o njih malo slišati; da bi jih kupili, pa še misliti ni bilo.

● Ustvarila je sončno baterijo in med že znanimi izumi fotocelice.

● Najnovejša iznajdba avtomatično zmanjšuje moč žarometov, ko se približuje drug avto.

● Izboljšana kakovost magnetofonskega traku in novi videotrak, ki nanj lahko snemamo slike (na način, ki je podoben zmanjšanju z magnetofonom).

Radio kot zapestna ura

Poraba električnega toka se bo zaradi stereatronov, ki potrebujejo manj energije, občutno pocenila. Velike radijske sprejemnike bo zamenjal sprejemnik v velikosti srednje debele knjige z ducatom zvočnikov, od katerih bo vsak približno tako velik kot 50 dinarski kovanec. Ti zvočniki bodo omogočili tridimenzionalno reprodukcijo.

Prenosni sprejemniki pa se bodo tako zmanjšali, da jih bo mogoče nositi na roki kot zapestno uro. Notranost takega sprejemnika bo nekaj črt in natisnjenih delov ter majhna baterija z dolgo življenjsko dobo.

Tudi TV se bo z uporabo stereatronov tako pocenila, da ne bo objekt zabave, ampak nepogrešljiv pripomoček pri vsakodnevnih opravkih. Današnji TV aparati so zaradi TV cevi občutljivi in veliki, kar zavzema ta polovico TV sprejemnika. Vzrok je elektronska puška, ki izstreljuje elektrone ter z njimi bombardira zaslon. Na teh mestih, kjer zadenejo elektroni na luminescentno podlago, čez čas. Anglezem je uspelo pri zadnjih poskusih zmanjšati dolžino trake

TV cevi na 12 cm. Prihodnost nam bo gotovo prinesla TV-sprejemnike, ki bodo ozki kot je zdaj običajna slika.

Zaslon televizijske cevi tvori danes spojina antimonova in žvepla, ki je občutljiva za svetlobo ter se imenuje vidicon. Vidicon je v bistvu le stereatronska prevleka, z žal precej visoko ceno. Sele zaslon iz novih snovi — novih stereatronov — bo pocenil TV sprejemnike. Kamero bomo lahko uporabili za opazovanje dogodkov ali pa za snemanje na video-trak.

Video-trak je obložen z delci, na katere vpliva elektromagnetno polje. Ko bomo spustili trak skozi videofon (kot danes spuščamo trak skozi magnetofon) bo vsaka osnovna barva, spremenjena v signal, zapustila na njem svojo sled; isto bo naredil zvok. Tem štirim pisavam se bo pridružila še sinhronizacijska, ki bo pri predvajanju vskladila barvno sliko z zvokom.

Vpliv nove znanosti — stereatronike, ki tako mogočno posega v človekovo dejavnost, se že danes nekoliko čuti. Toda, kot smo rekli, našli smo jih le malo. Prihodnost

TUDI TO NAPRAVO ZA SLEPCE SO OMOGOČILI STEREATRONI. NJEN IZUMITELJI, SLEPI ZNANSTVENIK DOKTOR VITCHER DRŽI V ROKI SVOJ IZUM, FOTOELEKTRIČNO CELICO, KI ZBUJDI PRED SVETLOBNIH IZVIRI MOČNE TRESLJAVE V ROKI SLEPCA

bo doba stereatronov, drobnih delcev, ki se bodo razširili povsod in olajšali človekovo življenje. Vse, kar potrebujejo za svoj razvoj — je čas!

Fedor Tominec

ČLOVEK TRKA NA VRATA VESOLJA

SATELIT NA SVOJI POTI

Da se lahko raketa spremeni v umetni satelit, se mora vzdigniti iz gostih slojev atmosfere, potem pa, leteč vzporedno s površino Zemlje (t. j. vodoravno) doseči hitrost, ki zadostuje, da se spremeni v zemeljski satelit.

Dne 4. oktobra 1957 je z ozemlja Sovjetske zveze poletela v zračne višave večdelna balistična raketa s telesom, ki naj bi se spremenilo v prvi umetni satelit Zemlje. Vzdignila se je navpično, kar je značilno ne samo za start nosilne rakete, marveč tudi sploh za start balistične rakete. To je potrebno zato, da pride raketa hitreje, še preden je razvila zelo veliko hitrost, iz območja gostih slojev rakete atmosfere (zračni upor narašča z naraščanjem hitrosti rakete).

Čez nekaj časa se je začela os nosilne rakete skladno s programom odmakati od navpičnice. Zadnji del nosilne rakete se je v določeni višini obrnil tako, da je bila njegova smer vzporedna s površino Zemlje. In ko je porabil svojo zalogo goriva, je dosegel potrebno hitrost kakih 8 km v sekundi. Ta hitrost je presegala kraljevno krožilno hitrost v dani višini in tako se je lahko zadnji del nosilne rakete spremenil v zemeljski satelit.

Preden se je to zgodilo, so se vsi trije deli — nosilna raketa, zaščitni stožec in oblačni satelit — gibali z enako hitrostjo. Zdal pa je satelit, ki je dobil, ko ga je vrglo iz nosilne rakete, slika dodatni sunek, nekoliko povečala svojo hitrost, nosilna raketa pa jo je sicer odpravila, ki je nastal

pr. tem nekoliko zmanjšala. Ta tri telesa so torej dobila ob izstrelitvi različne, čeprav zelo podobne začetne hitrosti. Zato so se morala začeti gibati, kakor že vemo, samostojno po raznih, dasti zelo blizu druga drugi ležečih eliptičnih poteh z različnimi oblikami. Dobi se moralo razdalje med nosilno raketo, stožcem in satelitom pri tem spreminjati, toda natančno za več dni vnaprej napodati, kako se no to zgodilo, ni bilo mogoče, ker zračni upor močno vpliva na gibanje. Analogno so izstrelili tudi drugi satelit 3. novembra 1957. Toda tokrat iz zadnjega dela nosilne rakete ni vrglo kovinske oblo s pribori in radijskimi aparati. Ves koristen tovor je ostal v zadnjem delu nosilne rakete, ki se je kmalu spremenila v satelit. V potrebnem trenutku je odletel samo zaščitni stožec, kar je zagotovilo stik med satelitom in zunanjo prostoro.

Ob drugi izstrelitvi je dosegel zadnji del nosilne rakete hitrost nad 8 kilometrov v sekundi, t. j. njegova hitrost je presegala 4. oktobra doseženo hitrost. Zato je bil tudi apogej drugega umetnega satelita bolj oddaljen od površine Zemlje kakor apogej prvega satelita (prvega nad 960, drugega pa kakih 1700 kilometrov).

IZREDNA NATANČNOST

Za uspešno izstrelitev umetnega satelita je potrebno izredno natančno delovanje vseh avtomatičnih naprav nosilne rakete. Mislimo si na primer, da bi bila hitrost, ki jo je dosegla nosilna raketa, manjša od planirane. Tedaj bi se začel satelit gibati po eliptični poti skozi goste sloje atmosfere ali pa bi njegova pot šla celo skozi površino Zemlje,

kar bi pomenilo, da bi se razbil. Jasnno je, da se satelit, če bi bila njegova začetna hitrost le za spoznanje odmaknjena od vodoravne smeri, lahko sparije v goste sloje atmosfere in izginil. Človek bi mislil, da bi bil satelit zavarovan pred takšno usodno, če bi bila začetna hitrost usmerjena navzgor od horizonta, da bi bilo to podobno poročilo, kakršno nudi nekoliko večja hitrost (če le dosežena hitrost ne preseže parabolične). Toda misliti tako bi bilo zmotno. Po zakonih mehanike bi se moral satelit, kakor vemo, začeti gibati po neki eliptični poti, pri čemer bi se moral po enem obkroženju Zemlje vrniti v začetno točko s hitrostjo, po velikosti in smeri enako začetni. Drugače povedano, priti bi moral v začetno točko od spodaj glede na horizont t. j. iz gostejših slojev atmosfere ali celo s izpod zemlje. V tem primeru torej njegova eliptična pot tudi morala iti skozi goste sloje atmosfere (ali celo skozi zemeljsko skorjo), le da bi satelit z obhod-

nim manevrom prebil atmosfero (sl. 10).

Vidimo torej, da je treba, če hočemo zagotoviti uspešno izstrelitev umetnega satelita, poskrbeti, da se lahko velikost in smer začetne hitrosti, ki mu jo posredujemo, gibljeta samo v zelo ozkih mejah. To terja izredna natančnost delovanja vseh avtomatičnih naprav v nosilni raketi. Seveda, čim bolj je točka v prostoru, v kateri dobimo umetni satelit začetno hitrost svojega gibanja, oddaljena od površine Zemlje, tem širše so meje, v katerih je mogoče dovoliti velikosti začetne hitrosti in njenemu naklonskemu kotu odklon od določenih meja. Pri tem se nosilna raketa sicer spremeni v zemeljski satelit; lahko pa se seve vzdigne na pot, ki se močno razlikuje od začrtane. Pri napaki v naklonskem kotu (nenatančna opredelitev krajevne navpičnice) perigej poti ni tam, kjer je bil po načrtu določen.

Ce pa je pri natančni vodoravni meri začetne hitrosti njena velikost manjša od krožilne, se lahko spremenil točka, ki naj bi bila perigej, apogej, apogej pa v perigej) glej že prej objavljeno sliko 5).

MOŽNE INACICE IZSTRELITEV

V glavnih potezah smo povedali, kako so bili izstreljeni prvi umetni sateliti. Tem bodo očividno podobne tudi bo-

doče izstrelitve. Različne pa bodo krivulje, po katerih bodo pošiljali satelite na njihove poti okrog Zemlje (glej sl. 9, na kateri je prikazana ena izmed možnih krivulj izstrelitve). Zarič in apogej projektorijani poti bosta različna in zato bodo tudi višine, kjer naj dobe sateliti začetne hitrosti in njihove hitrosti različne. Vendar pa bodo vsi sateliti, katerih krožnice ali eliptične poti bodo v pasu 200—1000 km nad zemeljsko površino, pri izstrelitvi dobili začetno hitrost okrog 8 km v sekundi.

Pripominjamo, da pogonska snov ne posreduje nosilni raketi vse začetne hitrosti, ki jo dobi satelit v vodoravni smeri. Del te hitrosti dobi raketa zato, ker njeno vzletišče sodeluje v vrtenju Zemlje okrog njene osi. Raketa, ki leti še navpično, ima že vodoravno hitrost v vzhodni smeri (kakor vemo, se Zemlja vrti od zahoda proti vzhodu), enako vrtilni hitrosti vzletišča.

Ali je ta hitrost velika? Največja je seve na ekvatorju, katerega točke so najbolj oddaljene od zemeljske osi; tu znaša 465 m v sekundi. Na zemeljskih tečajih je ta hitrost enaka nič. Čim bliže je ekvatorju, tem večja je. Najlažje je torej izstreliti satelit v vzhodni smeri po poti, ki je v ravni ekvatorja, kajti vrtenje Zemlje bo v tem primeru izstrelitev najbolj spodbudilo. Pri izstrelitvi satelita po isti poti, toda v nasprotni smeri, bo pa vrtenje Zemlje izstrelitev najbolj oviralo.

Ni težko razumeti, da bo vrtenje Zemlje oviralo izstrelitev tudi v primeru, če hočemo izstreliti satelit na pot, ki je v meridianski ravnini, t. j. ki gre skozi zemeljske tečaje. Raketa bo morala razviti veliko hitrost, kakor bi bila potrebna, če bi se Zemlja ne vrtila. Smer te hitrosti mora biti odmaknjena proti zahodu od meridiana da izravna vpliv vrtenja Zemlje.

Izstrelitev stečajnega satelita je torej težavnejša, kakor izstrelitev satelita na pot v ravnini, ki ne stoji na ravnino ekvatorja pravokotno, ampak v ostriem kotu. Čim manjši je ta kot, tem lažje je izstreliti umetni satelit. Čim večji je ta kot, tem zanimivejša je z ravninskega vidika satelitova pot, ker zalame v tem primeru večji pas zemeljskih širin.

Akum v pasni sektorji poti nosilne rakete, t. j. sektorji gonila z vključenim in izključenim omletom lahko trajajo med izstrelitvami umetnih satelitov različno dolgo in se vrste različno. Seveda se giblje raketa na pasivnem od-

seku po loku elipse z goriliščem v ardišču Zemlje, t. j. ko da se giblje po poti balistične rakete. Tudi odvrzdel rakete se gibljejo po balističnih krivuljah in lahko padejo na Zemljo v sto kilometrov od vzletišča.

Mesto, kjer se poslednji del spremeni v satelit, je lahko oddaljen od vzletišča nad tisoč kilometrov. Vsa izstrelitev — od trenutka vzleta z Zemlje do prihoda na pot — traja nekaj minut. Krivulje, po katerih naj sateliti dosežejo svoje poti, so lahko različne. Čim višje bodo sčasoma izstreljevali umetni satelite, tem različnejše bodo te krivulje.

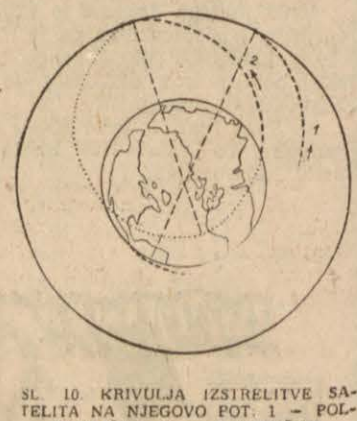
Pri tem na more iti izstrelitev na visoko ležečo pot po povsem aktivni krivulji gibanja nosilne rakete, t. j. ot nepretrganemu delujočemu gonilu. To bi trljalo ogromno porabo goriva. Krivulja izstrelitve satelita na visoko pot bo mermor sestavljena iz enega ali več aliptičnih lokov povezanih z majhnimi aktivnimi odseki.

Možna je na primer izstrelitev umetnega satelita po tako imenovani poliptični krivulji. V ta namen poženemo nosilno raketo v vodoravni smeri do hitrosti, večje od krožilne, da preleti ob izključenem gonilu polovico pomožne eliptične poti; potem se gonilo znova vključi in hitrost rakete doseže kraljevno krožilno hitrost in se poslednji del rakete spremeni v umetni satelit s krožilno potjo (sl. 10).

Toda med prvotnim vodoravnim zagonom, preden dobi pomožno eliptično pot, bo nosilna raketa zavedala na močan zračni upor. Zato bo treba ta odsek krivulje, po kateri doseže satelit svojo pot, postaviti v razredčene sloje atmosfere, kjer bi se lahko v bistvu začelo kroženje. Če je dokončna pot, na katero spravimo tako satelit, razmeroma nizka, se bo ta pot očividno malo razlikovala od pomožne eliptične poti. Zato ima izstrelitev satelita po poliptični poti svoj pomen samo, če je njegova dokončna pot dovolj visoka.

Na tako visoko pot lahko spravimo satelit tudi po balistični krivulji, t. j. tako, da izstrelimo nosilno raketo po eliptičnem loku katerega konca sta na površini Zemlje. Ko doseže raketa najvišjo točko v tem trenutku se bo gibal vodoravno in bodo gonila poslednja deladopolnila njeno hitrost do krožilne (sl. 10).

Račun kaže, da zahteva balistična krivulja izstrelitve satelita na krožilno pot več goriva, kakor poliptična. Prihranek na času (izstrelitev po balistični

SL. 10 KRIVULJA IZSTRELITVE SATELITA NA NJEGOVO POT: 1 — POLIPTIČNA, 2 — BALISTIČNA.

krivulji terja manj časa) praviloma ne more odtehtati večje porabe goriva. Pač pa utege biti balistična krivulja izstrelitve satelita na krožilno pot v prihodnje prikladnejša v primeru posebnih okoliščin, ki bi ugnile zahtevati nujen polet z Zemlje na satelit ali človeško posadko.

RAVNINA POTI

V začetku te razprave smo podrobno govorili o tem, po kakšnih poteh se morajo gibati umetni sateliti, če jim posredujejo različne začetne hitrosti v tej ali oni smeri. Tudi smo spoznali, kako se giblje umetni satelit po svoji poti, kako se pri tem spreminja njegova hitrost in kaj določa njegovo obhodno dobo. Pojasnili smo, da se mora umetni satelit gibati skladno s tremi Keplerjevimi zakoni. Oglejmo si zdaj pot umetnega satelita podrobneje in poskusimo pojasniti, kako vplivajo nanjo činitelji, na katere smo skušali do zdaj zavestno pozabljati, da ne bi oteževali razumevanja splošne slike osnovnih zakonov gibanja.

V začetku pričujoče razprave pojasnjeni zakoni gibanja umetnih satelitov izvirajo iz Newtonovega zakona nebesne privlačnosti, če računamo, da ni satelit ne vplivajo nobene sile, razen zemeljske težnosti, in da je njeno potje centralno t. j. če predpostavljamo, da privlačni Zemlja vsa telesa zunaj sebe tako, da je vsa masa našega planeta osredotočena v eni točki — središču Zemlje.

AMERIŠKI TISK SE ZE NEKAJ
ČASA RAZBURJA ZARADI SOV-
JETSKIH PODMORNIC, KI NE-
MOTENO PLUJEJO OB AMERI-
ŠKIH OBALAH. SEVEDA IZVEN
OBMOČJA TERITORIALNIH VO-
DA ZDA BAJE SE ZBERAJO TU-
DI PRED RTOM CANAVERAL.
KJER PREIZKUSAJO AMERICA-
NE SVOJE RAKETE, IN RADO-
VEDNO KOT DA BI BILE NOVJ-
NARI ČAKAJO, KAJ BO SINI-
LO IZ ZEMLJE V ZRAK. SEVE-
DA TUDI AMERIŠKE PODMOR-
NICE NISO NIČ BOLJSE IN O-
FREZAJO OB OBALAH SOVJET-
SKE ZVEZE. NEKO AMERIŠKO
LETALO JE POSNELO TO SLIKO
SOVJETSKÉ PODMORNICE TIPA
W V ATLANTSKE VODAH.

SOVJETSKA POD- MORNICA PRED RTOM CANAVERAL

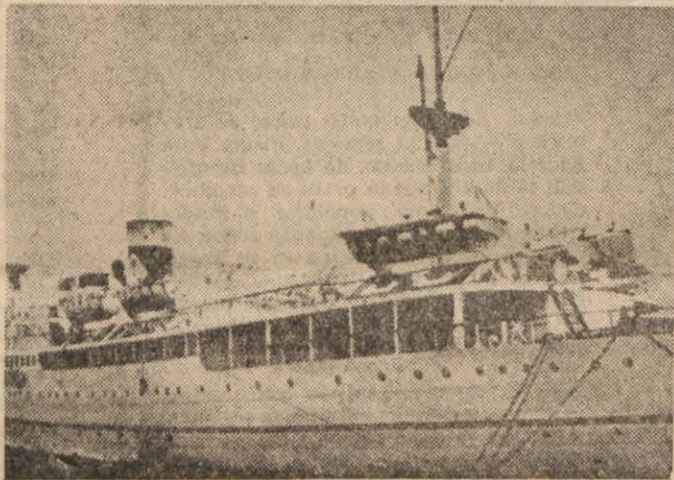
NAGRADA IZUMITELJEV

JOHN COCKROFT IN NIEGOVI
SODELAVCI, USTVARJALCI "ZE-
TE", REAKTORJA, KI IZORI-
ŠČA ENERGIJO ZLHVIH VODI-
KOVH ATOMOV, SO DOBILI V
ZNAK POSEBNEGA PRIZNANJA
— KOT NAJUSPEŠNEJSI BRI-
TANSKI ZNANSTVENIKI — PLA-
KETO Z DRAGOCENIM KIPCEM
ZNANE ITALJANSKE KIPARKE
TACITE FONTANA.

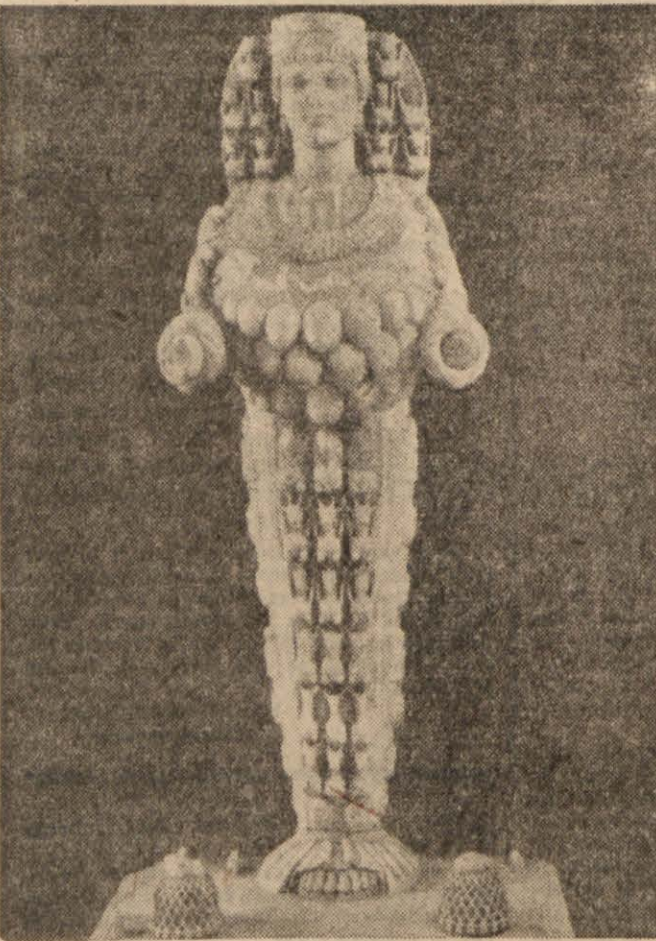
ZAPLENJENA JAHTA

PRISTANIŠKE OBLASTI V GENOVI SO NA ZAHTEVO RIMSKE-
GA SODISCA ZAPLENILE SAUDOVO JAHTO, KO SE JE SLUČAJ-
NO MUDILA TAM. UKREP JE BIL BAJE UPRAVICEN, KER JE
BIL PUSCAVSKI IN NAFTNI MOGOTEC GLUH ZA RACUNE IN
GROZNE ITALJANSKEGA ARHITEKTA BRASINJA, KI MU JE
BIL IZDELAL NACRTE ZA NOVO PALAČO V RIYADU.

MAJHEN PTIČ DOLGA POT

TA DROBNI PTIČEK JE 27 DVA-
KRAT PRILETTEL IZ SEVERNE
RUSIJE V JUŽNO AFRIKO. KO
JE PRISPEL V AFRIKO PRVIC
LETA 1966, SO GA ORNITOLOGI
OBROČKALI. TER SPUSTILI
ZDAJ SO GA ULOVILI ŽE DRU-
GIC. RES NENAVADEN PRIMER
IZDRŽLJIVOSTI PTIČ - SELLIK.

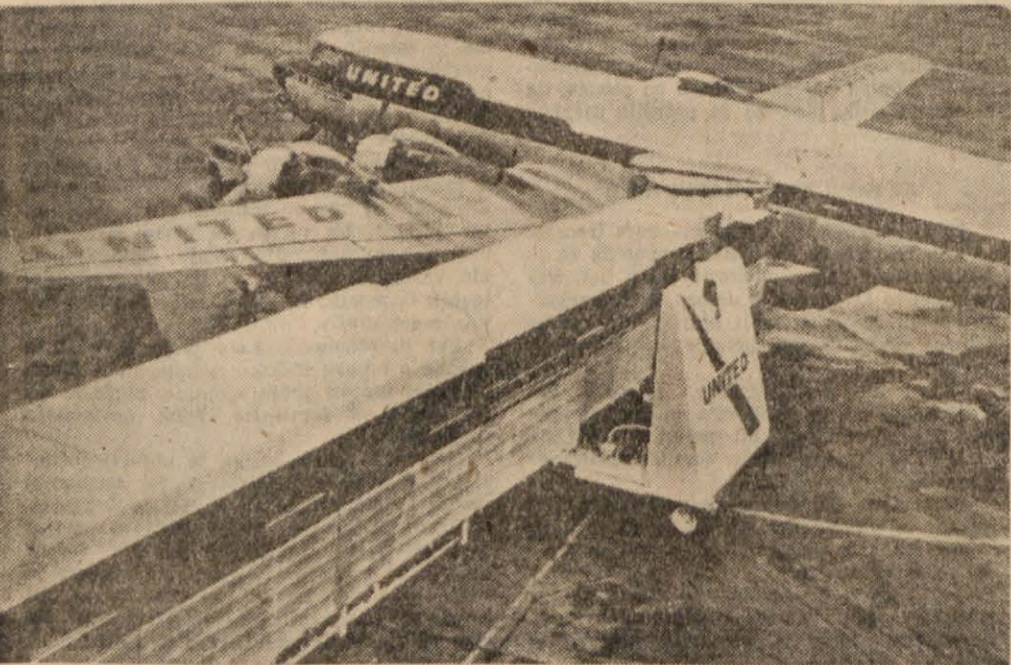
BOGINJA NA RAZSTAVI

MED PREDMETI, RAZSTAVLJE-
NIMI V AVSTRILSKEM PAVI-
LJONU NA SVETOVNI RAZSTA-
VI V BRUSLJU, JE TUDI TA KIP,
KI GA JE IZKOPAL AVSTRILSKI
ARHEOLOG DR. MILTNER V EP-
HEOSU NA MALOAZIJSKI
OBALI IN KI JE PRVI NAJDENI
KIP TOLIKO OPISOVANE MNO-
GOPRSE BOGINJE ARTEMIS. TO
BOGINJO SO RAZNI NARODI
CASTILI NA RAZNE NAČINE. V
MALI AZIJI JE VELJALA ZA
BOGINJO PLODNOSTI, KI JE
VAROVALA MLADOPOROČENCE
IN NOSECNICE, RIMLJANI PA
SO JO POZNEJE CASTILI KOT
DIANO, BOGINJO MESECA, KIP
JE IZDELAN V NARAVNI VELI-
KOSTI IN JE IZ NAJFINEJŠEGA
GRSKEGA MARMORA

*

DA SE POTNIKI NE BI ZMOČILI

RAZTEGLJIV HODNIK NA PO-
SEBNEM VOZIKU NAJ BI V
BODOČE VAROVAL POTNIKE,
DA SE NE BI ZMOČILI, KO BI
MORALI V DEZJU PEŠ OD CA-
KALNICE DO LETALA.

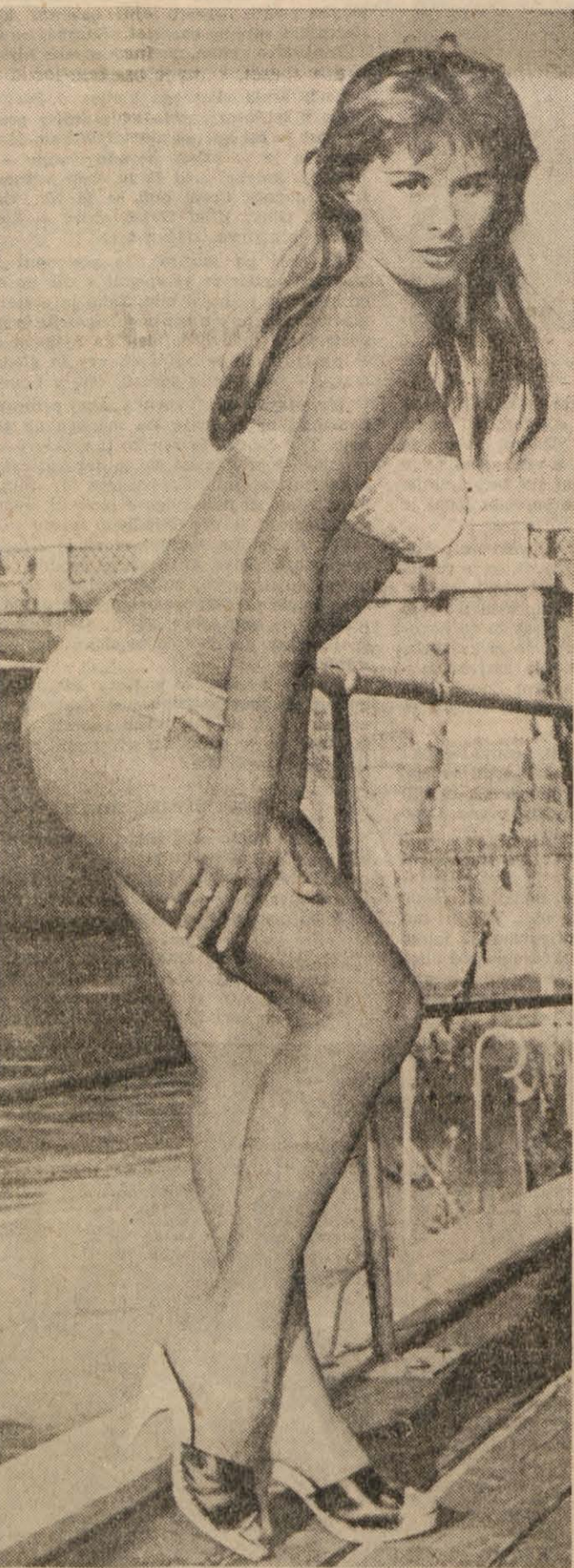

TAKO JE VARNEJE!

SPRIČO VSE ŠTEVILNEJŠIH AVTOMOBILSKIH NESREČ SE AME-
RISKI AVTOMOBILSKI PROIZVAJALCI ZELO POTEGUJEJO ZA
UVEDBO VARNOSTNIH PASOV ZA VOZACE PODOBNO, KOT
JIH IMAMO V LETALIH. UGOTOVILI SO, DA SE NESREČE NAJ-
VEČKRAT KONČAJO S SMRTJO ZATO, KER ZANESE SOFERJA
ALI NJEGOVEGA SOSEDA V TRENUTKU UDARCA NAPREJ IN
SI RAZTREŠČI GLAVO NA INSTRUMENTNI PLOŠČI. TUDI PO-
SKUS NA NAŠI SLIKI POTRjuje TO UGOTOVITEV PASOVI SO
ZADRŽALI POSKUSNI LUTKI, DA CELO PRI NAJVEČJIM NEGA-
TIVNIH POSPEŠKIH NISTA TREŠČILI NAPREJ.

V AMERIKO VODI NJENA POT

ČE DOMA JIM DOBRO NI... PA JI NI BILO SLABO, MARISI
ALASIO, SAJ JE S SVOJO LEPO POSTAVO IN ZANIMIVIM OBRA-
ZOM VZBUJALA PRECEJ POZORNOSTI PRI ITALJANSKIH RE-
ZISERJIH, VENDAR SO JO LE PREMAMILI OBETI HOLLYWOOD,
DA, ČE NE BO DEKLETU SE ZALJI

Newsakdanje

OTROK PADEL V JAMO Z APNOM

Dve leti star deček Siniša
Modak iz Komina ob Neretvi
se je konec minulega meseca
blizu domače hiše igral z žogo
in pri tem seveda veselo tekal
naokoli. Nenadoma pa mu je
pod nogami zmanjkalo tal in
nesrečni otrok je padel v glo-
boko jamo, ki je bilo v njej
pravkar gašeno apno!

Domači, ki so padec na srečo
takoj opazili, so malčka seve-
da takoj odnesli v občinsko
ambulanto v Ploče, od koder so
ga odpeljali v bolnišnico. Tam
pa so ugotovili, da se ni dečku
zgodilo nič hudega. Pri padcu
v apno je mali Siniša najbrž
od strahu naglo zadržal in je
imel oči zaprte vse dotlej, do-
kler ga niso potegnili iz jame.
Tako je nesrečni padec ostal
brez posledic, ker bi prav očem
pretela najhujša nevarnost, če
bi vanje prišlo apno. Malčka
so iz bolnišnice takoj odpustili
domov.

Poštni uslužbenci so se se-
veda takoj začeli čuden »lov«
; treba je bilo najti oba moška,
katerih obraza sta bila na fo-
tografiji. Čeprav ta posel ni bil
posebno lahak, saj ima Du-
brovnik blizu 20.000 prebival-
cev, jim je to po nekaj dneh
vendarle uspelo: moška s fo-
tografije sta bila Dubrovčan
Toni Krasovac in Milan Ba-
larina. Oba je že lani slikal
neki Američan, ki je bil v Du-
brovniku na oddihu, in je ob-
ljubil, da jima bo za gotovo
poslal fotografijo. Ker pa je
nenadoma odpotoval, sta mu
v naglici pozabila dati svoja

naslova. Američan je kljub te-
mu držal svojo obljubo in jima
je na sicer precej nenavaden,
a vendarle domiseln način po-
enem letu fotografijo res po-
slal.

VSE ŽIVLJENJE BREZ ZOB

V Bijelom Polju blizu Peči
živi kmet Milija Arsenijević,
ki je vsekakor zanimiv medi-
cinski fenomen: čeprav je že
odrasel, poročen moški, mu od
rojstva pa vse do danes še niso
zrasli — zobje!

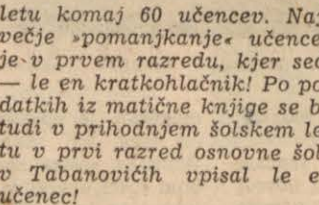
Kot kaže, je ta Arsenijević-
va »bolezen«
dedna. Tudi nje-
gov sin in hčerka, ki sta že
odrasla najzgodnejšim otro-
škim letom, sta namreč prav
tako kot njun oče — brez zob!

Arsenijevići so se že kar na-
vadili na to naravno pomanj-
kljivost in jih pri jedi ne ovira
več, vendar pa pri govorjenju.
Vse življenje brez zob.

RAZRED Z ENIM SAMIM UČENCEM

Vas Tabanoviči blizu Užičke
Požege ima okoli štirideset hiš,
toda v večini od njih že dolgo
nihiče ne stanuje. Mnogi va-
ščani, ki so se od nekdaj pre-
življali z žganjem apna in ob-
delovanjem slabe zemlje okoli
Tabanovičev, so se namreč na-
veličali tega trdega kruha in
so se odselili v Požeško dolino,
kjer so se drugače zaposlili.

Tako se je zgodilo, da ima
osnovna šola v Tabanovičih,
ki je sicer ena od najstarejših
sol v nekdanjem požškem
okraju, v letošnjem šolskem

letu komaj 60 učencev. Naj-
večje »pomanjkanje«
učencev je v prvem razredu, kjer sedi
— le en kratkohladeček! Po po-
datkih iz matične knjige se bo
tudi v prihodnjem šolskem le-
tu v prvi razred osnovne šole
v Tabanovičih vpisal le en
učenec!

STROKOVNJAKI ZA TUJE JEZIKE

Največ jezikov pri nas go-
vorijo najbrž v Subotici, saj
zna vsak Subotičan že tako re-
koč »od rojstva«
dva jezika —
hrvatsko in madžarsko — niso
pa redki, ki govorijo tudi po
več tujih jezikov. Nekateri od
njih pa so pravi rekorderji,
saj živi v Subotici več ljudi,
od katerih vsak zna nad deset
tujih jezikov!

Najbolj znan subotički lin-
guist je prav gotovo nekdanji
direktor budimpeštanskega za-
voda »Lingafon«
Pal Sepeši, ki
popolnoma obvlada — kar se
demna najt tujih jezikov! Med
obema svetovnima vojnama je
bil Sepeši v raznih diplomat-
skih misijah na Kitajskem, na
Japonskem in po drugih de-
želah Daljnega vzhoda. Po
osvoboditvi pa je bil do upo-
kojitve profesor nemščine, an-
gleščine, francoščine, ruščine
in latinščine. Mimo tega govori
še italijansko in špansko ter
zna nekaj jezikov, ki jih go-
vorijo narodi Daljnega vzhoda.
Drugi tak »rekorder«
pa je
»osposodinja Marija Keler, ki za
prvim ne zaostaja dosti: po-
polnoma namreč obvlada —
petnajst tujih jezikov! Pri tem
pa je najbolj zanimivo to, da
ima Kelerjeva le pet razredov
osnovne šole! Jezikov se je
naučila, ko je bila v obdobju
med obema vojnama članica
neke budimpeštanske baletne
skupine, ki je več let gostovala
po vsej Evropi.

FOTOGRAFIJA NAMESTO NASLOVA

Pred kratkim se je upravnik
glavne pošte v Dubrovniku
pošteno začudil nad res nena-
vadno poštno pošiljko, ki jo je
dobil v roke: na njegovi mizi
se je znašlo pismo, ki je pri-
šlo iz Amerike in je bilo si-
cer pravilno frankirano, le
namesto naslova je pisalo na
njem samo »Mr. Dubrovnik«
; zraven pa je bila prilepljena
— fotografija dveh moških!

be. Prestregel jo je z glavo
eden od igralcev domačega
kluba, ki pa se je pri tem kar
zamajal in žoga se je s topim
treskom — preklala na pol!
Kaj je bilo? Igralec »Rad-
ničkega«, ki je prej stekel na
njivo za žogo, je tam utrgal —
bučo in se z njo namesto z žo-
go vrnil na igrišče! Igralca, ki
si je privoščil to pobalinsko
šalo, so seveda takoj izključili
iz igre, igralce domačega kluba,
ki je »žoga«
ušel z glavo,
na na srečo ni bil poškodovan,
ker je bila buča še mlada in
ne pretežka.

Če si na Japonskem se obnašaj kot Japonec...

Predvojna Japonska je bila na koncu sveta, saj ste z ladjo potovali tja šest tednov. Ena od sprememb, ki je nastala po končani vojni na Pacifiku, je bila ta, da nam je Japonska postala dosti bližja. Danes je človeku potrebno samo šestintrideset ur leta z letalom, da pride v to deželo, ki s svojimi zanimivostmi priklene tujca. Potnikom za Japonsko, pa najsi potujejo z ladjo ali letalom, vedno zaželi dobrodošlico veličastni Fudžijama — ugasli ognjenik, ki je hkrati tudi najvišji planinski vrh na Japonskem. Nepozaben je bil Fudži-san, kot ga Japonci s spoštovanjem imenujejo, v jutranji megli, ki je pokrivala njegov kupolasti z večnim snegom pokriti vrh, tistega dne, ko smo prišli v to nadse zanimivo deželo.

Nikjer v Aziji ni mešanica vzhoda in zahoda tako očitna kot na Japonskem. Na ulicah srečujete moške in ženske, oblečene v nacionalno japonsko nošo — kimono, toda večina prebivalstva nosi zapadne kroje. Posebno moški so skoraj popolnoma opustili kimono, ki jih oblačilo samo doma ali pa za sprehod okrog hiše. Počasnejša emancipacija žena odseva tudi pri oblačenju Japonke. Zato je na ulicah japonskih mest in posebnost v vseh se vedno videti ženske v njihovih tradicionalnih nošah, ki so sicer za oko zelo lepe in pester, pa ne ustrezajo

okvirov. V japonskih stanovanjih je vse poletje neprestano prepri, ki omogoča ljudem, da laže prenašajo neznošno sopro. Japonci se borijo proti vročini še na drug, za zapadnjaka, nerazumljiv način. Vsak dan se kopljejo v topli vodi, ki ima često 45° C ali več. Po kopanju se sušijo z vlažnimi brisačami in oblačijo v lahka, poletna kimona. Ta letni kimono, ali kot ga tam imenujejo »yukata«, je izredno slikovita in udobna obleka. Tudi zapadnjaki ga radi kupujejo in oblačijo. Zakaj v njem se človek počuti ugodno in sveže tudi v najhujši vročini in sopari. Yukata so nekdanje uporabljali samo kot pregrinjalo po opravljenih kopeli in pomeni beseda yukata kopalni plašč. V vseh japonskih hotelih dobijo gostje obvezno yukata in ko gredo v park na sprehod, lahko po oznakah na yukata spoznamo, v katerem hotelu prenočujejo. Slikoviti poletni kimono pride posebno do izraza na poletnih festivalih, ki jih je polno vseprisod na Japonskem. Nekateri festivali so posebnost posameznih krajev, precej jih pa praznujejo po vsej Japonski. Večina jih je vezanih na verske obrede, toda postopoma so mnogi izgubili versko obeležje. Danes so se obdržali samo kot lepi narodni običaji.

Najbolj poznan je O-Bon festival, ki ga slavijo 13. in 14. julija. Praznovanje se

OTROCI V SLAVNOSTNIH OBLAČILIH NA FESTIVALU O-BON PRED PLESOM BON ODORI

današnjemu načinu in tempu mestnega življenja. Toda, za razliko od starejših, nosi večina mladih Japonk zapadna oblačila. Prednost dajo kimonom le, ko gredo na obisk v gledališča, na zabavo ali pa na svečanost.

Vzhod in zahod se zelo oprežno srečuje v arhitekturi japonskih mest. Za tujca je ena največjih težav na Japonskem, kako najti prijatelja ali poslovnega tovariša. Da bi lahko poiskali znanca, ne zadostuje samo znanje jezika. Nujno je, da imate mimo naslova tudi zemljevid območja, kjer živite, z najpodrobnejšimi napotki o ulicah in hišnih blokih, kajti ulice se že stoletja in stoletja označujejo s številkami. Pri njih ima vsak hišni blok svoj naziv. So primeri, ko ima v eni sami ulici 10 ali 20 hiš isto ime. Človek si lahko zamišlja, v kakšnem obupnem položaju se znajde tujec, ki ne zna japonsko.

Japonec povabi tujca na svoj dom šele takrat, ko ga je dobro spoznal. Za Japonce je predvsem važno, da ima gost razumevanje za japonske običaje, ki so nanje tako ponosni. Ko prestopite prag stanovanja, vas čakajo presenečenja na vsakem koraku. Najprej si morate sežuti čevlje. V japonskem stanovanju ne smete pod nobenim pogojem obuti. Ko pridete v sobo, takoj opazite, da so tla pripravljena iz trstike podobne slame. Japonci jim pravijo tatami. Sredi sobe stoji nizka miza, okoli nje pa so položene blazine.

Japonec ponudi prijatelju, ki je prišel na krajši razgovor, zelen in po okusu grenak japonski čaj ter piškote iz riževe moke. Gost si mora najprej ogledati skodelico z vseh strani, napraviti gospodski kompliment, kako neverjetno lepa je skodelica in šele potem sme popiti čaj. Od tujca se seveda vse to ne zahteva; tudi če bi želel posnemati Japonce, se mu to najbrž ne bi posrečilo. Človeka mine volja, ko gleda Japonke, s kakšno spretnostjo in ljubeznijo obračajo skodelico.

Če pa vas povabijo na večerjo, se morate vesti dosti oprežneje. Cesto morate pokazati celo hrabrost, da pospravite vse, kar vam servirajo — jedila, ki vam niti malo ne teknejo. Japonska kuhinja je edinstvena na svetu in se dosti razlikuje od kitajske. Ze od zdavnaj se Japonci hranijo s hrano, ki je imajo na pretek na svojih otokih. To je predvsem riž, zelenjava in ribe. Ker obdaja Japonsko z vseh strani morje, je popolnoma razumljivo, da je riba postala njihova glavna hrana in da so ljudstvo, ki poje največ rib na svetu. Umetniški temperament naroda je vplival tudi na pripravljane jedi. Najbrž se v nobeni deželi ne ukvarjajo toliko z dekoracijo jedil kot pri njih. Pravi užitek je pogledati na pladenj, obložen z raznovrstno zelenjavo, ki je po navadi skoraj surova. Navdušenje pa vas mine, ko zagledate pred seboj surove ribe ali pa pečene čebele, ki jih štejejo Japonci za slaščice in jedo le ob posebnih priložnostih. Nekateri jedi kot n. pr. »sukiraki« — na žerjavici pečeno meso, ali »tempura« — riba v sojinem olju z zelenjavo so poslastice tudi za tujca in restavracije, ki pripravljajo te jedi, so vedno polne.

Vsak dogodek na Japonskem, vsak letni čas itd. je vezan na številne običaje. Naj omenim le nekaj navad in običajev, ki so značilni za letno sezono.

Japonske hiše, ki niso najprikladnejše za zimo, so idealne za vlažno japonsko podnebje. Pri graditvi hiš pazijo posebno na ventilacijo. Okna in vrata, ki so zelo velika, se lahko snamejo iz

MLADE JAPONKE SO NA NOVEGA LETA DAN OBLEKLE SVOJE KIMONE, KI PA JIH V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU VSE MANJ NOSIJO

in jim sledijo z radostnimi pogledi, dokler ne izginejo v daljavi.

Japonci že od nekdaj slovijo za zelo skromen narod. Kako zadovoljni so z majhnimi stvarmi govori tudi tale njihov poletni običaj. Eden od znakov, da je nastopilo poletje so kresnice. Ze od davnih dni Japonci v skupinah odhajajo v prirodo, da bi uživali ob pogledu na kresnice. Po njihovem sporočilu so kresnice duhovi starih vojščakov, ki so se vrnili v domovino, da bi poživil stare glavne bitke. Tja, kjer je največ kresnic, hodijo prave procesije.

7. julija praznujejo t. im. »Tanabata«, festival mladih deklet. Po tradicionalnem verovanju se tega dne na nebu sestanejo dve zvezdi, ki ju je vse leto ločila mlečna cesta.

Predalč bi nas zavedlo naštevanje drugih običajev, ki so nam zelo tuji in jih človek razume šele po daljšem bivanju na Japonskem. V vseh je zaslediti ljubezen do prirode in poezije, ki jim pomaga vsaj za trenutek pozabiti vsakdanje skrbi. Skrbni imajo prebivalci teh prenaseljenih otokov vsak dan čez glavo.

TUDI VI BOSTE TOČNO ZADELI

če kupujete proizvode priznane kakovosti „Podravka“

PRIPRAVLJENE JUHE		MESNI ODROK, KOT NA PRIMER	
V VREČICAH		GOVEJI GOLAZ	
zelenjavna z zdrobom	din 50,-	doza neto 900 g	din 280,-
gobova s testeninami	60,-	doza neto 450 g	150,-
gobova s krompirjem	60,-	doza neto 300 g	105,-
goveja „Simental“ s testeninami	60,-		
kokošja „Zlatka“ s testeninami	70,-	KOKOŠJA PASTETA	
		doza neto 300 g	din 160,-
PRIPRAVLJENE JUHE V KOCKAH		doza neto 150 g	110,-
goveja „Simental“	din 55,-		
kokošja „Zlatka“	65,-		

EDINSTVENA CENA NA DROBNO V VSEJ DRŽAVI

STOCKHOLM PONOCI

Stockholm ponudi. Morje luči. Reklamne svetilke vseh barv odsevajo v vodi. Ne parvijo zaman Stockholm »severne Benetke«. Z Baltika pliva lahki vetrič. Sliši se šum motornih čolnov in v daljavi tujenje ladijskih sirev. Res lepo je to mesto. Lepšega še nisem videl. Sprehajam se. Pravzaprav je že čas, da se odpravim spat. Nekdo me ustavi. — Deček, star kakšnih dvanajst let, je v roki držal cigareto in pravi za ogenj. Čudno se mi zdi. Takšen otrok spada ob tem času v posteljo. Odrvenel mu, da nimam vžigalca in nadaljujem pot. Premljujem, kako je mogoče, da je tako pozno toliko mladine na cesti. Saj odraslega človeka skorajda ne vidiš. Čudno je to ljudstvo. Ogledujem si dekleta. Res, krasotice so. Večinoma blondinke. Črne, pa tudi modre obrvi, krvavo rdeče ustnice, v rokavih pa nežna cigareta. Vidiš jih v družbi mornarjev in razposajenih mladencev, nekatere pa postajajo same pred kinematografi in razpravljajo o igralcih, o rdečici za ustnice, o modi in fantih.

Obstojita na trgu »Engelbeplat« pred stavbo, ki kar žari od kričočih svetlobnih reklam. Na zidu se prižge rdeča neonska cev v obliki ki tube za zobno pasto, nato se prižge zobna ščetka, iz tube poteka prižeta zobna pasta na ščetko, na tubi pa se prižiga črka za črko in končno imamo pred seboj celotno reklamo za pasto »Blaukanas«. Trenutek pozneje reklama ugasne in spet se prižge tuba. Malo nižje svetli ogromen napis »Bio Angletaire« in malo manjši »Tom Stees Story« — naslov novega rock and roll filma. Na trgu je le malo ljudi, le ob semaforju stoji stražnik v črni uniformi s sabljo za pasom. To je njegovo edino orožje, vendar tudi tega ne sme uporabiti, ker ve že vsak fantič v Stockholm. Vrata kina Angletaire se odprejo. Konec je premiere in na cesto se zaženejo navdušeni občudovalci rock and rolla — fantje in dekleta. Fantje so običajni večino v črne usnjene jopice in kavbojke, ki tuli kot krda lačnih volkov. Sredi dekleta pa v svetle obleke iz najlona in perlon. Kazno je, da se še vedno v ekstazi »vražje« glasbe, kajti tulijo melodije, ki so jih bili pravkar slišali. Kmalu je ves trg poln modernih mladine, ki tuli kot krda lačnih volkov. Sredi trga se ustavi nekaj najbolj navdušenih kričalcev, ki se postavijo v velik krog in začno malo bolj organizirano »peti«, z rokami pa se tolčejo po stegnih in usnjenih jopah v divjem ritmu. Res hladnokrvni Skandinavci, kajne? V sredini kroga se prebije blondinka. Vidiš je, da ji je strašno vroče, kajti s seboj začne trgati obleko in plesati. Ples je res umetnost. Sicer, pa to ni več ples, ampak divje zvijanje in skakanje po divjem črnskem ritmu. Res, če hočeš plesati rock and roll, moraš imeti precej atletskih sposobnosti.

Nekaj fantov plane na prestor, kjer parkirajo avtomobili, ki jih začne kar tako za šalo prevračati. Od nekod se pojavi nekaj policistov, ki skušajo mladino razgnati. Fantje pa ne poznajo šale. Policisti potegnejo medse, igrajo jim obleko in jih obdelujejo s peroni. Se celo nekaj deklet je tako bojevitih. Vendar se kmalu zasliši zavijanje sirev. Izza ovinka se pokažejo policijski avtomobili, ki vozijo vzporedno in tako razenjo mladino. Tudi jaz izginem v bližnjo ulico. Videl sem še, da so zgrabili nekaj deklet in fantov. Toda kaj bo z njimi? Slišal jih bodo in naslednjega dne bodo njihove fotografije v dnevnih časopisih, sami pa bodo heroji in mučeniki v očeh sovrstnikov in sovrstnic.

Sicer pa tudi ni mladinski kriminal na Švedskem nič kaj redek pojav. Tatvine avtomobilov so vsakdanja stvar. Koles niti ne kradejo, kajti ukrasti kolo ni več herojsko dejanje, ravno tako kot tatvina denarja. Govorila sem z enim od fantinov. 6. precejšnjim spoštovanjem je bil pokazal dečka, starega kakšnih petnajst let, ki mi povedal, da je ukradel že kar tri avtomobile. Mladina je v glavnem prepričana sama sebi. Starši so zaposleni, pa tudi sicer se ne brigajo dosti za vzgojo svojih otrok. Imajo zato polno svobodo. Dan pred odhodom v domovino sem opazil pred hišo, kjer sem stanoval, dva močno poškodovana avtomobila. Navadna prometna nesreča, sem pomislil. Gospodinja, pa mi je povedala zanimivo zgodbo o tej nesreči. Dva približno šestnaestletna fanta sta ukradla in pobrala za ceno dve dekleti, ki ju nista poznali. Zanimali so se v avto, ki je parkirala za cesto. Fanta sta prestrašeni dekleti pa so odpravili na policijo, vendar nista ničesar vedeli, zato so ju izpustili.

Stockholm je pač moderna v vseh pogledih in bržkone poseka celo ameriško. In kaj je kar vsemu temu? Denar in prevelika svoboda. A. K.

KRATKO NOVO

Kakor beležijo švicarski listi, je nemški plavalec svetovnega kova Hans Zierold iz Leipziga pred kratkim pobegnil v Zahodno Nemčijo. Zierold je evropski rekordar na 200 metrov z metuljčkom v času 2:21,4.

V enajststoročje angleškega mladinskega moštva, ki bo morda igrala proti neki zahodno-nemški izbrani ekipi, so sprejeli pristojni nemški in funkcionalni 17-letnega skleparskega vajenca Winstona Churchillia. Deček, ki ni prav v ničemer povezan s starim državnikom Churchillom, se celo pritožuje, da ljudje marsikdaj mislijo, da se šali, ko jim pravi, da se piše natanko kakor stari gospod iz politike.

Italijani imajo s svojimi drugod kupljenimi igralci kar naprej križe in težave. Argentinski reprezentant Angelillo, ki igra ta čas v Milanu, bi bil moral v vojaško službo v rodno Argentino. Seveda je ta ukrep vzbudil pri njegovih delodajalcih v Italiji vik in krič, saj se ni dolgo, kar so dajali zanj kup dolarjev in še silno ga potrebujejo povrniti. Argentinci so si izmislili sprejemljivo rešitev. Angelillo so obiskali v vojaško sukno ter ga dodelili v službo k argentinskemu konzulatu v Milanu.

Počasi, a vztrajno izrivajo mladi teniški igralci Sovjetske zveze redke zastopnike prejšnje stare šole, ki bodo že letos prišli kot opazovalci na wimbledonski turnir, ob letu osoraj pa bodo verjetno že tudi stariši — tako vsaj zagotavljajo odgovorni ljudje v teniški sekciji športnega vodstva v Moskvi. Ze na drugem mestu letošnjega vrstnega reda najboljših je komaj 17-letni Potanin z leningrajske univerze, kot osmi pa je uvrščen Estonec Lejus, star šele 16 let. Pet let smotrnega dela med mladimi že prinaša prve sadove.

V postavi Torpeda sta se eno zadnjih tednov spet pojavila znana nogometaša Strelec in Ivanov, ki sta bila precej dolgo na »hladem« zaradi obče splošne nedisciplinirane in prevelike nagajenosti na alkoholnih pijač. Strelecov so spet vrnili naslov mojstra športa. Pravijo, da sta bila oba prav dopadljiva, kar pomeni, da bosta dobila svoja prostora v državni reprezentanci za Švedsko. Sicer pa je bil to namerjuno zopetne uvrstitve med aktivni kader.

Z denarjem gre vse... Eno najstarejših nogometnih društev Anglije — Everton — bo za 13.000 funtov (ali okrog 40.000 dolarjev) zgradilo najmodernejšo nogometno igrišče vseh časov. Prostor bo ne samo dreniran za odvajanje vode, temveč opremljen hkrati še s kurilno napravo pod rušo, tako da se bosta sneg in led vsajala na njej v najkrajšem času. Tako bo igrišče nared menda v prav vsakem vremenu. Računajo, da bo ureditev vzdržala dobrih 20 let.

Belgijski svetovni rekordar Roger Moens je bil nedavno suspendiran pri lastni federaciji. Mož se je precej dolgo tesa s svojim matičnim društvom Racingom v Bruslju, zadnji čas pa se je začel kar sam pogajati z nekimi prireditelji v Kaliforniji za nekaj dobro plačanih nastopov tamkaj. Čeprav je slišal ukorom domaćih športnih forumov uti s prestopom v neki švedski klub, so ga zdaj Belgijci kratko in malo zašili v in flagrantne.

Nogometaši jugoslovanskega odreda v Egiptu so zmagnali na turnirju enot OZN. V odličnih tekmah so premagali Brazilce in dansko-norveško moštvo. Po pravici so torej zadovoljni...

NAŠA ANKETA V BEOGRADU

Vsi za Olympio

V naši zadnji številki smo objavili košarkarsko anketo, v kateri so Ljubljanci odgovarjali na najbolj pereča vprašanja iz te športne panoge. Naš beograjski dopisnik Dj. Protić pa je v Beogradu vprašal za mnenje zastopnike beograjskih ligašev.

Postavil jim je eno samo vprašanje:

● Kateri trije klubi bodo letos v zvezni ligi na prvih treh mestih?

Se pred izvirno predstavo Ljubljancem v Sofiji je dobil take odgovore:

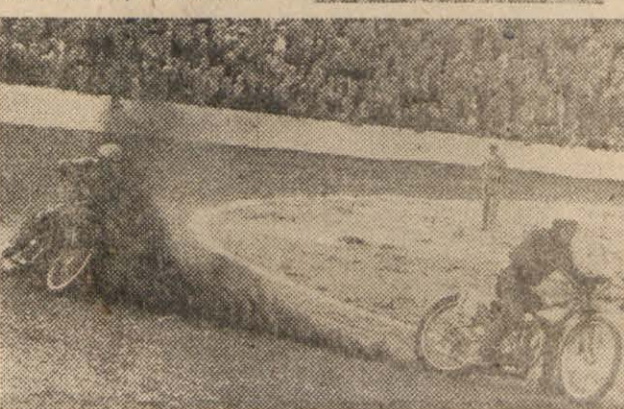
pri Crveni zvezdi, ki je letos zelo okrepila svoje vrste: 1. Olympija, 2. Crvena zvezda, 3. Partizan.

Pri Beogradu, ki se je s turnejama po Poljski in Franciji odlično pripravil na prvenstvo, niso hoteli dati razvrstitve, marveč so samo dejali, da imajo za ta mesta največ možnosti Olympija. Crvena zvezda in Partizan.

Pri Radniškim — novem članu zvezne lige so se odločili takole: 1. Olympija, 2. Crvena zvezda, 3. Partizan.

Pri Partizanu so napovedali samo prvaka. To bo po njihovem mnenju spet — Olympija.

Kakor v Ljubljani, uživa Olympija torej tudi v našem drugem košarkarskem središču Beogradu — kar največji ugled.

Speedway — dirke z motorji na stadionu — so privlačna in drzna športna panoga. Za majске praznike bodo dirkači Avstrije, Švice, Poljske in Jugoslavije spet vozili na kranjski stezi.

PREDSTAVLJAMO VAM OFINALISTE

11 - MADŽARSKA

Dolžine merimo, kakor veste, v metrih. Le Angleži (in še nekateri drugi) se nikakor nečejo modernizirati in uporabljajo kar naprej svoje tradicionalne yarde. Nekaj sličnega je tudi v nogometu. Medtem ko se je večina držav na svetu že pred mnogimi leti odločila, da bo nogometno veljavno merilo na svetovnih prvenstvih, so Angleži vse do nedavnega menili drugače. Vrednost nogometnih enajstoric drugih držav so do ločali po tem, kakšen rezultat so tuje reprezentance dosegle v dveh bojih z angleško v Londonu. In — Angleži so v teh tekmah ostali nepremagani vse do 25. novembra 1953. Tisti dan pa so jim na velikem wembleyskem stadionu dali lekcijo — Madžari. Madžarska zmaga 6:3 je na otoku neverjetno odjeknila. Madžari so tako postali svetovni prvaki eno leto pred uradnim svetovnim prvenstvom. Londonski rezultat so spomladi 1954 še potrdili v povratni tekmi v Budimpešti, ko so Angleže v vsem nadigrali in zmagali s 7:1.

To je bil višek madžarskega nogometa in največje slave moštva, ki bi ga po pravici lahko imenovali madžarski »Wunder-team«. To moštvo (Puskas, Kocsis, Grosics,

Bozsik, Hidegkuti so bili glavne gonilne sile) je od 1. januarja 1950 do 4. julija 1954 ostalo nepremagano v 32 meddržavnih srečanjih. Po porazu v finalu svetovnega nogometnega prvenstva v Bernu je še nadalje šlo od zmage do zmage, tako da je v šestih letih (od 1. jan. 1950 do 31. dec. 1955) v 52 tekmah zabeležili en sam poraz z razmerjem golov 230:58! In kar je najpomembnejše — z tjezmo Argentine, s katero se ni sestala in SZ, s katero je dvakrat igrala neodločeno, je porazila vse pomembnejše ekipe sveta.

Ali niso ti rezultati in ta stalnost več vredni kot zmaga Nemcev v Svici? Leta 1956 pa je začela moč ekipe pešati. Oktoberski dogodki so moštvo razbili, sedaj pa so Madžari po dveletni krizi spet na poti navzgor. Nedavna tekma z Jugoslavijo je to potrdila...

● REZULTATI NA SVETOVNIH PRVENSTVIH:

1930 — ni sodelovala,
1934 — izločena v četrtfinalu z Avstrijo 1:2,
1938 — v finalu izgubila proti Italiji 2:4,
1950 — ni sodelovala,
1954 — porazena v finalu proti Švici 3:2.

● Dresi — Madžari igrajo v rdečih majicah, belih hlačah in rdečih nogavicah, včasih pa tudi v belih majicah z madžarsko trobojnico in belih hlačah.

● Odlike — Izredni tehničarji in z odličnimi taktičnimi prijemi. Poletni igralci, dobri strelci, vsi s smislom za gol. Kljub kratkim podajam se ne zgubljajo v kombinacijah, marveč zmeraj mislijo predvsem na končni cilj — zabit gol.

● Pomanjkljivosti — Današnjim reprezentantom primanjkuje mednarodnih izkušenj in moštvo tudi ni več tako homogeno, kakor je bilo prejšnje.

● Zaključek — Madžarska letos ne gre na prvenstvo kot favoriti, kljub temu pa bo nasprotniki, ki lahko premaga vsako moštvo na turnirju. Kar je bilo pri enajstotici, ki je igrala v Svici znanje, bo pri letošnjem moštvo — poštovanost. V skupini z Mehiko, Walesom in Švedsko se bo Madžarska zanesljivo uvrstila v četrtfinale, naprej pa...

● Stiki z Jugoslavijo — Z Madžari se na Švedskem lahko srečamo samo v polfinalu ali pa v zaključni tekmi. Naša bilanca s temi sosedji je popolnoma negativna. V 11 tekmah smo zabeležili eno samo zmago, igrali štirikrat neodločeno in doživeli 6 porazov. Razlika golov 10:21.

Kako pri nas?

ALI SE KONTRACEPCIJA
IZVAJA?

Dr. BOGDAN TEKAVČIČ

Ze v prejšnji številki smo rekli, da ima kontracepcija dolgo zgodovino. Preden posežemo v zgodovino, se vprašamo, koliko je pri nas ali po svetu v civiliziranih državah še družin z 10 ali 15 otroki? Bore malo! Vsi ti zakonci torej izvajajo kontracepcijo tako, kot pač to znajo in zmorejo. Nekateri bolj drugi manj primitivno, nekateri bolj drugi manj zdravo, bolj ali

manj stvarno. Da jo v glavnem izvajajo nezanesljivo, nam je najboljši dokaz naraščanje splavov.

N načinov kontracepcije je precej. Da bi laže razumeli bistvo — še nekaj besed o fiziologiji zanositve. Za spočetje sta potrebni dve spolni celici: ženska celica, to je jajčece, ki se vsak mesec sprosti iz prvega ali drugega jajčnika v

trebušni votlini žene, in moška celica, semenčica, ki jih na milijone dozori v modniku pri moškem. Obe celici, ki nosita dedni osnovi obeh staršev, se praviloma združita v jajcevo. Oplojeno jajce nato potuje v maternico, kjer se vgnezdí in začne razvijati v novo bitje.

Če je preprečen dostop semenske celice v jajčni celici na umeten način, do oploditve ne pride in pravimo, da izvajamo kontracepcijo. Načinov in metod je veliko, žal so le nekatere vsaj sprejemljive, prav malo pa jih je, ki so popolnoma zanesljive.

Iz najstarejših zapiskov vemo, da so Rimljanke, Grkinje, Perzijke in Arabke nosile okrog vratu amulete (n. pr. na vrvič navezan mišji zob) in podobno čes, da jih ti magični predmeti varujejo pred nosečnostjo.

Žene nekaterih narodov so uporabljale željne liste, polite s katranu podobno tekočino, ki so jih vstavljale v nožnico. Kakšna škoda je nastala pri takšnem ravnanju, si ni težko predstavljati.

Pritisk takoj po občevanju, da bi seme odteklo, izpiranje nožnice z najrazličnejšimi kislinami tekočinami, vlaganje raznih tablet itd. so bili načini kaj dvomljive vrednosti.

Mnogo škoda so povzročili razni kovinski vložki za maternico, kakor tudi kovinske kapice, ki se natikajo na maternično ustje. Kljub dokazom o njih škodljivosti, se žal še vedno najdejo tu in tam.

Velik sloves si je pred nekako 30 leti pridobila Ogino-Knausova metoda. Tako kot je velika njena enostavnost je tudi velika njena nezanesljivost. Temelji na principu, da je jajčece za oploditve na voljo le enkrat mesečno in to v sredini med enim in drugim mesečnim periodom. Ker to ne drži, ampak je jajčece na voljo lahko tudi več in ker imajo žene menstruacijo žal raje netočno kot točno, je metoda skrajno nezanesljiva.

Veliko je obetala tako imenovana biološka kontracepcija. S pomočjo moških hormonov preprečiti razvoj semenčice in s pomočjo ženskih hormonov preprečiti sprostitve jajčeca pri ženi. Kar precej prahu je dvignilo sporočilo, da je leta 1935 znani ameriški zdravnik dr. Kinkus iznašel takšno tableto, ki jo je tudi pokazal zbranim delegatom na kongresu za kontracepcijo v Tokiu. O tem je pisal informativno v eni letošnjih številki tudi Obzorik. Ta zdravnik, ki se res že dolgo ukvarja s temi raziskavami, je obetal, da bo zadostila ena sama tableta, ki jo bo použila žena, pa ne bo zanosila. To so bili obeti. Kakšna pa je resnica? Japonski poročevalci dr. Koya je lani oktobra poročal v Berlinu o triletnih poskusih s temi tabletami, ki zdaj niso opravičile obetov, ker so praktično skoraj popolnoma odpovedale. Dobro znano sredstvo za moško uporabo, ki je dokaj zanesljivo, če je dobre kvalitete, moški kaj neradi uporabljajo.

Pri nas za zdaj še najbolj poznan način za preprečevanje nezaželene nosečnosti je prekinje-

no občevanje (76 odst.). Da ni zanesljivo, nam priča naraščanje števila nezaželenih nosečnosti in tem sledeči splavi. O škodljivosti postopka in posledicah za ženo in moža je veliko napisanega in manj dokazanega. Približno lahko le to: v sili vrag tudi muhe žre, ali, dokler ni bilo na voljo boljšega, zanesljivejšega sredstva in metode, je bila tudi ta dobra. Danes boljše sredstvo že imamo. To je diafragma in pasta.

KAJ PRINAŠA MODERNA KONTRACEPCIJA?

Napredek znanosti na področju ginekologije je prinesel mnogo novih dognanj o oploditvi in o možnostih njenega preprečevanja. Nešteto strokovnjakov in institucij po vsem svetu se je ukvarjalo in se še ukvarja z raziskavo teh sredstev in metod. Z novo lučjo na tem področju pa ni posvetil zdravnik, temveč medicinska sestra Margaret Senger iz New Yorka pred približno 40 leti. Danes po 40 letih (stara je 80 let), še vedno aktivna borka za to stvar, se lahko mirno ozre na prehojeno pot. Misel o moderni kontracepciji je njeno borbenost zanesla po vsem svetu.

Cepprav pravimo diafragmi in pasti sodobno ali celo moderno sredstvo proti zanositvi, je nju uporaba v nekaterih državah po svetu stara že več kot 30 let. Moderno in novo je za nas, ki smo ga šele po tolikih letih dobrih uspehov in izkušenj po svetu prevzeli.

V čem je bistvo? Diafragma je sestavljena iz elastičnega jeklenega obročka, preko katerega je razpeta tanka, fina guma. Naloga diafragme je, da pokrije maternično ustje in prepreči semenski celici (semenčici) vstop v notranjost. Če je diafragma premazana še s posebno pasto,

je pripravilo Gospodarsko razstavišče v Ljubljani za modno revijo, ki bo na beograjskem velesejmu

30 modelov

Poročila se bom, da se rešim domačih...

Ko sem jo šele komaj prosil, naj sede, mi je že začela razlagati, zakaj je prišla. Bila je očitno zelo vznemirjena in se že vnaprej pripravila, kaj mi bo rekla.

— Nameravam se omožiti. Sita sem domačih in sploh vsega. V šoli mi ne gre dobro, imam pa priložnost, da se poročim in šolo lahko pustim. Kaj mislite, da je to zelo napak? —

Nisem se mogel docela zadržati, moral sem se ji nasmejniti.

— Vi mislite, da je zakon pribežališče za vse vrste življenjskih tegob in neprijetnosti. Da je zakon nekakšno staro odrešenje, kjer ni težav in neprijetnosti. Ne pričakujte od zveze preveč, zakon je trda šola življenja, morda človekova najtežja preizkušnja... —

S tem sem jo očitno zmedel, kajti po prvem izbruhu odločnosti je postala nenadoma plaha. Nisem jo hotel opozarjati na to. Vprašal pa sem jo, če mi more trdno in brez posebnih pomešljanj odgovoriti na nekatera vprašanja:

Prvič: Ali imate svojega izvoljenca radi takšnega, kakršen je, z vsemi njegovimi prijetnimi in tudi neprijetnimi lastnostmi?

Drugič: Ali ga boste lahko imeli radi tudi tedaj, ko se bodo pojavile težave? Še tudi po desetih in dvajsetih letih?

Tretjič: Ali si želite imeti z njim tudi otroke?

Gledala me je začudeno in vprašujoče. — Saj me bo vendar rešil najbolj zoprnega — mojih domačih in šole. Mar je potem vse to, kar ste me vi vprašali, še sploh važno? —

Začutil sem, da bi lahko spisal celo knjigo na tako zastavljeno vprašanje, toda da moram njej odgovoriti le nekaj stvarkih na način, ki jo bo prepričal.

— Vidite, za vsako življenjsko odločitev so važni nagibi. Zelo različni nagibi vodijo različne ljudi do dejanjem ki se na zunaj prav nič ne razlikujejo. Česa vsega ljudje ne govorijo, kadar se poročijo! Nekateri pravijo: — Poročim se iz ljubezni, ker hočem preživeti z njim ali njo vse življenje ter si ustvariti dom in družino; drugi spet: — Enaki pogledi so naju združili, zato se bova vzela; tretji: — Njena lepota me je zapeljala. No in vi: — Omožila se bom, da se rešim domačih in šole... —

Kaj mislite, kateri od navedenih nagibov daje več verjetnosti za to, da bo zakon uspel? —

Mislila je dovolj ostro in hitro. Kajti po kratkem premisleku me je počasi pogledala naravnost v oči:

— Hočete reči, da obstajajo za sklenitev zakonske zveze višji in nižji nagibi...? —

Nisem jo hotel užaliti, pa sem jo hitro popravil:

— Ne bi rekel višji in nižji, vsekakor pa nagibi objektivne in nagibi subjektivne narave. Pri prvih igrajo glavno vlogo gospodarski, družbeni in družinski razlogi. Ljudje, ki ki jih vodijo v zakon taki nagibi, mislijo predvsem na čisto gnotne in družbene koristi, ki jim jih bo zakon prinesel. Zato se hočejo poročiti le s takim, ki ima kaj »pod palec«, ali pa vsaj dobro službo, lepo stanovanje. Skratka, položaj izvoljenca v družbi, poklicu, to jim je poglavito... —

— Kaj mislite, da je to postranska važnost? Oh, vem za primere, da so se tako ognjevitve ljubezni propadle, kadar te stvari niso bile v redu. Če pomislim kar na svojega očeta in mater. Srečno sta bila baje zaljubljena, toda rečna kot cerkvena miš. In potem sta se hitro začela pripravljati... —

Ker sem videl, da bi me kot advokata v obrambi svoje priče hotel za vsako ceno prepričati, da ima prav, sem hitro postavil:

— Nisem vas hotel prepričati o tem, da objektivni nagibi nujno ne pomenijo nič in morajo biti sami po sebi slabi. Hotel sem le reči, da ne morejo zagotoviti — sami po sebi namreč — sreče nekega zakona. Koliko koristno vplivajo na zadovoljstvo neke zveze, je odvisno od tega, koliko po naključju sovpadajo z drugimi nagibi, od katerih pa je čustvo ljubezni vsekakor najvažnejše. Brez ljubezni ne more biti srečnega zakona, pa če je zaslužek zakoncev še boljši, njihovo stanovanje kakor koli urejeno. Ni srečnega zakona, če s partnerjem duševno ne soglašata, če se medsebojno ne spoštujeta, če vaju ne združujejo vsaj sorodni vzori, če nimata vsaj približno podobnih življenjskih ciljev... —

Nasmehnila se mi je: — Moj cilj je sibičen. Rešiti sebe iz neprijetnosti. Če ima torej tudi on tak cilj? —

Tu se je ustavila in očitno zresnila.

Rekel sem še: — Če ima tudi on tak sibičen cilj, potem bo zares grozno. Kajti nesebičnost je v zakonu cement, brez katerega se vsa stavba nujno v najkrajšem času poruši. —

nih besed in sprejetih obilo važnih sklepov v zvezi z razširjenosti mreže kontracepcijske službe. Danes je v Sloveniji komaj 18 posvetovalnic za kontracepcijo. Zavedamo se, da to ni dovolj. Če smo z vsem srcem protilegalizaciji splava, smo tudi dolžni dati ženi zameno za to. Zamenja je v zanesljivem sredstvu, ki bo v kratkem dostopno vsaki ženi v najbližji posvetovalnici za kontracepcijo. Te posvetovalnice se morejo na priporočilo Sveta za zdravstvo LRS razširiti po vsem teritoriju Slovenije. S tem pa smo ženam in možem že ponudili široko izprobo, dorežljivo roko. Treba je, da se odločijo in sežejo vanjo.

LINOLEJ IN STRAGULA

Linolej uporabljamo za oblogo tal, miz, pohištva, za stensko dekoracijo ipd. Glede na vzorec in na namen uporabe ima različna posebna imena — na pr. Uni Walton, Jaspe, Moire, In-laid, Granit itd. Linolej izdelujejo tako, da na tekstilno podlogo-juto po posebnem postopku nanesejo zmes oksidiranega lanenega olja, smole, zmlete plus-tovine, lesne moke itd. Pri nekaterih vrstah je vzorec vtisnjen v globino, zato se tudi pri daljši obrabi s hojo ne zdrgne, medtem ko vzorci, ki so natisnjeni samo na površju obloge časoma obledijo in izginejo. Linolej je elastičen in trpežen, duši korake, izolira glas in toploto in je tudi sorazmerno drag.

Stragula je mnogo cenejša. Je linoleju podobna in jo uporabljamo v iste namene. Je pa manj trpežna, ker je osnovna zmes nanosena na papirnato podlogo in ne na tekstilno kot pri lino-

leju. Rada se lomi in tudi vzorci se kmalu odrgnejo. Važno je, da jo polagamo na čista in popolnoma ravna ter gladka tla. Pri čiščenju moramo paziti, da ne zlomimo. Okrušana oziroma odlepljena mesta moramo takoj zalepiti. Lepilo si naredimo sami iz 100 gr ržene moke in 50 gr terpentina. Zmes gosto skuhamo in z njo premažemo odlepljene dele.

Če v linoleju ali straguli nastane luknja, jo zadelamo z zamazko kolofonije in gostega terpentina. Zmes moramo raztopiti v emajliranem loncu in jo dobro premešati. Stragulo čistimo prav tako kot linolej. Najprej jo pometemo, nato zberemo prah. Kdaj pa

kdaj jo zgladimo s parketno krtačo, katero smo prej na tanko premazali s čebelinim voskom. Parketno loščilo ni primerno, posebno ne, če je v njem preveč bencina ali terpentina. Če je stragula zelo zamazana, jo umijemo z mlačno vodo, kateri smo dodali nekaj detergenta (na 3 litre vode žličko terila). Nato jo poplaknemo in posušimo. Čisto in suho premažemo z lanenim oljem (enkrat v treh mesecih). Pri čiščenju ne smemo nikoli uporabljati vroče vode, ker ta preveč izsuši. Tudi soda, salmičak, bencin, petrolej, terpentin in druga topila niso primerena. Lahko pa stragulo umivamo z mlekom.

P. S.

ki semenčico ubija, je njena zanesljivost popolna.

Uporabljajo se tudi samo paste posebnih vrst, brez diafragme, ki pa imajo same mnogo manjše zanesljivosti, kot oboje skupaj. Tudi pri nas bomo dali v prodajo takšno pasto, le da bomo ženo opozorili: diafragma in pasta dajeta popolno sigurnost, sama pasta pa le v 80 odst.

ZAKAJ SMO IZBRALI TO SREDSTVO?

Vsako kontracepcijsko sredstvo mora imeti te lastnosti: biti mora neškodljivo za zdravje, poceni, enostavno za uporabo, lahko dostopno vsem in predvsem zanesljivo. Diafragma in pasta skupaj imata vse te lastnosti, ki so bile preizkušene na milijonih žena po vsem svetu.

Ker mora biti sredstvo za vsako ženo posebej izbrano po številah in ker je za uporabo potreben tehnični poduk, mora žena seveda v posvetovalnici za kontracepcijo. Mnoge žene leta in leta ne pridejo na pregled. Marsikaj nepriljetnega lahko odkrijemo, ko ženo, preden ji damo diafragma, temeljito pregledamo. Dokler je ne ozdravimo, diafragma ne dobí. Ni majhno število žena, ki smo jim prav pri pregledu v posvetovalnici za kontracepcijo odkrili lažja in hujša obolenja in jih hitro pozdravili.

Vrednost diafragme seže torej dije kot izključno samo na področju varnosti proti zanositvi.

KAJSNE SO NAŠE LASTNE IZKUŠNJE?

ODLIČNE! Res je, da smo začeli pri nas v državi šele pred dobrimi 2 leti. Imamo lastno

rešili njih zakonsko barko pred potopom, ker so se spet uredili odnosi, ki so bili moteni zaradi večnega strahu pred zanositvijo. Tudi možje, ponekod zlasti ti, so zadovoljni.

ALI JE MOŽNA ZANOSITEV?

V literaturi so opisani primeri (7), ko so zanosile žene, ki jim je bila operativno odstranjena maternica. To so seveda izjeme, ki pa jasno potrjujejo pravilo. Če tako, zakaj bi torej mislili pri tem sredstvu, da zanositev ni možna. Vprašali pa se moramo, kdaj je možna? Če uporablja žena diafragma nepoučena ali prešlabo izvežbana, se to lahko zgodi. Pouk je torej obvezen. Kupiti v lekarni sredstvo in ga uporabljati, ko je prebrala navodila, ne zadostuje.

Sem in tja se slišijo govornice, da je ta ali ona zanosila. Ali res? Res! Toda kako? Uporabljala je diafragma le včasih, temporarno. Zanosila pa je prav tedaj, ko je ni uporabljala. Tega seveda svoj prijateljci ne pove, pove samo, da ima diafragma in da je zanosila. To je ne pošteno in marsikatera si misli, pa le ni sigurno in tega sredstva ne uporablja. Takšna je nasleda po nepotrebnem.

Diafragma in pasta je torej popolnoma zanesljivo sredstvo, trenutno najzanesljivejše od vseh, le če jo pravilno in redno uporabljajo. Gotovo je, da shranjena v nočni omarici ženo ne ščiti pred nezaželeno nosečnostjo.

KAJSNE SO MOŽNOSTI?

Med široko razpravo naših ljudi, zlasti žen, o odklonilnem stališču za legalizacijo splava je bilo izrečeno, mnogo spodbud-

ARGO Izola

4 porcije:

ARGO GOVEJA JUHA 60 DIN
ARGO GOBOVA JUHA 60 DIN
ARGO FIZOLOVA JUHA 40 DIN
ARGO GRAHOVA JUHA 40 DIN

ARGO, tovarna živilskih in kemičnih proizvodov, IZOLA

GOSPODINJSKI PABERKI

Če nimamo posebne posode za kuhanje rib, zavijemo ribo v listček, napravimo dva voza, možni katera pategnetno kuhališče in jo položimo nad lonec. Servijeta se ne sme dotikati dna. Nato kuhamo ribo kot običajno.

Če imamo masne lase, ne umazamo samo prevleke za blazino, tudi inlet dobi časoma grde madeže. Temu še izognemo, če prišlijemo na inlet 1 cm debelo multiprem ploščo (umetna masa), veliko kot je blazina ki jo je lahko hitro oprati.

— Na, sedaj bova pa morala popraviti diagnozo! Tisto čudno brnenje torej ni prihajalo iz vašega srca!

Brez besed

— Zapomnite si: gost je gost! Če hoče za kosilo samo banane, mu pa prinesite samo banane!

Brez besed

— Mir, mali! Zate je še cucelj!

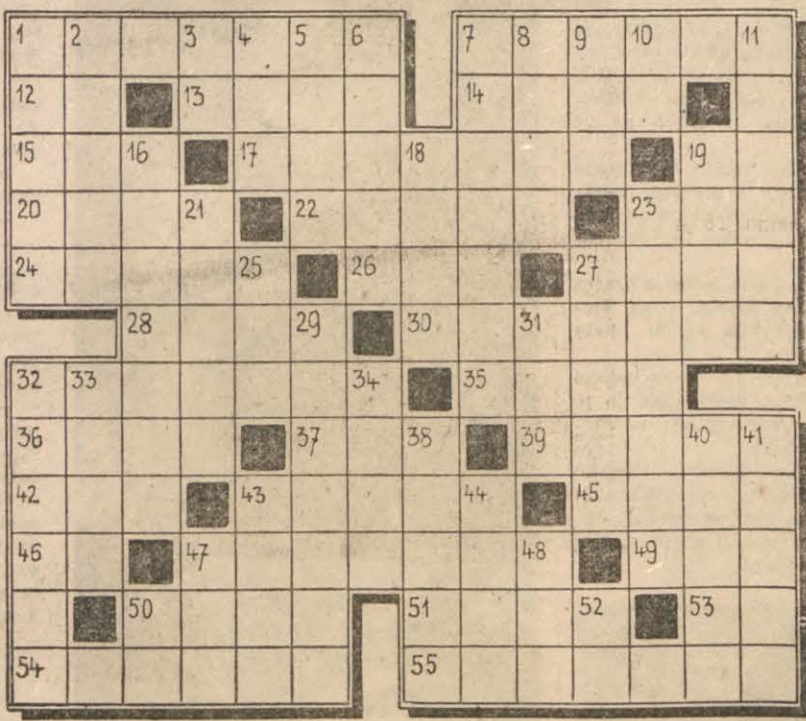
Brez besed

— Jaz sem pa iznašel trodimenzionalno televizijo!...

ZA RAZVEDRILLO S MEH

KRIŽANKA

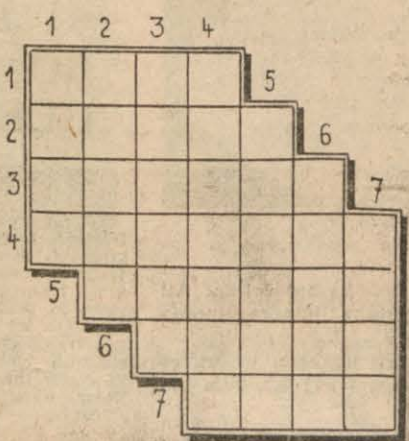

Vodoravno: 1. jezik stare klasične indijske književnosti bramanov v Hindustanu, ki ga sedaj uporabljajo le še učenjaki; 7. prikrajšan stenji sveč; 12. romanski spoinik; 13. letni čas; 14. garje; 15. naplaciho; 17. gora pri Gorici; 19. italijanska znamenita avtomobilov; 20. sladko hranivo; 22. rekrut, novinec; 23. ozirni zaimek; 24. vrsta igre z žogo; 26. reka v srednji in zahodni Evropi; 27. stopnja razvoja; 28. reka pri Firenzah; 30. na drobno režem; 32. snovi, ki jih v obrambi proti bakterijam izločajo bela krvna telesa; 35. trda, odporna kovina; 36. prav tista; 37. trenje; 39. prazne besede; 42. priimek našega biologa in publicista, strokovnjaka za morske živali; 43. vzbudim sočutje; 45. pokrajina v Indokini; 46. ploskovna mera; 47. prehod, hodnik v poslopju; 49. vrsta zemlje; 50. bodice; 51. od vode obdan kos kopne zemlje; 53. osebni zaimek; 54. vrsta modrega barvila; 55. globel, tokava.

Navpično: 1. poželenje; 2. žile odvodnice; 3. kratka ene od veseli; 4. kuhinjska začimba; 5. zdravilna rastlina; 6. začasno bivališče v prosti naravi; 7. odvisni del; 8. drobna pre-

vara; 9. zgodnji; 10. kemični simbol za prvine niobij; 11. potihoma, sam zase kaj govorim; 16. prebivalci sedne države, pri nas narodna manjšina; 18. vrsta žitarice, ki jo rabimo predvsem za živinsko krmo; 19. zelenica v puščavi; 21. tekma v hitrosti; 23. ameriška vrsta krokodilov (množ.); 25. sanje; 27. rastlinstvo kake dežele; 29. jezero v Severni Ameriki; 31. grški otok v Jonskem morju; 32. z jezikom se dotikati; 33. pristaš nekda-

MAGIČNI LIK

Vodoravno in navpično: 1. znanstveni preskus; 2. klasični slog napoleonske dobe; 3. staro glasbilo na strune, predhodnik klavirja; 4. del pisarniške opreme; 5. žlahtna vrsta jabolk; 6. mitološki velikan; 7. indijski čoln.

REŠITEV ZLOGOVNE KRIŽANKA IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

VODORAVNO: 1. kon-ste-la-ci-ja, 5. ci-tro-na, 6. ma-nu-al, 8. vi-la, a, 10. Ar-ta, 11. ga-le-ja, mi, 13. sti-va, 15. man-dra-go-ra, 17. Le-na, 19. ti-eti, 20. ko-ta-li-ti, 22. Ja-ka, lo, 24. ka-mi-on, ze, 25. ra-na, an, 27. ter-ma, 28. do-me-na, 30. li-mi-ta, 31. re-pa-ri-ra-ti.

REŠITEV MAGIČNEGA KVADRATA IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

VODORAVNO IN NAVPIČNO: 1. Andora, 2. narval, 3. druidi, 4. Ovidij, 5. Radika, 6. Alijat.

nje kontrarevolucionarne stranke v Rusiji; 34. električno nabiti delci elektrolita; 38. veliko rešeto za čiščenje žla; 40. železniška postaja blizu Ljubljane; 41. Ljubljana za časa Rimljanov; 43. kovinski boben, glasbilo narodov Daljnega vzhoda; 44. vodilna misel, geslo; 47. tekočina v živem telesu; 48. plemo; 50. začetnici imena in priimka avtorja »Ameriške tragedije«; 52. kemični simbol žlahtnega plina.

VSE NAJ...

O TEM IN ONEM

● Največja knjižnica na svetu je United States Library of Congress v Washingtonu. V svojih prostorih hrani nad 33 milijonov knjig, zemljevidov, listin in celo gramofonskih plošč.

● Prva ladja, ki je preplula Atlantik, je bil »Curacao«, ki je to vožnjo opravila 1927. leta. »Curacao« je bila majhna lesena ladja, ki je imela komaj 438 ton!

● Najstarejši zapisek izvira iz leta 5.000 pred našo dobo. Nšli so ga pod razvalinami sumerijskega svetišča Inanna v Erechu in je napisan v klinopisu.

● Največja invazija v zgodovini je bila na tako imenovani »dan D« (6. junija 1944. leta), ko so se na normandijsko obalo v Franciji izkrcali zavezniške enote. »Operacijo Triphibian« so izvedli z 39 konvoji, ki so imeli vsega skupaj 745 ladij. Invazijske enote so prodirle na celino s pomočjo 4066 izkrcevalnih ladij, pri čemer jim je pomagalo 347 ladij za čiščenje minskih polj. V enem mesecu se je na zelo stisnjenem prostoru izkrcalo 1.100.000 ljudi, 200.000 motornih vozil in 750.000 ton raznega blaga in streliva.

● Najstarejša vojska na svetu je vatičanska švicarska garda, ki šteje 83 gardistov. Osno-

vali so jo 21. januarja 1506. leta, nekateri zgodovinarji pa trdijo, da obstaja celo že od 1400. leta.

● Druga svetovna vojna je bila hkrati tudi najdražja vojna v zgodovini: po cenitvah je stala več kot vse dotedanje vojne skupaj, v številu pri tem tudi prvo svetovno vojno!

● Prve topove v zgodovini je skonstruiral 1313. leta Nemec Berthold Schwarz.

● Največ vpisanih dijakov na svetu ima Višja šola Jamea Monroeja v New York Cityju. Letos se je v prvem semestru vpisalo nanjo 10.476 gojen-
cevi!

"Nogis"

Med prsti na nogah vas močno srbi, koža je postala bela, kašneje so se pojavile tudi boleče razpoke. To je glivična rast, ki se običajno začne med prsti, pa se lahko razširi preko podplatov vse gor do gležnjev. Pri prvih znakih, takoj namažite obojele mesta s preparatom »NOGIS« in se ravnajte po preparatu priloženem navodilu. »NOGIS« vpliva takoj blažilo, dezinficira in preprečuje nadaljnji razvoj glivice. — Originalno steklenico s kapalko dobite v vseh trgovinah higienskih preparatov, v drogerijah in lekarnah.

DROBNE ŠALE

ODVEČNO DELO

— Marta, ali ste oprali ribo, preden ste jo začeli peči?
— Oh, zakaj neki! Saj je živila v vodi in je bila gotovo čista!

LAŽNIVCA

Amerikanec se je hvalil Angležu: — Pri nas zgradimo petnajstnadstropni hotel v enem mesecu!
— To ni nič posebnega! Pri nas pa lahko zjutraj, ko greste v službo, vidite, kako polagajo temeljni kamen za novo stanovanjsko zgradbo, ko pa se zvečer vrate iz dela, se lahko vidite, kako iz te hiše izseljujejo stanovalce, ki niso plačali najemnine!...

SKOTSKA

Skot se je pripeljal z vlakom v mesto. Na postaji vpraša soferja taksija: — Koliko bo stalo, če me odpeljeta do hotela?

— Šest šilingov, kovčke pa vam popeljem zastonj!

— (leži na tla) prosim, odpelji te samo kovčke, jaz bom šel pa peš!

Anekdote

Direktor neke umetniške galerije si je omislil knjigo, kamor naj bi obiskovalci zapisali svoje ime, mnenje o razstavi in vzrok obiska. Deseti vpis se je glasil:

Ime: Andrien Dupont
Mnenje: Nič razumel
Vzrok obiska: Nevhihta

x x x

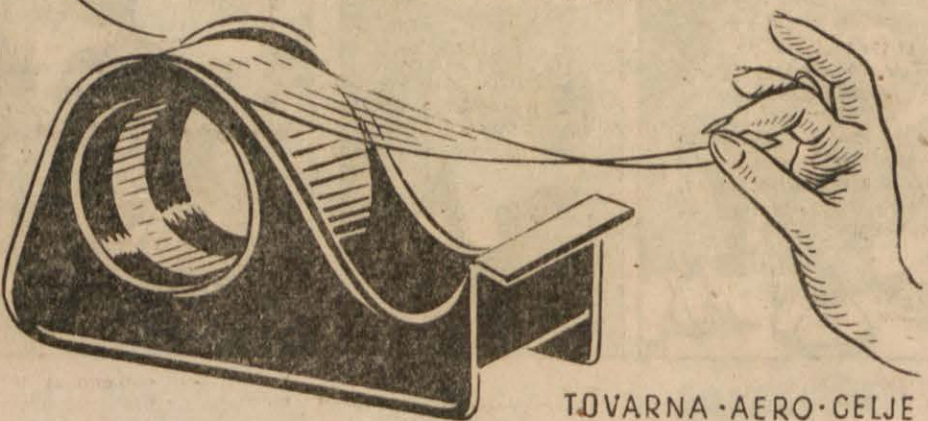
Skladatelj Paul Durand je v pariškem dnevniku zasledil vest o svoji »vse prerani smrti«.

Ves iz uma je poklical založnika Beuscherja: »Si prebral?»

»Sveda sem... Od kod pa pravzaprav telefoniraš?»

Aero-Selotejp

LEPILNI TRAK

TOVARNA AERO-CELJE

»Jela sol« — kot dodatek kopeli dela čudeže. Popolnoma prerojen si po kopeli, če si ji dodal — »Jela sol« — osvežuje in krepi živce — zato n-štedi denarje — skrbi za svoje zdravje in kupi si takoj »Jela sol«.

MALI POTEPUH

PISE IN RISE URH JEZERNIK

27

»Kaj pa zdaj?« je vprašal preiskovalni uslužbenec, ko je Tomaž končal svojo žalostno zgodbo in povedal vse po pravi, kakor se je bilo zgodilo od onega dne, ko je tu noči obljubil, da se ne bo več potepal. »Kaj pa zdaj?« V tretje ga rado! Tomaž je molčal. »Dečko, imel si srečo, da so te tako hitro našli vojaki. Tvojemu prijatelju Jožetu...«

»Saj ni moj prijatelj!« je Tomaž bojevitost vskočil v besedo. »Prav, pa tvoj znanec,« se je namuznil preiskovalni, »semu so morali včeraj zaradi hudih ozeblin odrezati nogo. Ni bilo druge pomoči. Za vse življenje bo ostal invalid. Ko pa zapusti bolnišnico, bo moral povrnati račune še z nami. Tomaž se ni upal dvigniti pogleda.

»Stefan je sam zaprosil, naj ga pošljemo v kakšen poboljševalni zavod,« je po kratkem premiku nadaljeval preiskovalni. »Doma se tako ni nihče brigal zanj, fant pa bi rad dokončal šolo in stopil v mornarico. Tomaž je pri besedi »šola« mrzlo spreletelo. Šola! Tista rumena hiša z mnogimi okni! Nanjo je skoraj že pozabil. Odločno je dvignil glavo.

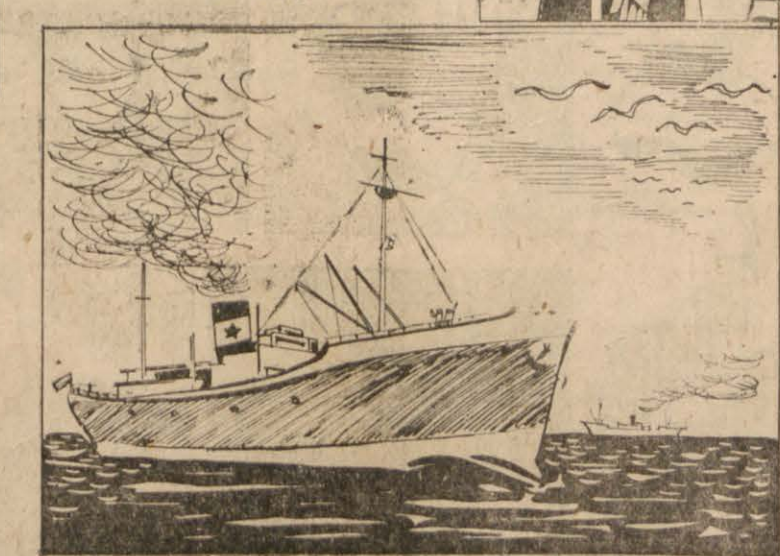

»Prosim, pošljite tudi mene v tisti zavod. Ne maram več v šolo, kjer vsi mislijo, da sem tati!« Preiskovalni se je nasmešnil in sedel na rob mize. »Govoril sem s tvojim mamo, Tudi ona misli, da bi bilo tako najbolje, vsaj za nekaj časa, dokler se stvar ne pozabi. Zdjaj pa pojdi domov in pripravi svoje stvari. Jutri zjutraj te nekdo odpelje v novi dom.«

Precej let je minilo. Stefan in Tomaž sta dorasčala; sprva sta si samo dopisovala, pozneje sta skupaj obiskovala šolo v istem kraju in nekakega tepega, sočnega jutra je iz reškega pristanišča zaplula velika ladja. Dva mlada pomorščaka, v modri mornariški uniformi, sta slo-nela ob ograji. Brez besed sta zrla preko neizmerno vodne gladine, ki se je v dajavi stapljala z obzorjem.

»Tomaž, še veš ko sva pred leti ugibala, kako bi se dalo vtihotapiti na takole ladjo?« se je nasmešnil Stefan in pomežiknil tovarišu. »Da, Stefan, to je bilo takrat, ko sva se šla v ukradeni barki pomorščake.« Oba sta se zasmejala, potem se je Tomaž spomnil besed poročnika pred majhno planinsko postojanko. Res! Vse polno je potov, ki vodijo do cilja! Le zgrešiti ga ne smeš!

KONEC

Izdaja in tiska časopisno podjetje »Slovenski poročevalci« v Ljubljani, direktor Rudi Janžura. Glavni in odgovorni urednik Dušan Benko. — Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica št. 3 (prihišje), poštni predal: 150. — Telefoni 13-822 do 13-828 (interni šte. 33). — Naročniški oddelci: Ljubljana, Titova cesta 3, telefon 21-832. — Naročnina: celoletna 850 din, polletna 450 din, četrtletna 240 din, mesečna 80 din. — Oglasi oddelci Ljubljana, Titova c. 1, telefon 21-898. Številka Zira računa 50-KB-5-7-367. Rokopisne ne vračamo!

